

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**FİLDİŞİ SAHİLLERİ TOPLUMUNDAKİ NİKÂH
UYGULAMALARININ İSLAM AİLE HUKUKU
AÇISINDAN TAHLİLİ**

Souleymane COULIBALY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet NUMAN ÜNVER

HAZİRAN – 2022

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FİLDİŞİ SAHİLLERİ TOPLUMUNDAKİ NİKÂH
UYGULAMALARININ İSLAM AİLE HUKUKU AÇISINDAN
TAHLİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Souleymane COULİBALY

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : İslam Hukuku

“Bu tez 15/06/2022 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Numan ÜNVER	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Selman BAKTI	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Yakup KARA	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmaları.)

Souleymane COULİBALY

15/06/2022

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tezimin çalışmaları sırasında kıymetli desteklerini benden esirgemeyen ve içtenliğiyle her aşamada gösterdiği sabır ve alakayla bu tezin yazılmasında en büyük pay sahibi olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Numan ÜNVER hocama teşekkürle başlamak isterim.

Tüm eğitim hayatım boyunca yanımda olan ve yüksek lisans sürecimde bana destek olan, benden hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen, her kararlarıma saygı duyan ailem, annem Mariam, babam Lamine, tüm kardeşlerim, kuzenim Mohamed Ouattara'ya tüm kalbimle teşekkürlerim sonsuz.

Tanıdığım günden bugüne kadar hayatımı güzelleştiren, her durumda yanımda olan ve en büyük destekçim sevgili eşim Bibata Sanou'ya şükranım sonsuz.

Öğrenci hayatı meşakkatli bir hayattır özellikle gurbette olduğunda, bu tüm meşakkatlerimi maddi ve manevi destekleriyle kolaylaştıran Faruk ÖZAYDIN başta olmak üzere, Erkan ALKAN, Özkan ŞEN, Fehmi ve ailesi, Ali CELEP VE Erol DEMİR (yabancı öğrencilerin babaları), Naci Hoca, Mesut ALKAN, ailesi ve Alkan group tüm yönetici ve personelleri, Abdoul Aziz Sanfo, tüm dost ve öğrenci arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Souleymane COULİBALY

15/06/2022

İÇİNDİKİLER

KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: FİLDİŞİ SAHİLİ TANITIMI	6
1.1. Fildişi Sahili'nin Coğrafi Tanıtım	6
1.1.1. Fildişi Sahili'nin Coğrafi Durumu	6
1.2. Fildişi Sahili'nin Demografik Durumu	6
1.2.1. Fildişi Sahili Yerleşim Tarihi	7
1.2.2. Avrupalıların Fildişi Topraklarındaki Varlığı	8
1.2.3. Fransız Kolonizasyonu	9
1.2.4. Fildişi Sahili'nin bağımsızlığı.....	10
1.3. Fildişi Sahili'nin Sosyal Durumu.....	12
1.3.1. Din veya İnanç.....	12
1.3.1.1. İslam.....	12
1.3.1.2. Hristiyanlık	13
1.3.1.3. Animist veya Geleneksel İnanç	13
1.3.2. Diller.....	14
1.3.3. Evlilik	14
1.3.4. Yeni Doğan Kutlaması	15
1.3.5. Sünnet.....	16
BÖLÜM 2: FİLDİŞİ SAHİLİ'NDE GELENEKSEL NİKÂH	18
2.1. Senufo Kabilesinin Tanıtımı.....	18
2.1.1. Senufoların Menşei ve Bulunduğu Bölge	18
2.1.2. Senufo Halkının Yapısı	21
2.1.2.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı	21
2.1.2.2. Ekonomik ve Kültürel Yapısı	22
2.2. Senufo Toplumunda Nikâh.....	22
2.2.1. Evlilik Sistemleri	22

2.2.2. Evlilik Öncesi Arkadaşlık.....	23
2.2.3. Evlilik Türler	24
2.3. Senufolarda Genel Evlilik Koşulları ve Merasimi	25
2.4. Malinke Kabilesinin Tanıtımı.....	28
2.4.1. Malinké Halkının Menşei ve Bulunduğu Bölge.....	28
2.4.2. Malinke'nin Coğrafi Konumu	30
2.5. Malinke Toplumun Yapısı.....	30
2.5.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı.....	30
2.5.2. Ekonomik ve Kültürel Yapısı.....	32
2.5.3. Senankouya veya Şaka İttifakı	33
2.6. Malinke Toplumunda Nikâh.....	34
2.6.1. Evlilikte Sözlenmenin Oynadığı Rol.....	34
2.6.2. Malinkeler'de Evlilik Şartları.....	35
2.6.2.1. Kız İsteme	35
2.6.2.2. Çeyiz ve Mehir	37
2.6.2.3. Evlilik Merasimi	39
2.7. Baule Kabilesinin tanıtımı	42
2.7.1. Baule Halkının Menşei ve Bulunduğu Bölge.....	42
2.7.2. Baule Halkının Bulunduğu Bölge	43
2.8. Baule Halkının Yapısı	43
2.8.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı.....	43
2.8.2. Ekonomik ve Kültür Yapısı.....	45
2.8.3. Baule Toplumunda Kadının Yeri	45
2.8.4. Baule'lerde Evlilik Sistemleri	46
2.8.4.1. Ergenlik Öncesi Nişanlanma.....	46
2.8.5. Evlilikte Baoulé Kadınları	47
2.8.6. Evlilik Türleri	48
2.8.6.1. Atovlé Evliliği veya Soyluların Evliliği.....	48
2.8.7. Normal Evlilik	49
2.8.8. Baulé Kabilesinde Çeyiz	49
2.8.9. Düğün Günü	50
2.9. Bete Halkının Tanıtımı	51

2.9.1. Bété kabilesinin Menşei ve Bulunduğu Bölge	51
2.9.2. Bété Halkının Bulunduğu Bölge	52
2.9.3. Bété Halkının Yapısı	52
2.9.3.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı	52
2.9.3.2. Ekonomik ve Kültürel Yapısı	53
2.9.4. Bete Yöresinde Evlilik	54
2.9.5. Bété'lerde Nikâh Türleri	54
2.9.5.1. Sevgi ve Aşk Evliliği	54
2.9.5.2. Anlaşmalı Nikâh	55
2.9.6. Bete'lerde Çeyiz	55
2.9.7. NikâhGünü	58

BÖLÜM 3: FİLDİŞİ SAHİLİ KANUNUNA VE İSLAM HUKUKUNA GÖRE

GELENEKSEL NİKÂH TAHLİLİ	60
3.1. Fildişi Sahili Kanununa Göre Nikâh	60
3.1.1. Fildişi Kanununda Nikâh (Evlilik) tanımı	60
3.1.2. Nikâh Şartları	61
3.1.3. Nikâhın Asli koşulları	61
3.1.4. Nikâhın Sıhhat Şartları	62
3.1.5. Medeni Hukukta Mehir ve Çeyize Dair Hükümler	63
3.1.6. Fildişi Kanununda Geleneksel Nikâh ve Dini Nikâh'ın Hükümü.....	64
3.2. İslam Hukukuna Göre Nikâh.....	65
3.2.1. Nikâhın Tanımı.....	65
3.2.2. Nikâh Akdinin Rükünleri ve Şartları.....	66
3.2.3. Nikâh Akdinin Rükünleri	66
3.2.3.1. İrade Beyanı (Siga)	67
3.2.3.2. Veli.....	67
3.2.3.3. Nikâh Şartları	68
3.2.3.4. Mehir.....	69
3.2.3.5. Şahitler	70
3.3. Nikâh Hükümü	71
3.4. İslam Hukukunda Mehir Olarak Kullanılan Haram Olan Eşya Hükümü.....	71
3.5. Dînî Nikâh ile Resmî Nikâh Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar	72

3.6. İslam Hukukunda Mehir Olmayan Bir Nikâh Hükümü	74
3.7. İslam Açısından Geleneksel Nikâh.....	75
3.7.1. Örf (Gelenek) Tanımı	75
3.7.2 Kuran’da ve Sünnet'te Örfün Geçerliliği.....	76
3.7.3. Geleneksel Nikâh Tanımı	77
3.7.4. Geleneksel Nikâhın Türleri ve Sebepleri	77
3.7.4.1. Çok Evlilik Sorunu	78
3.7.4.2 İşe alım sistemi	78
3.7.4.3. Evlilik Yaşı	78
3.7.4.4. Geleneksel Evlilik Kolaylığı.....	79
3.7.5. Geleneksel Nikâh Hükümü İslam Hukuku Açısından	79
3.8. İslam Hukuku Açısından Resmi veya Medeni Nikâh	80
3.8.1. Medeni Nikâhın Anlamı	80
3.8.1.1. Kanunun Tanımı	80
3.8.1.2 Medeni nikâh	81
3.8.2 Medeni Nikâh Hükümü	81
3.9. Fildişi Sahili’nde Geleneksel ve Resmi Nikâhlar Hakkında Din Adamlarının Görüşü	83
SONUÇ	85
KAYNAKÇA.....	86
ÖZGEÇMİŞ	91

KISALTMALAR

Bk. : bakınız

b. : bin

s. : sayfa

md. : madde

vb. : ve benzer

vs. : vesair

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Karite Meyvesi ve Karite Yağı	16
Şekil 2: Cauris (Deniz Kabuğu	24
Şekil 3: Geleneksel Kumaş	27
Şekil 4: Su Kabağı.....	27
Şekil 5: Yam.....	28
Şekil 6: Kola Ağacı ve Meyvesi.....	37
Şekil 7: Düz ve Desenli Kumaş	39
Şekil 8: Düğünde Gelin Fotoğrafları.....	41
Şekil 9: Müzik Aletler.....	41
Şekil 10: Çeyiz Malzemeleri	50
Şekil 11: Düğün Gününde Fotoğraflar	51
Şekil 12: Filin Dişleri.....	56
Şekil 13: Geleneksel Kumaş	57
Şekil 14: Demir Parçası ve Bandji Şarabı	57
Şekil 15: Bandji İşlemi.....	57
Şekil 16: Düğün Fotorağları.....	59

ÖZET

Başlık: Fildişi Sahilleri Toplumundaki Nikâh Uygulamalarının İslam Aile Hukuku Açısından Tahlili Tez Başlığı

Yazar: Souleymane COULIBALY

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet NUMAN ÜNVER

Kabul Tarihi: 15/06/2022

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 88 (tez)

Geçmişten bugüne kadar her toplumda nikâh, önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle dini bir yönü de olması sebebiyle Müslüman toplumlarda bu daha da önem kazanmaktadır.

Fildişi Sahili'nde farklı farklı kabileler ve dinler bulunmaktadır. Kabileler arasında nikâhlar kısılmaktadır. Fakat hangi dine mensup olursa olsun, kabilelerin kendisine özgü adetleri bulunmakta ve pek çok alanda olduğu gibi nikâh esnasında da herkes kendi nikâh geleneğini uygulamaktadır. Müslümanlar da nikâh konusunda hem dine göre hareket etmekte hem de kendi kültürlerinde bulunan adetleri uygulamaktadırlar.

Konumuz dört kabile üzerinde ele alınmıştır. Çünkü Fildişi'nde altmıştan fazla kabile bulunmakta ve bu kabileler, dilleri ve adetleri birbirlerine yakın olan kabilelere nispetle dört ana kabilenin altında toplanmaktadır. Çalışmamızda her gruptan bir kabile seçilerek araştırma yapılmıştır. Ayrıca seçtiğimiz kabileler; Fildişi Sahili'nde siyaset, ticaret ve sosyal hayat bakımından en önde gelen kabilelerdir. Söz konusu kabileler şunlardır: Senoufou, Malinke, Baoule, Bete.

Bu çalışmada, bahsedilen dört kabilenin geçmişten günümüze kadar olan nikâhlama şekilleri ve aşamaları ele alınmıştır.

Bu amaçla; Fildişi Sahili Medeni kanunu ve İslam Hukukuna göre nikâhın tanımı, şartları, günümüzdeki uygulama şekilleri ele alınmış ve tartışmalı konulara yer verilerek günümüz meselelerine çözümler getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fildişi Sahili, Medeni kanun, Nikâh, İslam Aile Hukuku

ABSTRACT

Title of Thesis: Analysis of Marriage Practices in the Ivory Coast Society in Terms of Islamic Family Law

Author of Thesis: Souleymane COULIBALY

Supervisor: Assist. Prof. Ahmet NUMAN ÜNVER

Accepted Date: 15/06/2022

Number of Pages: vii (pre text) + 88
(main body)

From the past to the present, marriage has had an important place in every society. Especially since it has a religious aspect, this becomes even more important in Muslim societies.

There are different tribes and religions in Ivory Coast. Marriages are held between tribes. However, no matter what religion they belong to, tribes have their own customs and everyone practices their own wedding tradition during marriage, as in many other areas. Muslims also apply their customs in their own culture, both according to their religion, regarding marriage.

Our subject has been discussed on four tribes. Because there are more than sixty tribes in Ivory and these tribes are gathered under four main tribes compared to the tribes whose languages and customs are close to each other. In our study, a tribe was selected from each group and research was carried out. In addition, the tribes we have chosen are the most prominent in terms of politics, trade and social life in Ivory Coast. The tribes in question are: Senoufou, Malinke, Baoule, Bete.

In this study, the forms and stages of marriage of the four tribes from the past to the present are discussed. For this purpose, the definition of marriage according to the Ivory Coast Civil Code and Islamic Law, its conditions, the current application forms are discussed and solutions are tried to be brought to today's issues by including controversial issues.

Keywords: Ivory Coast, Civil marriage, Marriage, Islamic Family Law

GİRİŞ

Evlilik, insanlık tarihinde anlamlı ve önemli bir yere sahiptir ve nesillerdir bu önemini korumaya devam etmektedir. Evlilik yoluyla toplumun temel yapı taşı olan aile kurumunun temelleri atılmakta ve kişilerin pek çok gereksinimleri aile içerisinde karşılanmaktadır. Gelecek nesiller, evlilik ile kurulan aile kurumu içerisinde yetişmekte ve bireylerin sevgi, saygı, ilgi ihtiyacının karşılanması, kişilik özelliklerinin gelişimi, toplumun değer ve kültürünün aktarımı aile kurumu vasıtasıyla gerçekleşmektedir¹.

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: "İçinizden kendileri ile huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, O'nun varlığının belgelerindedir. Bunda düşünenler için dersler vardır"².

İslamın öngördüğü kutsal bir bağ olan evlilik, aile kurumunu oluşturan karı-koca arasındaki hayat müşterekliğinin adıdır. Yüce Allah, insanın soyunun korunması ve devamı için, yeryüzünün imarı ve gelişimi için evliliği yasalaştırmıştır.

Evlilik; mevzuatın amaçlarından biri olan zürriyetin muhafazasını, sosyal hayatın ve toplumun değerlerinin muhafazasını içerdiği için İslam'ın büyük önem verdiği konulardan biri olmuştur.

İslam, sağlam bir toplum kurmak gayesiyle aileye çok önem vermiştir. Çünkü aile, toplumun temel taşıdır. Toplumlar ailelerden oluşurlar. Toplumu oluşturan aile sağlam olursa toplum da sağlam olur. Aile ise evlenme ile tesis edilir. Aile, öncelikle korunması ve itina gösterilmesi lazım gelen kurumların başında gelir. Bu nedenle İslam Aile Hukuku, ailenin korunması ve sürdürülebilmesi için bir takım hükümler getirmiştir. Aile yuvasını kuran erkek ve kadındır. Bu yuvanın kurulmasını sağlayan ve birlikteliği meşru hale getiren ise nikâh akdidir. Nikâh akdi, kadın ve erkeğe belirli maddi ve manevi sorumluluklar yükleyerek bu birlikteliğin devamlı olmasına imkân sağlamaktadır³.

Aile kurumu, insanlığın en eski ve köklü kurumudur. Toplumların huzur ve istikrarı her şeyden önce aile kurumunun temellerinin sağlam atılmasına bağlıdır. Bu sebeple insanlık

¹Ayşe KAVAK, *Evlü Bireylerde Evlilik Doyumu, Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri*, (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Ankara, 2018), s.10

²Rum, 30/21

³ Süleyman NURİ DERE, *Nikâhta Mehîr Akit İlişkisi*, (Çukurova Üniversitesi: Adana, 2018), s.14

tarihindeki bütün toplumlar ilk dönemlerden itibaren aile kurumunu düzenleyen bir takım tedbirlere başvurmuşlardır⁴.

Afrika toplumunda evlilik; iki aile, köy, şehir ve ülke arasındaki kardeşliği birbirine bağlayan sağlam bir bağıdır. Evli bir erkek veya kadın, şerefli ve onurlu bir kişi olarak kabul edilir.

Fildişi Sahili'nde farklı farklı kabileler ve dinler bulunmaktadır. Kabileler arasında nikâhlar kıyılmaktadır. Fakat hangi dine mensup olursa olsun kabilelerin kendisine özgü adetleri bulunmakta ve pek çok alanda olduğu gibi nikâh esnasında da herkes kendi nikâh geleneğini uygulamaktadır. Müslümanlar da nikâh konusunda hem dine göre hareket etmekte hem de kendi kültürlerinde bulunan adetleri uygulamaktadırlar.

Geleneksel nikâh, geçmişten bugüne kadar kabileler arasında önemli bir yere sahiptir ve kabilelerin dini yapılarına göre farklılık arz etmektedir. Müslüman olan bazı kabilelerin kimi nikâh adetleri, İslam ile birlikte zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır.

Çalışmamızda; Fıkıh kitaplarının nikâh bölümlerini inceleyerek Hanefî, Malikî, Şafîî, Hanbelî mezheplerinin konumuza ilişkin genel kabul gören ve kaynaklarda yer verilen görüşlerini ele almaya gayret ettik.

Çalışmamızı üç ana başlık altında topladık. Birinci bölümde Fildişi Sahili hakkında genel bilgi vermeye çalıştık. İkinci bölümde, üzerinde çalışacağımız dört kabilelerin nikâhlama şekli ve aşamalarını ele aldık. Üçüncü bölümde ise Sahili kanununa göre ve İslam Hukukuna göre nikâh tanımı ile birlikte geleneksel nikâhın hükmünü tahlil etmeye gayret gösterdik.

Araştırmanın Özellikleri

Araştırmanın Amacı

Geçmişten bugüne kadar her toplumda nikâh önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle dini bir yönü de olması sebebiyle Müslüman toplumlarda bu daha da önem kazanmaktadır.

Fildişi Sahili'nde farklı farklı kabileler ve dinler bulunmaktadır. Kabileler arasında nikâhlar kıyılmaktadır. Fakat hangi dine mensup olursa olsun kabilelerin kendisine özgü

⁴ Vüsale GULİYEVA, *Caferi Fıkıhında Nikâh Hukuk*, (Sakarya Üniversitesi, 2013), s.13

adetleri bulunmakta ve pek çok alanda olduğu gibi nikâh esnasında da herkes kendi nikâh geleneğini uygulamaktadır. Müslümanlar da nikâh konusunda hem dine göre hareket etmekte hem de kendi kültürlerinde bulunan adetleri uygulamaktadırlar.

Nikâh uygulamalarında adetlerin etkili olmasıyla bağlantılı olarak bazı gayrimüslim kabilelerin adetlerinde Mehir olarak verilen şarap gibi haram mallar, kendilerine göre helal olabilmektedir ama Müslümanlara göre haram sayılan mallardan olabilmektedir.

Bu çalışmada, Fildişi Sahili'nde bulunan nikâh uygulamalarının İslam Hukuku ve Fildişi Medeni Kanun'a göre hükümlerinin verilmesi amaçlanmıştır

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Fildişi Sahili'nin halkı üzerinde bir incelemedir. Geleneksel nikâh, geçmişten bugüne kadar kabileler arasında önemli bir yere sahiptir ve kabilelerin dini yapılarına göre farklılık arz etmektedir. Müslüman olan bazı kabilelerin kimi nikâh adetleri, İslam ile birlikte zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Konumuz dört kabile üzerinde ele alınacaktır. Çünkü Fildişi'nde altmıştan fazla kabile bulunmakta ve bu kabileler, dilleri ve adetleri birbirlerine yakın olan kabilelere nispetle dört ana kabilenin altında toplanmaktadır. Çalışmamızda her gruptan bir kabile seçilerek araştırma yapılacaktır.

Bu konu hakkında daha önce Fildişi Sahili'nde ve Türkiye'de, tespit edebildiğimiz kadarıyla bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Konuyla ilgili verilen bilgiler, Fildişi Sahili'ndeki âlimlerinin yaptıkları vaazlar ile sınırlı kalmaktadır. Bu vaazlarda, kabilelerde uygulanan nikâhlanma şekilleri açıklanmamakta genel bir şekilde helal ve haram nikâh türlerinden bahsedilmektedir. Ayrıca çalışmamızda geleneksel nikâhlanma şekilleri ve Mehir olarak kullanılan eşyalar hakkında tafsilatlı bilgi verilecektir. Daha sonrasında İslam Hukuku açısından medeni ve geleneksel nikâhların hükümleri tahlil edilecektir. Bu çalışmanın Fildişi Sahili'nde ve Türkiye'de nikâh konusunda yapılan çalışmalara bir katkı sağlamasını arzu etmekteyiz

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma esnasında elde edilen verileri daha iyi bir şekilde analiz edebilmek, araştırma konusu hakkında genel bir bakış açısı takdim edebilmek, araştırmanın kolayca

anlaşılabilmesini sağlamak ve belirlediğimiz amaç ve hedeflere rahatça ulaşabilmek için iki temel yöntem kullanılacaktır:

a) Betimsel analiz (*araştırma konusu hakkında genel bir bakış açısı kazanmak, belirli bir durumu kendi doğal ortamı içinde saptamak ve sistematik olarak betimlemek amacıyla yapılan araştırma*)

b) İçerik analizi (*içerik analizinde asıl amaç birinci aşamada temalandırıp, ikinci aşamada anlamlandırdığımız veriyi son aşamada karşılaştırmalı olarak araştırmacının kendi yorumlarını da dâhil ederek yorumlaması*).

Son olarak da Fildişi Sahili'nde uygulanan Aile Hukuku Kanundaki hükümler, halkın çoğunluğunun mezhebi olan Malikî mezhebinin fıkıh kitaplarında yer alan hükümlerle mukayese edilecek ve ulaşılan neticelere göre öneriler sunulacaktır.

Problem Cümlesi

Araştırmanın temel problem cümlesi şu şekildedir:

- Fikhî açıdan nikâhın mahiyeti, hükmü ve şartları nelerdir?
- Fildişi Sahili'nde geleneksel nikâhların mahiyeti, türleri, şekilleri ve aşamaları nelerdir?
- Fildişi Sahili'nde uygulanan nikâh türlerinin fikhî açıdan konumu nedir?
- Fildişi Sahili Medeni kanunda uygulanan nikâhların hükümleri nelerdir

Araştırmanın Sınırlıklar

Çalışmamızda, Fildişi Sahili'ndeki önde gelen dört kabilenin geleneksel ve medeni nikâhlanma şekilleri ele alınacaktır. Konumuzu bu dört kabile ile sınırlandırmamızın sebebi; bu kabilelerin Fildişi Sahili'nde siyaset, ticaret ve sosyal hayat bakımından önde gelen kabilelerinden olmasıdır. Söz konusu kabileler şunlardır: Senoufou, Malinke, Baoule, Bete

Araştırmanın Konusu

Fildişi Sahili: Fildişi Sahili ya da resmî adı ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti (ülke ismi Fildişi Kıyısı ya da Fildişi Kıyısı Cumhuriyeti ya da Kotdivuar olarak da kullanılabilir) (Fransızca: Côte d'Ivoire [kot di'vwar]) Afrika kıtasının batı

kısımında yer alan bir ülkedir. Ülkenin sınır komşularını (kuzeyden saat yönünde ilerlendiğinde) Mali, Burkina Faso, Gana, Liberya ve Gine oluşturmaktadır. Bunun haricinde ülkenin güneyinde Atlas Okyanusu yer almaktadır. Ülkenin başkenti Yamoussoukro'dur⁵.

Toplum: Toplum ya da cemiyet, bir arada yaşayan canlıların oluşturduğu topluluktur. Birey kelimesinin zıddıdır. Sosyolojide toplum, onu oluşturan canlıların basit bir toplamından ziyade farklı biçimler ve özellikler gösterip özgün olan ve nesnel yasalar gereğince insanların maddi üretim içindeki gündelik hayat faaliyetleriyle ve sınıfsalsavaşımıyla değiştirilen ve gelişen ilişkilerden oluşan sisteme denir⁶.

Nikâh: Nikâhın biri lügat diğeri ıstılahı anlamı olmak üzere iki anlamı vardır. Bunlardan ilki, lügat anlamıdır ki bu cinsel temas ve bir şeyin bir şeye eklenmesi, katılması demektir. İkinci anlamı, nikâhın şer'î anlamıdır. Bu anlam üzerinde âlimler değişik görüşler ileri sürmüşlerdir⁷. Genel ve standart olarak bir tarif vermek gerekirse şu şekildedir:

Nikâh, aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının hayatlarını geçici olmaksızın birleştirmelerini sağlayan akit ve evlilik ilişkisidir⁸.

İslam Aile Hukuku: İslam aile hukuku, genel olarak “ahval-i şahsiye” deyiimiyle ifade edilmektedir. Bu deyim, İslam hukukunda çok geniş bir anlam ifade eder. Evlenme, boşanma, velayet ve vesayet müesseseleri “ahval-i şahsiye”nin ana konuları olduğu gibi şahsın hukukuna ilişkin bütün meseleleri, tüm miras hukuku ve bazı borçlar hukuku müesseselerini de bünyesinde barındırır⁹.

⁵https://fr.wikipedia.org/wiki/C%C3%B4te_d'Ivoire , / Erişim tarihi, 11.12.2021

⁶<https://tr.wikipedia.org/wiki/Toplum> , / Erişim tarihi, 11.12.2021

⁷ Meryem Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı* (Atatürk Üniversitesi: Erzurum, 2011), s.12

⁸ Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, s.2

⁹ Meryem Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı* (Atatürk Üniversitesi: Erzurum, 2011), s.20

BÖLÜM 1: FİLDİŞİ SAHİLİ TANITIMI

Çalışmamızın ilk bölümünde; Fildişi Sahili'nin coğrafi, ekonomik ve demografik tanıtımını ele alacağız. Dolayısıyla bu çalışma, okuyucuların bu güzel ülke hakkında bilgiye sahip olmalarını sağlayacaktır

1.1. Fildişi Sahili'nin Coğrafi Tanıtım

1.1.1. Fildişi Sahili'nin Coğrafi Durumu

Batı Afrika'da bir ülke olan Fildişi Sahili, Gine Körfezi'ndedir ve 5-10 derece Kuzey enlemleri arasında yer almaktadır¹⁰. Yüzölçümü 322.463 km²'dir. Afrika kıtasında %1'lik bir alanı kaplamaktadır. Fildişi Sahili, daha önce “Côtedes Dents” veya “Côte de l'ivoire” olarak adlandırılan Gine Körfezi'nin kıyı ve orman bölgesini içeren bir alana yayılır. Hinterlandı yaklaşık olarak 11 ° Kuzey enlemine kadar kademeli olarak savana dönüşür.

Côtedes Dents, Côtedes Graines ile Côte de l'Or arasında, batıda CapedesPalmes, doğuda Trois-Pointes'e burnu olan Côte de l'Or arasında, Côte de Guinée'nin bir parçasıdır¹¹. Adını bir zamanlar Avrupalıların aramaya geldiği fildişinden almıştır. Fildişi Sahili, kuzeyde iki Sahelya ülkesi Mali ve Burkina Faso'ya, doğuda Gana'ya, batıda Liberya'ya, Gine konaklarıyla üç orman ülkesine, güneyde ise Atlantik Okyanusu'una komşudur¹². (Okyanusa 550 km'lik bir kıyı şeridi vardır)

1.2. Fildişi Sahili'nin Demografik Durumu

Fildişi Sahili'nin 2021'teki son nüfus sayımı raporuna göre, nüfusunun 28 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir¹³. Bu nüfus ağırlıklı olarak gençtir ve ülke için bu genç nüfus, güçlü ve önemli bir işgücüdür

¹⁰ J.M. AVENARD vd., *Le Milieu Natürel de la Coted'ivoire*, Paris: ORSTOM, Paris, 1971, s.11

¹¹ Ducroquet H. Tillie vd., *L'agriculture de la coted'ivoire a la loupe*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017, s.17

¹² KAMAN Paul, *Analyse desVulnerabilites aux Catastrophes et des Capacites de Reponse en Cote d'Ivoire*,2013

¹³https://www.gouv.ci/_actualite-article.php?recordID=13247, / Erişim Tarihi, 12.04.2022

1.2.1. Fildişi Sahili Yerleşim Tarihi

Bugünkü Fildişi Sahili'nin ilk sakinleri, toplam nüfusun içinde azınlık bir grubu oluşturur. Fildişili araştırmacılara göre; ilk sakinler arasında Agoua, Ehotilé, Kotrowou, Zéhiri, Ega gibi gruplar bulunmaktadır¹⁴. En eski etnik gruplar arasında: batıda ve güney batıda Mandé'ler (Gouro, Gban ve Yacouba), güneybatıda Krous ve kuzeydoğuda Sénoufoslar yer almaktadır. Ülkenin kuzeyi, Sahel krallıklarının (Songhai, Gana) etkisi altındadır.

Fildişi Sahili'nde İslam; tüccarlar, Dioula seyyalar ya da at sırtındaki ordular tarafından gerçekleştirilen cihat yoluyla yayılmıştır¹⁵.

Bu ilk dönem yerlilerine ek olarak; 12. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar ticari ürünler ve yeni topraklar elde etme gelen insanlar, savaşlar vb. nedenlerle komşu bölgelerden gelen farklı etnik unsurlar, köle ticareti veya güvenlik, sığınma ve saklanma gibi nedenlerle bölgeye yerleşmişlerdir¹⁶.

15. yüzyılın sonunda göçen başka gruplardan da bahsetmek gerekir. Bunlardan biri, Abidjan çevresindeki tüm bölgeyi işgal eden ilk "lagünistler"dir. (Abè, Ebrié, Avikam, Attié, vb.). Lagünistler gibi Abronlar da Ashanti'yi (bugünkü Gana) terk etmişler, Koulango'ya boyun eğdirdikten sonra 17. yüzyılda krallıkların örgütlendiği Bondoukou bölgesine yerleşmişlerdir

Ayrıca Ashanti'den gelen ilk Agni dalgası, 1680'de Aboisso bölgesine yerleşmiş ve orada küçük Sanwi Krallığını kurmuşlardır¹⁷.

Fildişi Sahili'ndeki grupların her biri, dilsel ve kültürel bağlantılarına göre 4 farklı etnik unsuru barındırmaktadır:

- 1- Mandé (Malinké, Dan, Tura, Dioula, Gouro vb.)
- 2- Gur veya Voltaique (Senoufo, Lobi, Koulango, vb.)
- 3- Akan (Baoulé, Agni, Attié, Abbey, Ebrié vb.)
- 4- Krou (Bété, Guéré, Bakwé, Grebo, vb.)

¹⁴Dr. ALLOU Manizan, *Peuplement et Evolution de La Coted'ivoire*, Rev. Hist. Archeol. GODO GODO, No 24-2014

¹⁵Wikipedia, *histoire de la coted'ivoire*, www.wikipedia.org

¹⁶ Dr. ALLOU Manizan, *Peuplement et Evolution de La Coted'ivoire*, Rev. Hist. Archeol. GODO GODO, No 24-2014

¹⁷ Rezo ivoire, *Histoire de la cote d'ivoire*, www.rezoivoire.com Erişim Tarihi, 23.04.2022

1.2.2. Avrupalıların Fildişi Topraklarındaki Varlığı

Çeşitli kaynaklara göre Fildişi topraklarına gelen ilk Avrupalılar, 1470 yılında Hindistan'a giden yolu arayan Portekizli denizcilerdi¹⁸. Bunlar Sassandra, San Pedro, Fresco gibi bugün bildiğimiz isimlerdir¹⁹. Onların Fildişi Sahili'ndeki varlıklarının nedeni, önce barışçıl sonra ticariydi. Bu kâşiflerin dönemin nüfus hareketlerini belirlemede öncü oldukları söylenebilir. O zamanlar mevcut bölgenin kuzeyi (Sahra ötesi), ticaret develeri tarafından geçiliyordu. Boundoukou ve Kong, Achanti ülkesi ile Nijer ülkesini bağlayan yoldaki ormanın kenarında kurulan ilk pazarlardı²⁰.

Portekizlilerden sonra Hollandalılar ve İngilizler, Fildişi Sahili'ne gelmişlerdir. Fransızlar ise bu sahile pek ilgi göstermemiş, sadece kıyıların Agni şefleriyle dostluk anlaşmaları imzalamışlardır. Ancak 1492'de Christopher Columbus tarafından Amerika'nın (Antiller) keşfi ve plantasyon ekonomisinin başlamasıyla her şey değişmiştir. Kızılderililer, Avrupalı fatihlerin dayattığı çalışmalarını desteklemedikleri için yok edilmiştir. Bu durum başka yerlerden insan gücü bulmayı gerektirmiştir. Böylece 16. yüzyıldan itibaren Afrikalılar toplu halde Yeni Dünya'ya gönderilmiştir. Geçtiğimiz yüzyılda köle ticaretinin kaldırılmasına kadar tüm Avrupa devletleri, Afrika kıyılarında ticaret karakolları kurarak buna katkıda bulunmuşlardır²¹.

17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Fransızlar, yavaş yavaş bölgenin kontrolünü ele geçirmişlerdir. 1687'de Senegal şirketinin yöneticisi olan deniz subayı Jean Baptiste DUCASSE, Assinie'deki altı yoldaşını bölgeye yerleştirmiş ve bölgenin kralına iki genç Fildişili'yi Fransa'ya götürmeyi teklif etmiştir. Böylece iki Assinie prensi, Aniba ve Banga Fransa'ya getirilmiş, 14.Louis'in evine yetiştirilmiş ve nihayet bu iki genç orada Bossuet tarafından vaftiz edilmiştir.

1830'lardan itibaren Fransızlar ve İngilizler; çeşitli kabilelerin reisleriyle Fildişi'ndeki altın veya palmiye yağı ticaretinde tekel olmalarını sağlayan sözleşmeler imzalamak için bölgede rekabet etmişlerdir.

¹⁸https://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_la_C%C3%B4te_d'Ivoire /Erişim tarihi, 15.11.2021

¹⁹<https://rezoivoire.net/ivoire/patrimoine/759/lhistoire-de-la-cote-divoire.html> / Erişim tarihi, 17.11.2021

²⁰<https://rezoivoire.net/ivoire/patrimoine/759/lhistoire-de-la-cote-divoire.html> / Erişim tarihi, 17.11.2021

²¹<https://www.scribd.com/document/422130703/culture-generale-cote-divoire-docx> , /Erişim tarihi, 18.11.2021

1842-1843'te Fransızlar, Assinie ve Grand-Bassam'da ticaret merkezleri kurmuş; 1853'te Dabou kalesini inşa etmişlerdir. Fransızlar, varlıklarını genişletmek için Fildişi hükümdarları ve şefleriyle dostluk anlaşmaları imzalamışlardır.²² Bundan sonra halkın evanjelizasyonu ile ilgili misyonları başlamıştır. Misyonerler, kıyı şeridinin orman bölgesinde yaşayan animistlerin önemli bir bölümünü Katolik inancına dönüştürerek çabalarının meyvesini toplamaya başlamışlardır.²³ Halkların evanjelizasyonu kuzey kısımlarında olduğundan Fransızların güney kısımlarındaki egemenlikleri daha kolay olmuştur. Çünkü kuzeyde iki büyük güçlü İslam imparatorluğu, Boundoukou ve Kong tarafından kurulmuştu. Ayrıca gücünü kuzey kesimde yoğunlaştıran ve Fransızların ilerlemesini engelleyen savaşçı şef Samory Touré de vardı

1.2.3. Fransız Kolonizasyonu

10 Mart 1893'te Fransız hükümeti, Kerhallet ve Fleuriot de Langle tarafından yarım yüzyıl önce kurulan Gine Körfezi'nin Fransız kontuarlarını bir araya getirerek resmen Fildişi Sahili kolonisini oluşturmuştur. Louis Gustave Binger²⁴, Fildişi Sahili'nin ilk başkenti Grand Bassam'ın valisi olmuştur. Fransa, Fildişi Sahili'ni bir Fransız kolonisi olarak ilan etmiştir ancak tüm bölge onların kontrolü altında değildir. Tüm bölgenin kontrolünü ele geçirmek için Fransızlar, Samory Touré²⁵'ye karşı acımasız bir savaş başlatmışlardır.

²²<https://rezoivoire.net/ivoire/patrimoine/759/lhistoire-de-la-cote-divoire.html> / Erişim tarihi, 17.11.2021

²³https://www.herodote.net/10_mars_1893-evenement-18930310.php / Erişim tarihi, 17.11.2021

²⁴14 Ekim 1856'da Strazburg'da doğdu ve 10 Kasım 1936'da L'Isle-Adam'da öldü. Louis-Gustave Binger; bir subay, Batı Afrika kâşifi ve Fransız sömürge yöneticisidir.

²⁵Nijer'in sağ yakasında 1830 civarında doğan Samory Touré, Lanfia Touré ve Sonka Camara'nın oğludur. O bir tüccardı, ardından Marabout Birama Sory'nin ordusunda annesini esir alınan bir askerdi (ayrıca bir baskın sırasında çocukken yakalandığı ve ardından onu tüccar olarak kullanan Mora adlı bir marabuta satıldığı söylenir). Samory serbest bırakıldıktan sonra kendi hesabına savaşmaya başlar ve yavaş yavaş üniformalı askerlerden güçlü bir örgüt, ünü hızla yayılan organize ve korku salan bir ordu kurar. 1870'ten 1875'e kadar dini, askeri ve siyasi otoritesini Yukarı Gine'den Mali'nin güneyine uzanan geniş bir bölge üzerinde genişletti. Aslında Samory, Gine, Mali, Fildişi Sahili, Yukarı Volta (Burkina Faso) ve Gana tarihiyle olduğu kadar Senegal tarihiyle de ilişkilidir. 1881'den itibaren Kıta'ya yapılan saldırılar, Fransızlarla çatışmalar arttı. Sömürge yetkilileri onu büyük bir köle tedarikçisi olarak görüyor ve büyük servetini onlardan aldığını biliyordu. 1887'de Fatako-Djingo savaşındaki yenilgisinin ardından, bir barış teminatı olarak oğlu Karamoko Diaoulé'yi "rehine" ve büyükelçi olarak Paris'e göndermeyi kabul etti. Dönüşünde, onu Fransız mevkilerine fazla elverişli bulduğu için, ölümüne kadar her türlü temastan ve tüm yiyeceklerden mahrum bırakarak hapse attı. 1891'den itibaren Samory'nin Fransızlarla mücadelesi oldukça şiddetliydi. Fransız sütunları tarafından geri çekilerek, hareketli ve stratejik bir direniş savaşı yürüttü. Büyük bir direniş savaşçısı olmasına rağmen onun mücadelesi bitmedi ve onun 23 oğlu Fransa ile savaşmaya devam etti, 5 oğlu 1914-18 savaşında öldü.

1892'de Séguela' da Samory, kendisine karşı gönderilen ve Fransız Yüzbaşı Ménard tarafından yönetilen birliği katletmiştir. Ertesi yıl Fildişi Sahili valisi Sudanlı (Samory), lidere karşı savaş açmıştır ve bir dizi çatışmadan sonra Samory 1898²⁶'de yakalanmış ve ardından Gabon'a sürülmüştür²⁷. Bu nedenle Fransa; Fildişi Sahili'nin tüm kuzey bölgesini, yukarı Nijer'i ve Sahel'i (Sahra'nın güney kenarı) kontrol altına almıştır.

Samory'nin tutuklanmasına rağmen bazı isyancı grupların başını çektiği için Fransızlar huzur bulamamışlardır.

Avrupalıların Fildişi Sahili'ni ve halkını sömürgeleştirmek için Afrikalıların nezaketinden ve misafirperverliğinden yararlandığı söylenebilir.

Hepimizin bildiği gibi Avrupalılar, ilk başlarda bölgelerde ziyaretçi veya tüccar olarak görünmüşlerdir. Sonraları liderlerle dostluklar kurmuş, zamanla bölgeye yerleşmiş ve Afrikalılar bunu anlamadan tüm topraklarını almışlardır.

1.2.4. Fildişi Sahili'nin bağımsızlığı

1945 yılında II. Dünya Savaşı sona ermiş ve dünyada sömürgecilere karşı bağımsızlık taraftarları çoğalmıştır. Fransa askeri ve ekonomik olarak zayıflamıştır²⁸. Protesto ve özgürleşme hareketleri özellikle Kuzey Afrika'da Afrikalı elitler tarafından başlatılmıştır ve bu dönemde Tunus ve Cezayir'de milliyetçi hareketler ivme kazanmıştır.

Batı Afrika'da, sömürge sisteminin acımasızlığına ve suistimallerine karşı elitler, bağımsızlık için çalışmalar yapmışlardır. Buna ek olarak ilk Cumhurbaşkanı Felix Houphouët Boigny²⁹, bağımsızlık için milliyetçiliği ön plana taşımıştır. Fransız kolonilerinde yaşayan halklar, süregelen zorbalıkların kurbanı olmuşlardır. Fransa'nın yerli halkı savaşa katılmak için zorla seferber etmesi, çeşitli yüksek vergileri zorunlu hale getirmesi (cizye vergisi, gelir vergisi) ve ücretsiz zorunlu hizmetlere maruz bırakması

²⁶https://www.herodote.net/10_mars_1893-evenement-18930310.php/ Erişim tarihi, 17.11.2021

²⁷<https://www.scribd.com/document/422130703/culture-generale-cote-divoire-docx> , /Erişim tarihi, 18.11.2021

²⁸ Ki- Zerbo, *Histoire de l'Afrique Noire d'hier a Demain*, Hatier, 1978, s.732

²⁹Félix Houphouët-Boigny, Fildişi Sahili'nin ilk devlet başkanı. Félix Houphouët-Boigny, Fildişili doktor ve siyasetçi. Houphouët-Boigny, Afrika ülkesi Fildişi Sahili'nin ilk devlet başkanı olarak 1960 yılından 1993 yılındaki ölümüne kadar 33 yıl devlet başkanlığı makamında bulunmuştur.

(zorla çalıştırma, hamallık, ev işleri)³⁰ gibi gayrı adil baskıları halkın milli duygularının artmasında etkili olmuştur.

Afrikalı seçkinlerin talep ve isyanlarının ardından Fransa Cumhurbaşkanı General DE GAULLE, 1944 yılında Fransız kolonileri için özerklik fikrini başlatacak olan Brazzaville konferansını tertip etmiştir. Bu konferansın amacı, kolonilerin idare sistemini daha esnek hale getirmek, Afrika nüfusunun sosyoekonomik yaşamını iyileştirmek, zorla çalıştırmayı kademeli olarak kaldırmak ve yerel yönetim için bazı kanunları belirlemektir. Savaş sonrası Fransa meclislerinde Afrikalılardan daha fazla temsilci olması (Ulusal Meclis, Kurucu Meclis, Hükümet, Senato vb.) gibi yeni kararlar alınmıştır. Bu doğrultuda mesleği doktorluk olan Houphouet Boigny, Parlamento Üyesi seçilmiş ve Paris'teki Kurucu Meclis'te bulunmaya hak kazanmıştır³¹. Afrikalı milletvekillere (52) ve danışmanlara (44) geniş bir sömürge karşıtı hareketi temsil etmek üzere tek sesle konuşma teklif edilmiştir.

Houphouet Boigny, 1946'da Fransız kolonilerinde zorunlu çalıştırmayı kaldıran yasayı oy çokluğuyla çıkarmıştır³². 18 Ekim 1946 yılında Fransız kolonisinin en önemli Afrikalı liderlerinden biri olan Houphouet Boigny, Mali'de başkan seçilmiştir. Bundan sonra da Afrika Demokratik Birliği'nin (BKA) kurulmasına geçilmiştir. O andan itibaren bağımsızlık mücadelesi hız kazanmıştır. BKA gibi, bağımsızlık hedefine ulaşmak için Fildişi Sahili'nde ve başka yerlerde çok sayıda sömürge karşıtı sendika kurulmuştur.

Bazı provokasyonların ardından Fildişi liderleri, Grand-Bassam'da hapsedilmiş sonra serbest bırakılmıştır. 1952'de HOUPHOUET, bölge meclisine seçilmiş; dört yıl sonra ise Fransız parlamentosuna girmiştir. Aynı yıl, Haziran 1956'da oylanarak denizaşırı topraklarda çerçeve yasası³³ üzerinde çalışmalar yapmak üzere Fransa'da Bakan Temsilcisi olmuştur³⁴.

1960'tan itibaren, Fildişi Sahili de dâhil olmak üzere Batı Afrika ülkelerinin çoğu bağımsızlıklarına sahip olmuşlardır. Ancak Fransa ile tüm ilişkilerini keserek iki yıl önce

³⁰J.N. Loukou, *Le Multipartisme en Coted'ivoire*, Edition Neter, 1992, s.100

³¹Bk. Ki- Zerbo, *Histoire de l'Afrique Noire d'hier a Demain*, Hatier, 1978, s.732

³²<https://www.scribd.com/document/422130703/culture-generale-cote-divoire-docx> , /Erişim tarihi, 18.11.2021

³³Bunlar, Fildişi Sahili'ni ve kolonileri yarı özerkliğe yönlendiren reformlardır.

³⁴<https://www.scribd.com/document/422130703/culture-generale-cote-divoire-docx> , /Erişim tarihi, 18.11.2021

(1958) bağımsızlığını kazanan Gine Conakry dışında, Fransa'ya başka açılardan bağlı kalmaya devam etmişlerdir. Houphouet Boigny, Aralık 1960'ta Fildişi Sahili başkanı seçilmiştir. Bugün Houphouet Boigny, Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin kurucu babası olarak kabul edilmektedir

1.3. Fildişi Sahili'nin Sosyal Durumu

1.3.1. Din veya İnanç

Fildişi Sahili nüfusunun 28 milyon olduğu tahmin edilmektedir ve bu nüfus, Fildişi vatandaşları ve yabancılardan (Burkina Faso, Mali, Gine, Gana, Lübnan ve Fas asıllılar) oluşmaktadır³⁵.

Fildişi Sahili hükümetinin anayasasında laiklik ilkesi vardır. Laiklik, tüm nüfusta din ve inanç özgürlüğüne izin verir ve ülkede herhangi bir dini faaliyeti veya inancı, ulusal güvenliği tehlikeye atmadığı sürece engellemez³⁶.

Fildişi Sahili'nde bulunan dinler şunlardır

1.3.1.1. İslam

İslam alanında Afrika kıtasındaki en hızlı büyüme, Fildişi Sahili'nde yaşanmıştır. Kısa süre içinde Fildişi ülkesindeki Müslüman nüfus, azınlıktan çoğunluğa geçmiştir. Birbiriyle çelişse de istatistikleri dikkate almak gerekmektedir. Bununla birlikte tüm çalışmalar net bir eğilime işaret etmektedir. Müslümanlar, 1960'ta ülke nüfusunun% 14-20'sini ve 1993'te resmi olarak% 43'ünü oluşturuyordu³⁷. Son istatistiğe göre bugün İslam, nüfusun% 47'si nde yaygın olmakla birlikte Fildişi Sahili'nin önde gelen dinidir.

Genellikle ülkenin Kuzey ve Kuzey-Batı şehirlerinde, nüfusun %81 ila %95'i arasında değişen yüksek bir Müslüman nüfus oranı bulunmaktadır. Bazı lokal örnekler aşağıdaki gibidir.

- Müslümanların %81'i Seguela şehrinde,
- Müslümanların %83'ü Odienné şehrinde,

³⁵https://www.gouv.ci/_actualite-article.php?recordID=13247, / Erişim Tarihi, 12.04.2022

³⁶Lancina Coulibaly, *Medârisu 'l-Arabîyye fî Sâhili 'l-Âc* (Libya: Külliyyetü 'ş-şerîa, 2007), 23.

³⁷Marie Miran, *Vers un nouveau prosélytisme islamique en Côte-d'Ivoire: une révolution discrète* (Paris: Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, 2000), 14.

- Müslümanların %95'i Touba şehrinde yaşamaktadır.

Fildişi Sahili'nin tüm bölgelerinde diğer etnik unsurlarla birlikte Müslümanların da bulunduğunu bu konuda yapılan tüm çalışmalar göstermektedir.³⁸

Ülkedeki Müslümanların çoğu Sünni ve Maliki düşünce sistemine (mezhebine) tabidirler. Ayrıca İslam tasavvufu da popülerdir ve geleneksel yerli uygulamalarla bütünleşmiştir. Küçük bir nüfus Ahmediyye tarikatına tabidir.³⁹ Selefî Vahhabî inançlarının etkisinde de aktif bir topluluk vardır.

1.3.1.2. Hristiyanlık

Hristiyanlık, sömürgecilikle birlikte Fildişi topluluğunun elinden Kur'an'ı alıp İncil'le değiştirmeye yönelik girişimler sonucunda bölgeye yerleşmiştir. Bu bir misyonerlik hareketidir. İslami ve milli kültüre ülke halkını yabancılaştırmak ve yerine beyaz adamın medeniyetini getirmek için planlı yapılmıştır. Kendiliğinden veya bölge halkının özgür tercihine dayanan bir gerçek değildir. Plan, Katolik mezhebi üzerinden işlemiş; hükümetin karar alma mekanizmalarında bu mezhebin etkisi görülmüştür. Bu şekilde Katolik Hristiyan düşüncesine etki alanı açılmış ve döneminde başarılı olunmuştur⁴⁰.

Katolik Hristiyanlık, Abidjan ve Yamoussoukro gibi şehirlerde etkili olmuştur. Başarılı olduklarının kanıtı, şehirdeki dünyanın en büyük Bazilika kilisesinin varlığıdır. Yapılan son iki istatistik çalışmasına göre, (Katolik ve Protestan) nüfusun yalnızca %17 veya %22'si Hristiyandır. Diğer istatistiklerde Fildişi Sahili'nde Hristiyan nüfus %10 veya %12 civarındadır⁴¹

1.3.1.3. Animist veya Geleneksel İnanç

Fildişi Sahili halkları arasında animizm inancı büyük bir yer tutmaktadır. Geleneksel inançların nitelikleri, etnik gruplar arasında farklılık arz eder. Genellikle yüce bir varlığa, atalardan kalma ruhlara ve onlarla dini figürler aracılığıyla konuşma yeteneğine dayanırlar. Atalara tapınma popülerdir. Bu anlamda ruhlara adanmış tapınaklar inşa

³⁸Lancina Coulibaly, *Medârisu 'l-Arabîyye fî Sâhili 'l-Âc* (Libya: Külliyyetü 'ş-şerîa, 2007), 25.

³⁹<https://fr.ripleybelieves.com/religious-beliefs-in-ivory-coast-3357/> / Erişim tarihi, 20.11.2021

⁴⁰ Bk. Michel BEE, *La Christianisation de la Basse Cote d'ivoire, Outres Mer*, Revue d'histoire, 1975, s.625

⁴¹*Religion de La Cote d'ivoire, Wikipedia, Erişim Tarihi 21.11.2021*

edilmiştir. İyi ve kötü ruhlara olan inanç da dikkate değerdir ve iyi ruhların iradesini uyandırmak için ritüeller (ayinler) yapılır⁴².

Günümüzde ise bu inanç, Fildişi Sahili'nin toplam nüfusu içinde sadece % 3,6'ya tekabül etmektedir.⁴³. Ayrıca, dinsizler (ateistler) ülke nüfusunun % 15 ile % 10'u arasındadır

1990'lı yıllarda yapılan istatistiklerin raporlarına göre animistler, nüfusun %18'ini teşkil etmektedir. 1997'deki son resmi istatistik %10'luk bir orana gerilediğini göstermiştir.⁴⁴

Günümüzde ise bu inanç, Fildişi Sahili'nin toplam nüfusu içinde ve sadece genel nüfus içinde %3,6'ya tekabül etmektedir.⁴⁵. Ayrıca, dinsizler (ateistler) ülkenin nüfusunun % 15 ile % 10'u arasındadır

1.3.2. Diller

Fransızlar, sömürgeci politikalarının başarıya ulaşmasını sağlamak için ekonomik olarak Fildişi halkını baskı altında tutmuşlar; kültür emperyalizmini de bu projeye destek vermek üzere yürürlüğe sokmuşlardır. Bu doğrultuda ülkenin sözde ilerlemesi ve medenileşmesi için kendi dil ve kültürlerini bölge halklarının bilinçaltı üzerinden dayatmışlardır. Fransız sömürge çarkının dönmesi için Fransızca'yı resmi dil olarak bölge halkına zorla öğretmişlerdir. Bu plan çerçevesinde Fransız dili, Fildişi Sahili'nin resmi ve idari dili haline gelmiştir. Öte yandan, Fildişi Sahili'nde 60'tan fazla ana dil vardır; ama ticaret ortamında kullanıldığı için nüfusun %70'inden fazlasında en yaygın olarak konuşulan dil, Dioula (Mandinka dili) dilidir⁴⁶

1.3.3. Evlilik

Evliliğin Fildişi toplumunda önemli bir yeri vardır. Kişisel ve toplumsal planda evli kişiler özel ilgi görürler. Evlilik, genç kız ve genç erkekler için sorumluluğun anahtarı olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁷. Evlilik prosedürleri bir etnik gruptan diğerine farklılık

⁴²Ripleybelieves, *Croyances religieuses en Coted'ivoire*, www.ripleybelieves.com, javier 2021

⁴³ "Religion en Coted'ivoire", Wikipedia www.wikipedia.org, 19.11.2021

⁴⁴ Bk. Lancina Coulibaly, *Medârisu'l-Arabiyye fî Sâhili'l-Âc* (Libya: Külliyyetü's-Şerîa, 2007), 25

⁴⁵ https://fr.wikipedia.org/wiki/Religion_en_C%C3%B4te_d'Ivoire ./ Erişim tarihi, 23.11.2021

⁴⁶ "Langue en Cote d'ivoire", Wikipedia, 24.11.2021

⁴⁷ Cornelia Bounang MFOUNGUE, *Le Mariage Africain Entre Tradition et Moderne*, (Fransa: Universite Paul Valery, 2012), 42

gösterir. Bu durum, ilerleyen bölümlerde çalışmamızın konusu olacaktır. Fildişi Sahili'nde üç (3) tür evlilik vardır:

- Resmi evlilik veya modern evlilik
- Dini evlilik
- Geleneksel evlilik

Diğer evliliklere rağmen resmi evliliğin Fildişi Sahili Devleti tarafından tanınan tek evlilik akdi olduğunu vurgulamak önemlidir. Ancak dini nikâh ve geleneksel evliliğin nüfusun çoğunluğu tarafından geçerliliğini devam ettirdiği açıktır. Çünkü resmi evliliğin şartlarını Fransa kültürü belirlemiştir⁴⁸. Bu kültür ise Fildişi halkının kültür ve geleneklerine uygun değildir. Dolayısıyla da özellikle Müslümanlar buna her zaman karşı durmuşlardır

1.3.4. Yeni Doğan Kutlaması

Eski Fildişi Sahili kültüründe yeni doğan bebeğe koyunyününden yapılmış bir yatak hazırlanır, yaşlı bir kadın olan ebe onu karşılar, bebeği ılık suyla yıkayıp odasına yerleştirirdi. Yıkadıktan sonra karité⁴⁹ adı verilen bir yağı güzelce bebeğe sürer, daha sonra bir bezle onu sarardı. Bu kültür korunmaya çalışılmıştır. Ayrıca, yeni doğan kutlamaları bölgeden bölgeye değişiklik arz etmektedir. Bazı bölgelerde, yeni doğan bebek dünyaya geldiğinde ailesinden yaşlı olan kadın şaka amacıyla onu yere yatırmaktadır.

Bebeğin doğumunun yedinci gününde bazı ailelerde bir ya da iki koyun, yeni doğanın cinsiyetine göre kurban edilir. O gün bebeğin tıraşı yapıp ona isim verilir. En çok verilen isimler ise ailede daha önce vefat edenler ya da yaşamakta olan yaşlı olanların isimleridir.

Kuzey bölgelerindeki köylerde, yeni doğana bir isim verildiğinde annesinin ismi eklenmektedir. Bunun nedeni köyde bir, iki veya üç kişinin aynı ismi taşımasının istenmemesidir⁵⁰. Örneğin, köyde üç tane Ahmet isimli çocuk bulunduğunda Fatma'nın Ahmet'i, Ayşe'nin Ahmet'i ya da Hatice'nin Ahmet'i şeklinde adlandırılır. Başka bölgelerde annelerin ismi çocukların ismine eklenmemekte ancak çocukların vücut

⁴⁸Chantal VLEI YOROBA, *Droit de La Famille et Realites Familiales*, Open Edition Journal, 1997, s.2

⁴⁹ Bir meyveden yapılır

⁵⁰ Bk. Lancina Coulibaly, *Medârisu'l-Arabiyye fî Sâhili'l-Âc* (Libya: Külliyyetü'ş-şerîfa, 2007), 28

şekline ve yaşlarına göre farklılık içerecek şekilde adlandırılabilir. Örneğin, uzun Ahmet ve kısa Ahmet, büyük Zeynep ve küçük Zeynep yahut şişman Süleyman ve zayıf Süleyman vb.

Ayrıca eklenen isimler nüfus belgesine eklenmemektedir. Sadece tanınmak amaçlı toplum içinde kullanılmaktadır.

Şekil 1: Karite Meyvesi ve Karite Yağı

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

1.3.5. Sünnet

Fildişi toplumunda ve Batı Afrika toplumlarında çocukların sünnet dönemi; kabilelerin ve ailelerin çeşitliliğine göre, zamana (geçmişten günümüze) göre, köylerin ve ailelerin durumuna göre değişmektedir. Bazı geleneksel toplumlarda sünnet, on veya on beş yaşına kadar ulaşabilir ve toplu olarak yapılabilir⁵¹.

Sünnet, çocukların gerçek adam olmasına izin veren bir adım olarak görülmektedir. Toplumda sünnetli olmayan çocuk, yaşının ilerlemesine rağmen hala çocuk sayılmaktadır. Sünnet için genellikle aynı yaştaki çocuklar seçilir. Sünnet öncesi ve sonrası kapsamlı partiler düzenlenmektedir. Sünnet merasimine giderken tüm aile, akraba ve köydeki yaşayanlar şarkı söyleyerek ve dans ederek sünnet olan çocuklarla vedalaşırlar. Bazı bölgelerde sünnet, ormanlık alanlarda, kır ortamında gizli ritüellerle ve insanların gözünden uzakta yapılmaktadır.

⁵¹Bk.Lancina Coulibaly, *Medârisu'l-Arabiyye fi Sâhili'l-Âc* (Libya: Külliyyetü'ş-şerîa, 2007), 26

Çocuklar, ormandayken gizli bilgiler ve eğitimler almakta öğrendikleri bilgileri kimseye asla ifşa etmemeleri gerekmektedir. Aksi durumda toplumda ağır cezalara maruz kalmaktadırlar. Bu çocuklar, sünnetten sonra iyileşene kadar ormanda kalırlar ve iyileştikten sonra eve dönerler. Eve döndüğünde ise tüm aile fertleri çocuğu karşılar, yemek ikram edilir ve dans eşliğinde eğlenceler düzenlerler.

Bu durum, artık çocukların gerçek adam olduklarının ve hür olduklarının nişanesi sayılmıştır. Akabinde de onlara kendi aileleri tarafından yeni ev verilmektedir. Gençler artık verilen evde kalırlar ve evliliğe kadar o eve “genç evi” denir⁵².

Günümüzde bunun gibi geleneksel adetler, neredeyse tüm batı Afrika ülkelerinde ortadan kaldırılmıştır

Şimdilerde ise sünnet, daha küçük yaşlarda ve bireysel olarak hastanelerde yapılmaktadır.

⁵² Camara Laye, *L'enfant Noir*, (Paris: Plon, 1953), s.57-60

BÖLÜM 2: FİLDİŞİ SAHİLİ'NDE GELENEKSEL NİKÂH

Bu başlık altında Fildişi Sahili'nde geleneksel nikâh ile ilgili ele alınan dört tane kabilelerin yöresinde sosyal, ekonomik hayatları; nikâhlama aşamaları ve şekilleri bilgi verilmektedir.

Senufo kabilesinde nikâh ile ilgili bilgi vermeden önce onların sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı hakkında durmak gerekmektedir.

2.1. Senufo Kabilesinin Tanıtımı

2.1.1. Senufoların Menşei ve Bulunduğu Bölge

Fildişi Sahili'ndeki Senufo halklarının nüfusunun ilk aşaması, 10. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar uzanmaktadır. İkincisi ise 16. yüzyılda gerçekleşmiştir. Yani Senufo, Mandés ve Kru ile birlikte, şu anda Fildişi Sahili olan kendi bölgelerinin en eski sakinleridir. Şeflikler, bu yeni topraklara şu sebeplerden dolayı yerleşmişlerdir:

- Senufo kabilesi dâhil olmak üzere bazı kabileler, demografik büyümelerinden dolayı yeni topraklar aramaya zorlandıklarından,
- Ağırlıklı olarak kola ve altınla ilgili olan Sahra-ötesi ticaretin gelişiminden,
- Sudan'ın büyük imparatorluklarının genişlemesi ile askeri fetihlerden kaçma ve özerkliklerini, sosyal düzenlerini ve dini düzenlerini sürdürme endişesi taşıyan bazı halkları kaçmaya zorladığından dolayı⁵³.

Son derece barışçıl ve toprakta çalışan bir halk olan Senufolar, tüm bu çatışmalardan kaçınmaya çalışmışlardır.

Senufolar, Doğu Mali'deki San ile Burkina Faso sınırındaki Nouna arasında yer alan Siéné'nin ilk sakinleri olarak adlandırılmıştır⁵⁴. Senufolar, çok eski zamanlardan beri Fildişi Sahili'nin kuzeydoğu kesiminde Tuz Ülkesine yerleşmişlerdir. İkinci bin yılın başında, Fildişi Sahili'nin kuzeydoğusundaki Kulango ve Lobi ile aynı zamanda geldikleri düşünülmektedir. Aslında bu üç halkın dilleri “Gur” grubuna (Voltaik olarak da

⁵³Bk. Fofana Mamadou, *la Dimension Educative d'une Mediation Culturelle: le N'goran chez les senoufo de Boundiali*,(Abidjan: cocody üniversitesi, 2015), 52

⁵⁴ ‘ ‘ Mariage chez le Peuple Senoufo ’ ’, *Wikipedia*, Erişim tarihi, 15.10.2021

adlandırılır) aittir. Aynı kurumsal ve kültürel fonları, özellikle anaerkil sistemi paylaşırlar.

Nitekim ana rol, annenin ailesi tarafından oynanmaktadır. Yani ilk başta birbirleriyle bir tür ilişkileri olduğu düşünülmektedir. Senufolar, Baulé Nehri (bugünkü Mali'de) ve Kara Volta (bugünkü Burkina Faso'da) arasındaki bölgeye ilk yerleşenlerdir. Bu nedenle, belirli bileşenler söz konusu olduğunda yerli olarak kabul edilirler⁵⁵.

Senufo'nun bilinen ataları, avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşayan Pallaka (veya Falafala) ve Myoro'dur. Bugünkü mevcut Senufo ülkesinin kuzey bölgelerine yerleşmişlerdir. Banfora, Buguni ve Sikasso arasındaki bölgeye çok uzak bir tarihte gelen voltaik gruplar da vardır. Pallaka'lar, Kong şehri yakınlarındaki Ténigréra köyünde yaşamışlardır. Onlar yeryüzünün efendileri olarak kabul edilmişler ancak müteakip göçmenlerin özellikle kuzeyden gelen Mandé'nin baskısı altında Ferkesédugu bölgesinde dağılmışlardır. Myoro'lar, başlangıçta Comoé'nin sağ kıyısında kurulmuştur. Onlar mükemmel avcılar ve harika şifacılar⁵⁶.

Ünlü “mandébélé” veya ayakları geri dönmüş olan küçük adamlarla ilk temasları bu iki grup kurmuştur ve onlardan “Poro” gibi inisiyasyon törenlerini miras aldıkları düşünülmüştür. Mevcut Senufo'nun bu ataları, toplayıcılıktan ve avcılıktan oluşan yarı göçebe bir yaşam sürmüşlerdir. Daha bol av hayvanı aramış ve Koutiala'yı 11. veya 12. yüzyılda Mali'de terk etmişlerdir. Yavaş yavaş Kola Ülkesine yani güneye göç etmişlerdir.

Büyük Senufo şeflerinin çevresine yerleşen Mande marabout aileleri, efendilerinin kendi ülkelerinden başka bir ülkeden geldiklerini söylemelerine izin veremezdi. Mande dünyasının kültürünün büyük hayranları olan Sénoufo, yakın zamana kadar Sahel Mande'sinin ve Sudano-Gine savanlarının tarihsel kökenleriyle ilişkilendirerek şefliklerinin boyutunu artırmayı iddia etmiştir⁵⁷.

Bu nedenle yerliler ve göçmenler de dâhil olmak üzere çeşitli grupların birleştiği tarihsel bir süreç olan Senufo'nun oluşum süreci, prototarihe uzanır ve çağımızın ilk bin yılında

⁵⁵ Claire, Jean Marie DUPRE, *Bolondo Le Village Senoufo*, (Abidjan: ORSTOM, 1976), 8-10

⁵⁶ B. Holas, *Fondements Spirituels de la Vie Sociale Senoufo*, 1956, s. 10-12

⁵⁷ “Mariage chez le Peuple Senoufo”, *Wikipedia, Erişim tarihi, 15.10.2021*

sona erer. Bugünkü mevcut Senufolar, bu halkların karışımından oluşmaktadır. Bu oluşum, üç ana aşamadan geçmiştir:

- Ekonomik: Bobo Dioulasso gibi bazı ticaret merkezlerinin önemi, Begho yakınlarında bir altın yatağının bulunması, Bas-Bandama tarafından Sudan ile ticaret yapılması.
- Politikalar: Mali İmparatorluğu gücünü kaybetmiş; bu yüzden birkaç savaşçı, lider Senufoların yaşadığı bölgeye yerleşmeye gelmişlerdir⁵⁸.
- Dini: Malinké, Senufo'yu zorla İslam'a dönüştürmek istemiştir ama aynı zamanda yeni doğan bebeğe isim verirken, evlilik sırasında ve herhangi bir dini törende önemli bir unsur olan kola fıstığını arayarak.

Böylece Senufolar üç ana yönde göç edecekti:

- Kuzeydoğudaki Bobo-Dioulasso bölgesine doğru. Bu Senoufolar; Samogho, Lobi, Tuka, Toussian ve Bobo-Dioula'nın kültürel bir karışımıdır.
- Doğudaki Bondoukou ve Begho'ya doğru. 18. yüzyılda Dioula tüccarları, hareketli ve önemli Katiola pazarına uğradıkları için güney Senufo bölgesine yerleştiler. Yönetici Senufo sınıflarına ait olmaya ve aralarında liderlere sahip olmaya geldiler.
- Güney, Bandama ve Nzi arasında Buaké bölgesine doğru. Bu Senoufolar, yüzyıllar boyunca KénéDougou Krallığı'ndan gruplarla evlenen Odienné ve Fourou çevresinden göçmenlerin kültürel bir karışımıdır. 9. yüzyılda Sikasso'nun başkenti olarak kurulan "Işık Ülkesi", resmi dini İslam olduğu için sadece Krallığın seçkinleri ve yerel yöneticiler tarafından kabul edilmiştir⁵⁹.

Buaké'ye yerleşen Senufo, 18. yüzyılda Fildişi Sahili'nin merkezinde kendilerine bir krallık kuran Baulé tarafından geri itilmiştir. Sonunda Bandama ve Comoé nehirleri arasındaki bölgeye yerleşmişlerdir. Hepsi, Senufoların göçünün birkaç aşamada muhtemelen ayrı ayrı gruplarla gerçekleştiği konusunda hemfikirdir. Bunlar dikkat çekici bir şekilde sosyal olarak yapılandırılmıştır; ancak bir Krallık halinde örgütlenmemişlerdir. Güçlü bir ordularının olmaması, Senufo halkının barışçıl bir halk

⁵⁸Bk. Fofana Mamadou, *la Dimension Educative d'une Mediation Culturelle: le N'goran chez les senoufo de Boundiali*, (Abidjan: cocody üniversitesi, 2015), 54

⁵⁹ Sinali Coulibaly, *Les Paysans Senoufo Korhogo*, 1961, s. 26-27

olarak kabul edilmesinin nedeni de olmuştur. Onlar için temel teşkilat köydür. Krallıklar veya İmparatorluklar yaratmaya çalışmamışlardır. Bu nedenle, kültürel kimliklerini güçlü bir şekilde koruyan yaklaşık otuz Senüfo alt grubu bulunmaktadır⁶⁰

2.1.2. Senüfo Halkının Yapısı

2.1.2.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı

Çok gelenekçi kalan Senüfo toplumu; birbiriyle yakından bağlantılı çeşitli sosyal, ekonomik ve dini enstitüler arasında çok kesin bir sınıra sahip değildir. Dini duygu, tüm sosyal olaylara nüfuz eder. Poro, yaşlı adamların elinde Senüfo'nun tüm sosyal yaşamının temel ögesini oluşturan politik-sosyal ve dini bir organizasyondur. Diğer tüm komşu etnik gruplarda olduğu gibi Senüfolarda da üç büyük sosyal bölünme vardır: soylular veya özgür insanlar, kast adamları ve eski köleler⁶¹.

Kastlar zanaatkârlardan oluşur: demir ve ahşap işçiliği yapan ve deride istisnai olan (eşleri çömlek yapan) demirciler (Fonombélé), Lorholar, bakır kuyumcular, profesyonel müzisyenler, heykel ve dini maske üretiminde uzmanlaşmış Kuléler. Büyücülük bakımında onlardan korkulur. Sononlar; ibadetlerin rahipleri, fetişler yapan ve katıldıkları törenlerin ve dansların animatörleridir.

Yüzyıllar boyunca Senüfolar'ı İslam'a döndürmeye çalışan Diula'nın etkisine rağmen, nüfusun %70'inden fazlası geleneksel dini uygulamalara bağlı kalmıştır⁶².

Poro, bugün hala sosyal hayat merkezidir; ancak başlama süresi kısalmıştır ve denemeler on yıl öncesine göre daha az tehlikelidir. Senüfolar, Kuluikiéré adını verdikleri ancak şimdi ve gelecek üzerinde hiçbir gücü olmayan eşsiz bir Tanrı'nın varlığına inanırlar. Sadece görünmeyen ruhlar ve tabiat güçleri ibadete muhtaçtır; çünkü kendilerini onlardan korumak gerekir. Senüfolar, geceleri dini ibadetleri kutsal ormanın muhafazasında uygularlar. Bu dinin iki ibadeti vardır: aile ibadeti ve köy ibadeti. Her birinin kendi koruyucu bir fetişi vardır.

⁶⁰Bk. Fofana Mamadou, *la Dimension Educative d'une Mediation Culturelle: le N'goran chez les senoufo de Boundiali*,(Abidjan: cocody üniversitesi, 2015), 55

⁶¹'les Senoufo', *Wikipedia*, Erişim tarihi, 16.10.2021

⁶²Bk. *la Dimension Educative d'une Mediation Culturelle: le N'goran chez les senoufo de Boundiali*,(Abidjan: cocody üniversitesi, 2015), 55

1946'dan itibaren San yakınlarında (doğurganlığı simgeleyen bir koçboynuzu ibadeti) Mali kökenli Massa adlı yeni bir ibadet, Senufo'ların ruhsal yaşamında derin rahatsızlıklar getirmiştir. Ancak Massa ibadeti, günümüzde varlığını sürdüren Poro ibadetinin yerine geçmeyi başaramamıştır⁶³

2.1.2.2. Ekonomik ve Kültürel Yapısı

Senufo her şeyden önce muhafazakâr bir karaktere sahip, fakir topraklarından en iyi şekilde yararlanmayı bilen bir köylüdür. Ayrıca Senufo ülkesi, Mali'nin ve Fildişi Sahili'nin büyük bir bölümünün gıda sepetidir. Hayvancılık çobanlara (Peul) emanettir. Minianka'lardatoplum, çeşitli kültür grupları arasında bölünmüştür. Gruplar, üyelerinin her birine sırayla tarımsal işlerinde, Tam-tam'ın sesine ve griotların şarkılarına yardım eder. Haftalık Pazarlar, birbirini takip etmek için sabit bir günde kurulur⁶⁴.Değişken tarihlerde gerçekleşen inisiyasyon törenlerinde az çok şatafatlı partiler düzenlenir. Darı hasadının başlangıcı ekim ve aralık ayları arasında kutlanır. Ölü kültü, Senufoların dininin temelidir. Şeflerin cenazeleri halk şenliklerine yol açmaktadır.

Senufoların arasında gerçek bir müzisyen kasti yoktur; sadece Diula etkisinin griotları kastlardadır. Komşularından (Nijer, Moritanya) satın aldıkları beyaz toy kuşu tüyleri ve hatta devekuşlarının tüyleri ile kaplı büyük miğferleri yaparak giyerler⁶⁵

2.2. Senufo Toplumunda Nikâh

2.2.1. Evlilik Sistemleri

Senufolar arasında evlilik uzun bir süreçtir ve çeşitli evlilik türleri bulunmaktadır. Bu nedenle, Senufo yöresinde var olan ana evlilik modellerini gözden geçirmek gerekmektedir.

Diulalar gibi Senufolar da evlilik öncesi "arkadaşlığı" bilir ve uygularlar. Bu, voltaik çemberde çok yaygın bir müessesedir. Farklı evlilik türlerine gelmeden önce evlilik öncesi arkadaşlığın üzerinde bir miktar durmak gerekir

⁶³ Bk. Sinali Coulibaly, *Les Paysans Senoufo Korhogo*, 1961, s. 38

⁶⁴ Bk. Claire, Jean Marie DUPRE, *Bolondo Le Village Senoufo*, (Abidjan: ORSTOM, 1976), 12-14

⁶⁵ 'les Senoufo', *Wikipedia*, Erişim tarihi, 16.10.2021

2.2.2. Evlilik Öncesi Arkadaşlık

"Memeleri ısıtmak" yerel ifadesi, bu "arkadaşlığın" özgür oyunlarının sınırlarını belirlenmesini karakterize eder. Asla tam cinsel ilişkiye kadar gitmemelidirler. Ayrıca toplum bu bağlantıdan endişe duymamakta ve gençlere geniş bir özgürlük payı bırakmaktadır. Arkadaşını ve koruyucusunu seçmek ya da kabul etmek, annesinin rızasından sonra genç kıza kalmıştır. Çünkü ona göz kulak olması gerekir, geceyi annesinin evinde mi yoksa onunla mı geçirdiğine göre bekâretinden sorumlu tutulur; iyi davranışlarını kontrol etmek için genellikle geceleri veya şafakta hareket etmesi gerekecektir.

Diula ortamındaki Litio köyünde uygulanan bu geleneği, Afrikalı bir araştırmacı şöyle aktarıyor. “Arkadaşlık, kızını istemek için kızın annesine ve ablalarına kola meyvesini ikram ederek talebin sunulmasıdır. Bu ikram şu anlama gelir: Lütfen kızınızı nikâh vakti gelene kadar bana emanet edin. İstek “kabul edildiğinde”, bu kız tüm gençliğini onunla geçirmektedir. Hata yaptığında yahut kötü davrandığında onu terbiye ettirmekte özgür olunmaktadır. Geceyi onunla geçirmekle beraber, kızını gerçek bir eş olarak düşünmek kesinlikle yasaktır.”

Senüfo ortamındaki enstitü, bu modele kıyasla neredeyse hiç farklılık göstermemiştir. Bu arkadaşlığın doğası ve özellikle eşlerin karşılıklı özgür seçimi, arkadaşın eş olmasını engeller; çünkü evlilik, sadece köy ve aile için grubun menfaatine göre düzenlenmesi gereken önemli bir eylemdir. Kızın nişanlısı yani müstakbel eşi, arkadaşı yani koruyucusu yanındayken kıskanmamalıdır. Ve kız evlenirken bakire bulunursa kocası, arkadaşına birçok hediye verir ve karısıyla yapacağı kız çocuklardan biriyle onunla evlenme sözü verir. Öte yandan genç kız, evlenme anında bakire bulunmazsa söz konusu arkadaşı af dilemek için 10.000 adet deniz kabuğu⁶⁶, keçi veya koyun ödeyecektir; çünkü kızını koruması ve muhafaza etmesi gerekiyordu⁶⁷.

Bu evlilik öncesi ilişki, şüphesiz çok önemli bir kurumdur. Gençlerin sosyal entegrasyonlarından önce özgürlükleri, bu özgürlüğün grup üzerinde hiçbir etkisi

⁶⁶Selvi (veya porselen) grubunun kabuğu, özellikle Afrika'da ve Asya'da çeşitli toplumlarda uzun süredir para birimi olarak hizmet etti.

⁶⁷ M. Louis ROUSSEL, *Region de Korhogo Etude Socio-Economique*, Paris,1965, s.36-41

olmayan eylemlerle sınırlandırılması, toplumun müdahale ettiği anda kendiliğinden bağların aniden kopması, her şey burada kendini göstermektedir.

Bugün düğünden önceki Diula kabilesinde genç kız, kesin olarak ayrılacağı arkadaşının fotoğrafıyla uzun süre dans eder ve hissettiği hüznü gösterir. Dans sırasında kız arkadaşına iltifat eder ve onu överek şarkı söyler. Şarkıları genellikle gözyaşlarıyla kesilir.

Şekil 2: Cauris (Deniz Kabuğu)

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.2.3. Evlilik Türleri

Bilinmelidir ki genç kızın rızasının alındığı evlilik öncesi arkadaşlık dışında evlilik ilişkisi, genç kızın iradesinden bağımsız olarak düzenlenen ancak annesinin görüşünün dikkate alındığı sosyal bir eylemdir. Senüfo toplumunda bulunan bazı evlilik türleri şunlardır:

- **Segbotio:** Segbotio, grup başkanının (segbo) bir soydan genç kızlarla başka bir soydan genç erkeklerle evlendiği bir evlilik modelidir. Böylece dışarıyla herhangi bir evlilikten kaçınılmaktadır.

Bu evlilikte, koca için işin ifası gerekli değildir; çünkü grup veya topluluk, ekonomik bir birimdir ve tüm üyelerinin tarlalarını birlikte işlemesi gerekir⁶⁸.

- **Kekourougou:** Bu evlilik modeline “küçük evlilik veya iyi arkadaşlık” denir. Bu ilişkide genç kız, eşiyle birlikte yaşamaz. Ailesiyle kalır ve koca haftada birkaç kez onu ziyarete gelir, onunla yemek yer, evinde onunla yatar ve ertesi gün köyüne

⁶⁸M. Louis ROUSSEL, *Region de Korhogo Etude Socio-Economique*, Paris,1965, s.36-41

döner. Bu ilişkinin çocukları, kadının erkek kardeşlerine aittir; ancak koca, kız olan çocuklarından birinin kendisine verilmesini isteyebilir. Evlilik çeyizi, kadının ailesinin yararına çalışma hizmetlerinden oluşur⁶⁹.

Bu hizmetler, eşler arasındaki ilişkinin başlamasından çok önce başlar. Genç adam veya babası yılda ortalama olarak yirmi beş günlük kızın babasının tarlasında çalışma sağlamalıdır. Bu hizmetlere ek olarak ve önemli olan nokta, "iyi dostluk" başladıktan sonra bile süresiz ve aynı hızda devam etmelidir. Genç erkek bunları sağlamayı ihmal ederse karısıyla herhangi bir ilişkisi olması yasak olur⁷⁰.

- **Tyeporogo:** Tyeporogo, yukarıda bahsedilen diğer iki modele rağmen iki ilçe veya köy arasında gerçek bir kadın değişimine dayanan evliliktir. Bu durumda bir kadının ister aynı köyde ister bir köyden diğerine kalıcı olarak gönderilmesi söz konusudur.

O zaman evlilik çeyizi çok önemlidir. Tüm işçilik hizmetleri hariç olmak üzere ürün, kümes hayvanları ve sığır eti bağışlarından yapılmaktadır. Bu tür bir evlilik, Diula kabilesinin evliliğine çok yakındır çünkü Dioula'ların etkisi altında Senoufo toplumuna girmiştir. Bu evlilikten doğan tüm çocuklar, kesin olarak kocaya aittir⁷¹.

2.3. Senufolarda Genel Evlilik Koşulları ve Merasimi

Evlilik uzun hizmetlerin doruk noktası olduğu için gençlerin duyguları dikkate alınmadan, genellikle kız akıl yaşına gelmeden başlardı. Eşler de birlikteliklerini bozmak için fazla müdahale edemezlerdi. Boşanma aslında düşünülemezdi. İki aile arasında iyi ve usulüne uygun olarak yapılmış bir kontratın ihlalini hiçbir şey haklı çıkaramazdı. Dahası, kocası tarafından kötü muamele gören kadın, ebeveynlerine geri döner; hukuki durumu ve sahip olabileceği çocukların babası kim olursa olsun nitelikleri değiştirilmezdi. Babalık gücü aslında "çeyiz" in ödenmesiyle bağlantılıydı.

Çeyiz ödendiği bir kadının tüm doğacak çocukları, her koşulda kocasına aitti. Çocuğun gerçek babası olup olmadığı önemseniyordu. Bir eş elde etmek için sağlanan hizmetler, segbôtio hariç çok ağırdı⁷².

⁶⁹"*Mariage en Pays Senoufo*", Rezoivoire, Erişim tarihi, 28.05.2022

⁷⁰M. Louis ROUSSEL, *Region de Korhogo Etude Socio-Economique*, Paris,1965, s.36-41

⁷¹M. Louis ROUSSEL, *Region de Korhogo Etude Socio-Economique*, Paris,1965, s.36-41

⁷²M. Louis ROUSSEL, *Region de Korhogo Etude Socio-Economique*, Paris,1965, s.36-41

Abidjan'da ikamet eden Bugu adlı köyün Senufoların başkanı Ouattara Siriki⁷³konuyla ilgili şöyle söylemekte:

“ Geçmişte evlilik, genç kızın doğumundan ya da çocukluğundan itibaren başlayabilen uzun bir süreçti.

Bir ailede kız çocuk doğduğunda genç adam, elini istemek için ailesini görmeye gidiyordu. Annesi ve babası onun isteğini kabul ederse bu sırada kızın babasının tarlasında çalışmaya başlardı. Bu, kızın ergenliğe erişmesine kadar 10 yıl, 15 yıl veya daha fazla sürebilecek bir hizmetti.

Ödemesi bazen on beş yıl öncesinden itibaren yapılan bu hizmet, evlilik için “nişanlısının” ölümü nedeniyle menfaati kaybettirmeyecek kadar önemli bir yatırımdı. Vaat edilen kız öldüğünde kız kardeşlerinden biri onun yerini alırdı. Genç adam da ortadan kaybolursa yerine geçen hizmeti devam ettiren erkek kardeşlerinden biriydi.

Ben de bunun gibi durumla karşılaştım. Yıllarca kayınpederimde çalıştım ve evlenmeden nişanlım vefat etti. Ailesinde onun yerini alacak başka bir kız yoktu, kayınpederim bana bunun ailesine bir kredi olduğunu ve er ya da geç geri ödeyeceklerini söyledi. Bu yüzden ilk eşime sahip olmak için başka bir ailede çalıştım. Birkaç yıl geçtikten sonra bir gün bu aile, borcumu ödemek için bana eş olarak bir kız gönderdi. Zaten yaşlandığım için, o kızı oğullarımdan birine verdim.

Muhabirimiz çeyizi şu şekilde anlatıyor:

Senufo toplumunda çeyiz şu şekilde oluşur:

- Kayınpederin tarlasında hizmet (evlenmeden yıllar önce)
- 24 yam (12 beyler için, 12 bayanlar için)
- 2 tavuk (erkek ya da dişi)
- Su kabağı ve geleneksel kumaş

Köyden köye farklılık gösterebilmektedir, bazı köylerde yam yerine bir yığın odun gönderilmektedir.

Evlenecek olan erkek, bu hediyeleri düğün gününden önce gönderir. Düğün günü genç kız, onu kocasının ailesine bırakması için yaşlı bir adam ile gönderilmektedir.

⁷³Ouattara Siriki, Fildişi Sahili şehir merkezinde ikamet etmektedir. Bugu adlı köyünden gelen ve abidjan'da ikamet edenlerin başkanıdır.

Oraya vardığında yaşı adam, kızı kocasının babasına veya sorumlusuna verir ve onlardan kıza iyi bakmalarını ister ve daha sonra eve döner

Gelinin gelişinin ertesi günü yaşı kadınlar, yeni gelinin gelmesinin haberini yaşı adamlara vermek için gnofara⁷⁴ hazırlarlar. Gnofara, yaşlılara dağıtılarak gelinin geldiği haberi verilir. Bazı yaşlılar onlara gelin için deniz kabuğu verirler⁷⁵.

Senüfo toplumundaki evliliğin uzun bir hizmet süreci olduğunu bilmek önemlidir. Üstelik bugün İslam ve Diula'ların etkisiyle bu evlilik koşulları artık Senüfo toplumu gündeminde değildir. Bugün Senüfolarda, Diula'lar gibi nikâh kısılmaktadır.

Şekil 3: Geleneksel Kumaş

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Şekil 4: Su Kabağı

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

⁷⁴ Gnofara içecek gibi içilir ve darıdan yapılır.

⁷⁵ Ouattara siriki, “ Telefon Görüşmesi”, 12.09.2021

Şekil 5: Yam

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.4. Malinke Kabilesinin Tanıtımı

Malinke kabilesinde nikâh ile ilgili bilgi vermeden önce onların sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı hakkında durmak gerekmektedir.

2.4.1. Malinké Halkının Menşei ve Bulunduğu Bölge

‘Mandingo’ sözcüğü, ‘Mandingo halkı’ anlamına gelen ‘madenka’ sözcüğünün bir deformasyonudur. Fulani kökenli ‘Malinké’ sözcüğü ‘Mandingo’ ile eş anlamlıdır.

Güney Mali'deki Mandé, Mandingo halkının en eski ülkesi olarak kabul edilir.

Mandé, Wagadou'dan avcılar tarafından kurulmuştur. Bu ülke, yoğun bitki örtüsünün yanı sıra barındırdığı çok sayıda hayvan ve özellikle av hayvanı ile ünlü olmuştur. Dolayısıyla çok popüler bir avlanma yeridir⁷⁶.

Camara (veya Kamara), günümüz Moritanya'nın güneydoğusundaki Wagadou'nun bir bölgesi olan Ouallata'yı kuraklık nedeniyle terk ettikten sonra Mandé'ye yönelen ve orada yaşayan en eski aile olarak kabul edilir. İlk Mandé köyü olan Kirikoroni'nin ardından Kirina, Siby ve Kita yerleşim alanları kurulmuştur. Mandingo topluluğunu oluşturan ailelerin çoğu Mande'de doğmuştur. Mandingolar; daha sonrasında İslamlaşmayı

⁷⁶“Le Peuple Malinke”, *Wikipedia*, Erişim tarihi, 20.11.2021

reddeden Mandingolardan olan Bambara, Peuls ve Mandingues karışımından kaynaklanan Khassonkés ve Mandingo'nun yanlış bir etnik grup olarak gördüğü Dioula gibi diğer etnik grupları doğurmuştur⁷⁷.

Malinke, kültürel olarak Bambaralara çok yakındır. Bambara, Malinke dil grubunun bir parçasıdır. Malinké ve Bambaralar aynı kökene sahiptir. Birbirinden ayrılmaları, Bambaraların İslamlaşmayı reddettiği 17. yüzyıla kadar uzanmaktadır; ancak toplumsal planda çok yakındırlar. Çok yakın akrabalıklarına rağmen, Malinké ve Bambara'ların bazen çelişkili ilişkileri olmuştur.

12. yüzyılın sonlarından itibaren Malinké'ler, özellikle Soumaoro Kanté⁷⁸'nin liderliğinde hâkimiyetlerini kurmaya başlamışlardır. Onların kuzenleri, Soninkeler tarafından kurulan Gana imparatorluğunun yıkılması üzerine ordusuyla birlikte büyük Sosso krallığını kurmuştur.

Malinke, Mali İmparatorluğu'ndaki baskın etnik gruptu. Mandingo İmparatorluğu'nun kurucusu Soundiata Keita⁷⁹, bir Malinké idi. Bu imparatorluğu kurmak için Soumaoro, Kanté'yi 1235 yılı civarında Kirina savaşında devirmiştir. Daha sonra Soundiata; eğitim, ekoloji, her yaşama saygı konularında kölelik karşıtı yasaları içeren ilk evrensel insan hakları beyannamelerinden biri olan Manden veya Kouroukanfouga tüzüğünü hazırlamıştır.

Bu tüzük, Dyeligriotlar tarafından yalnızca sözlü olarak iletilmiştir. Mandingo, 19. yüzyılın sonuna kadar ve Avrupa sömürgeciliğinin başlangıcına kadar süren birçok krallıktan oluşmaktaydı.⁸⁰ Onlardan en çok bilinenleri şunlardır:

- Senegal ve Gine-Bissau arasındaki Kaabu.
- Senegal ve Mali arasındaki Bambouk.

⁷⁷Naffet Keita, *Contribution a une anthropologie du pouvoir et de l'intégration nationale en Afrique*, Dakar, 1999, s.39

⁷⁸Soumaoro Kanté (veya transkripsiyonlara göre Soumaworo, ayrıca Soumaoro Diarrasso olarak da bilinir), 13. yüzyılda Koulikoro (bugünkü Mali) bölgesinde Sosso Krallığı'nda hüküm süren bir Afrika kralıdır.

⁷⁹Soundiata Keita (bazen Soundjata Keita, Sogolon Diata Keita olarak da yazılır) sözlü geleneğe göre Mari Diata Konaté (ve Mari Diata adıyla taçlandırılmıştır) olarak da adlandırılır. 20 Ağustos 1190'da Manding krallığında Niani'de doğdu ve 1255'te Mali imparatorluğunda Sankarani nehrinde öldü, gelenekte, 13. yüzyılda Mali İmparatorluğu'nun kurucusu olarak tasvir edilen Batı Afrika'nın bir Mandingo hükümdarıdır.

⁸⁰<https://fr.wikipedia.org/wiki/Malink%C3%A9> , /Erişim tarihi, 20.11.2021

- Doğu Senegal'de Niani ve Woulli
- Gine, Mali ve Fildişi Sahili arasındaki Wassoulou krallığı.

Ouattara, Fildişi Sahili ve Güney Burkina Faso'nun Kong İmparatorluğu

2.4.2. Malinke'nin Coğrafi Konumu

Malinkés, Mandingues, Mandinkas, Mandingos, Mandés, Maninkas, çoğunlukla Gine, Mali, Senegal, Gambiya ve Fildişi Sahili'nde bulunan Batı Afrika halkıdır. Malinke, Liberya'nın kuzeyinde ve Gine-Bissau'nun batısında küçük gruplar halinde bulunmaktadır⁸¹.

Fildişi Sahili'ndeki Malinké grubu, ülkenin kuzey kesiminde yaşayan altı (6) etnik gruptan oluşur. Mandinka, kelimenin tam anlamıyla “Mandé'nin dilini konuşanlar” anlamına gelir. Malinké, (%50) diğer etnik gruplar arasında en büyük demografik grubu temsil etmektedir.

Mandinka, diğer üç küçük grupta yani Koyaka (%10,5), Mahouka (%9) ve Bambara (%1) ile birlikte; Odienné, Touba, Séguéla ve Mankono bölgelerinde bulunan "batı Malinké" yi oluşturmaktadır. Daha doğuda bulunan doğu Malinkéler iki etnik gruptan oluşur: Demografik olarak Malinké grubunda ikinci sırada önemli bir grup olan (%24) Diulalar ve en küçük Malinké topluluğu olan Camaralar (%0,13). Bu iki grup Kong-Bouna-üçgeninde yer almaktadır⁸².

2.5. Malinke Toplumun Yapısı

2.5.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı

Geleneksel Mandingo toplumu, uyumlu bir hiyerarşiye dayanmaktadır. Bu hiyerarşik organizasyonun menşei, bu halklar tarafından kurulan krallıklardan ve imparatorluklardan kaynaklanan uzun bir tarihe dayanmaktadır. Bu, Mandingo halkları arasındaki yüzlerce yıllık etkileşimin sonucudur. Bu geleneksel toplum üç gruptan oluşmaktadır: Tontigui (ok taşıyanlar), Tontanlar (ok taşımayanlar, savaşçı olmayanlar, müşteriler) ve djon (köleler, tutsaklar).

⁸¹<https://fr.wikipedia.org/wiki/Malink%C3%A9s> ,/Erişim tarihi, 20.11.2021

⁸²Niagale Bakayoko-Fahiraman. R. Kone, *LesMalinke en Coted'ivoire*, (Montreal: Centre Franco Paix, 2017), s.2

Tontigui ve Tontan 'horon' (özgür adamlar) sınıfındandı. Djonlar ise farklı kategorilerin tutsaklarıydı.

Bathily'nin (1985) Soninké'lerin yönetici kategorilerine ilişkin ve Traoré (1991) tarafından alıntılanan tezine göre horon yöneticileri, toplumdaki üstün mertebede seçkin bir grubu oluşturur. Bu grup, devlet aygıtı üzerinde kolektif kontrol uygular ve böylece diğer sınıflar ve sosyal gruplarla tahakküm ve sömürü ilişkilerini bu şekilde sürdürür. Bu yönetici kategorisine horon denir. Horon kelimesi, "özgür", "asil", "köle olmayan" anlamına gelen Arapça "hurr" kelimesinden alınmıştır.

Faaliyetleri ve toplumdaki makamı bakımından kendi kendine yeterli olan kimsedir. Yeterli varoluş imkânına sahip olan kesimdir. Özgürdür ve geleneğin tüm ayrıcalıklarından yararlanır⁸³.

Başlangıçta genel olarak Mandingo bölgelerinde küçük bir kesimi içine alan 'özgür insan' kategorisi, ilke olarak siyasi iktidar iddiasında bulunabilirdi. Çünkü onlar "soylulardı" yani soylu ailelerdi. Yasal olarak bu aileler, yönetici kesimini oluşturuyordu. Genellikle toprağı işliyorlar, savaşlara katılıyorlar ya da bölgeyi yönetiyorlardı. Bu azınlık kesimi, siyasi gücünü soylu ve savaşçı olmalarından alıyordu. Bu yasal grup, yalnızca devlet aygıtını ve köylülerini değil; aynı zamanda toprağı da kontrol ediyordu⁸⁴.

Genel olarak Mandingoların ve özellikle Malinkelerin tamamının geleneksel dini uyguladıkları söylenebilir. Ancak Mali İmparatorluğu döneminde Mandingoların kralı Soundiata Keita, İslam'ı kabul etmiş ve bu da bazı Mandingo gruplarının İslam'a geçmesine neden olmuştur⁸⁵. Ayrıca ticaret yoluyla Mandingolar, Batı Afrika'nın çeşitli ülkelerinde İslam'ın taşıyıcıları olmuşlardır. Dolayısıyla, Fildişi Sahili'nde ekonomik ve kültürel etkiler üzerinden İslam'ı tüm bölgelere yaymayı başarmışlardır. Bugün Fildişi Sahili'nde her etnik grupta az ya da çok Müslüman bulunmaktadır

⁸³Naffet Keita, *Contribution a Une Anthropologie du Pouvoir et de l'Integration nationale en Afrique*, Dakar, 1999, s.40-43

⁸⁴Bakary Camara, *Evolution des Systemes Fonciers au Mali*, (Universite Gaston Berger, Senegal, 2015), s.48-50

⁸⁵Bakary Camara, *Evolution des Systemes Fonciers au Mali*, (Universite Gaston Berger, Senegal, 2015), s.69

2.5.2. Ekonomik ve Kültürel Yapısı

Mandéler gibi Malinkéler de çoğunlukla çiftçidir; darı, sorgum, mısır ve pirinç, geçimlerinin temel unsurunu oluşturur.

Mandingo ülkesinde her zaman bölgelere göre çeşitlendirilmiş üretim sistemleri olmuştur. Bunlar: tarım, hayvancılık ve balıkçılıktır.

Köydeki tarımsal faaliyet üç biçimde şekillenir: Köy ortasındaki bahçelerde daha çok mısır yetiştirilir ve köyün her tarafında kalıcı tarlalar bulunur. Daha ileride eğik çizgilerde beliren, dönüşümlü ekilen çalı tarlaları ve ovalarda pirinç tarlaları vardır.

Bazı köylerde "toprağın efendisi" yani sorumlusu, parselleri aileler arasında dağıtır ve toprak verimliliğine göre törenler düzenler. Malinké'deki bu durum sistematik değildir, yöreden yöreye değişir. Tarımsal görevlerin cinsiyete dayalı dağılımı çok katıdır. Örneğin, pirinç ekimi yalnızca kadınlara aittir. Öte yandan ticari mahsuller, özellikle yer fıstığı erkekler tarafından yapılmaktadır.

Ayrıca Malinkéler, mevsimlere göre el sanatlarıyla da ilgilenirler ve çoğu tüccardır⁸⁶.

Köydeki üretim, ailenin forobaforo ve kafo üzerine dayanır. Kolonizasyonun ortaya çıkışıyla birlikte ticari yapı değişmiş, ticaret sömürgecilerin kontrolüne geçmiş ve böylece geleneksel üretim yapısı ciddi bir darbe almış, bu duruma bir direniş gerçekleştirilememiştir.⁸⁷

Geleneksel olarak Malinké erkekleri, beyaz ya da sarı renkli olan Baraké Doloki, Boubou (cilbap) giyinir. Çok çeşitli şapkaları vardır. Gaban ve BamaDah'ın şapkası, yanları açık bir timsah ağzı şeklindedir. Bazı erkekler saçlarını keser bazıları ise saçlarını örmeye devam eder. Şans simgesi olarak sol kulaklarını deldirirler ve üzerine küçük bir altın yüzük takarlar.

Kadınlar, bubu (cilbap) ve yöresel kumaş giyerler. Saç stilleri çok karmaşıktır. Fulani, armaya ve bazen çene altından bağlanan örgülere benzer. Saçlarına deniz kabuğu ya da

⁸⁶<https://www.universalis.fr/encyclopedie/malinke/> , / Erişim tarihi, 21.11.2021

⁸⁷Bakary Camara, *Evolution des Systemes Fonciers au Mali*, (Universite Gaston Berger, Senegal, 2015), s.71

gümüş parçası koyarlar. Bilezikler bakırdan yapılır, bileklere ve kollara takılır; kalçalarına ve boyunlarına birkaç inci kolye takarlar⁸⁸

2.5.3. Senankouya veya Şaka İttifakı

'Senankoun' aileleri, unutulmaz bir durumla karşılaştıklarında veya iyi bir hizmet sözü konusu olduğunda özellikle de kan bağıyla kardeşleşmeye yönelir ve aralarındaki sözleşmelere önem vermeleriyle birbirlerine derinden bağlılık duyguları yaşarlar. Bu sözleşme, aynı etnik gruba ait iki klanı veya iki farklı etnik grubu ilgilendirebilmektedir. Bu sözleşme bazı yükümlülükler içerir:

- 'Senankouya' asla sözleşme taraflarına saldırma hakkına sahip değildir ve birçok durumda birbirlerine yardımla mükelleftir: gıda yardımı, barınma, savaş durumunda birbirlerine sözleşme uyarınca yardım etme⁸⁹.

Çok eski zamanlardan beri etnik gruplar arasında kabul edilmiş Şakalar, gerilimlerin ve olası krizlerin doğal yoldan çözülmesine yardım etmiştir.⁹⁰

Ayrıca Senankouya, geleneksel ya da örfi eğitim işlevi görmüş ve krizleri önlemede bir hayli etkili olmuştur. Bir bakıma hayat okulu gibidir. Bu okul Fildişi halkına bazı erdemleri öğretir:

- Bir yabancıya sözlü saldırıları karşısında kendini kontrol etmeyi öğretir.
- Retorik düzeyde gerçekleşen bir konuşmada haklı olmayı öğretir.
- Kendini aşmayı, hoş olmayan eleştiriler karşısında kendini keşfetmeyi öğretir.
- Kaliteli mizahın nasıl olabileceğini öğretir.
- Kalıcı kişisel öz denetimini öğretir ve böylece yabancı bir ortamda doğru davranışlar kazanılır.
- Başka gruplardan gelen saldırılara karşı kişiyi kendi kökenine sığınmaya yöneltir ve böylece kişi, ait olduğu topluluğun imajını güçlendirir.⁹¹

⁸⁸<https://fr.wikipedia.org/wiki/Malink%C3%A9s> , / Erişim tarihi, 21.11.2021

⁸⁹NaffetKeita, *Contribution a Une Anthropologie du Pouvoir et de l'Intégrationnationale en Afrique*, Dakar, 1999, s.60

⁹⁰Cecile Canut-Etienne Smith, E, *Pactes, alliances et plaisanteries*, Open Edition Journal, 2006, s.2

⁹¹Brahima Kouyate, *Alliances Interethniques et onomatiques chez les Malinke*, Bouake, 2009, s.105-106

2.6. Malinke Toplumunda Nikâh

Malinkelerde evlilik süreci, aileler veya köyler arasında ‘sözlenmeyle’ başlar. Bu kelime, her koşulda ve özellikle evlilikte sosyal ilişkileri güçlendirmede önemli bir rol oynar. Bu kısımda Malinkelerin evlilik sisteminde sözün önemli bir yere sahip olduğu görülecektir

2.6.1. Evlilikte Sözlenmenin Oynadığı Rol

Malinké toplumu, hükümdarlık gücünün neslin en yaşlı adamında olduğu bir soy toplumdur. Bu toplumda oğluna veya yeğenine eş arayan kişi ya babadır ya da amcadır. Oğul bu süreçte pek rol almaz. Türkiye’deki görücü usulüne benzer. Erkek erginlik yaşına geldiğinde babası veya amcası, kendi köyünde veya komşu köylerde oğlunu veya yeğenini evlendirmek üzere bir kız aramaya başlar. Ve ideal kızı bulduğunda ise anne ve babasından onu ister.

Bunun için iki aile arasında erkeğin babası veya amcası, kızın ailesinden izin alarak evlilik konusunda anlaşmak için görüşmeler yaparlar. Görüşmelerde erkeğin babası, önden bir delegasyon/aracı gönderir. Bu görüşmeler, kızın ailesinin evinin bahçesinde gerçekleşir ve söz alışverişi yaparlar. Malinkeler’e göre söz, bir hediye veya bir bağıştan daha önemlidir. Söz; mal, mülk her şeyden üstündür. Ayrıca bu görüşmeler kızın ailesinin en yaşlı olan adamının evinde yapılır. Burada bilinmelidir ki Afrika’da aile kavramı çok geniştir ve sadece baba, anne ve çocuklarla sınırlı değildir. Amcalar, teyzeler, halalar ve kuzenler de ailenin üyeleridir⁹².

Bu görüşmeler sırasında her iki aile, konuşma yapmak için bir sözcü belirler. Çünkü bu toplumun âdetinde yaşlılar karşı tarafla doğrudan doğruya muhatap olmaz fakat dolaylı yoldan görüşmeler gerçekleştirir. Genelde seçilen sözcü, ailenin en küçüğü olmalıdır. Söz her zaman en küçükten en büyüğe aktarılır ve karşılığında delegasyonun sözcüsüne verecek olan aracılara iletmekten sorumlu kişiye giden ters yolu takip eder. Söz her zaman konuşmayı bilene ve tevazu ehli olana ve bu yönde büyükleri adına konuşacak olan kişiye verilir.

Konsey hazır olduğunda konuşma selamlaşma ile başlar. Selamlaşmanın ardından konsey sorumlusu, belirlenen sözcü aracılığıyla delegasyonun (erkek tarafının) ziyaretinin

⁹²Elisabeth Ranc, *La Parole dans le Mariage Malinke*, *Journal des Africanistes*, 1987, s.31-44

nedenini açıklamasını ister. Delegasyon onlara sebep-i ziyaretini söyler. Konsey sorumlusu, bu ziyaretin kendilerini memnun ettiğini ifade eder. Karşılıklı mutluluk ifadeleri paylaşılır.

Delegasyon, sözcü aracılığıyla teşekkür ederek, onları kabul eden kabileyi kısaca övdükten ve aralarındaki münasebetlerin yakınlığının altını çizdikten sonra ziyaretinin amacını tekraren ifade eder. Bir anlaşma noktası bulmak için evlilik ile ilgili aralıklarla üç toplantı yapılması kararlaştırılır.

İlk toplantı “kani don” olarak adlandırılır. Bu süreçte her iki tarafın da resmi ve geri dönülmez anlaşması söz konusudur. Her iki tarafın ortak noktada buluşma iradesini beyan eder. İkincisi, furuba ("büyük evlilik") veya “mogo-nyogon " (kişinin eş diğeri)'dir dır. Toplantı sırasında verilen furuba aynı zamanda normal evlilik çeyizine verilen isimdir. Bu görüşmede delegasyonun teklifini, konsey sorumlusunun yani kızın sorumlusunun kabul edip etmediği açıklanır. Üçüncü toplantı worote'dir (woro: kola meyvesi; te: patlatmak, kırmak) yani "Kolayı ikiye böl" demektir. Sözleşmenin gerçekleşmesiyle imzalanan kola paylaşımı, iki taraf arasındaki ittifakın resmileştirilmesi anlamına gelir. Bu aşama sırasında delegasyonun getirdiği kola meyveleri, konseyde bulunan kişilere dağıtılır ve herkes kendi kolasını ikiye bölüp yer⁹³.

Geçmişte bu toplantılar, birbiri ardına üç etapta yapılmakta ve haftalarca sürmekteydi. Ama bugün insanlar çok meşgul oldukları ve vakit bulamadıkları için bir veya iki gün içinde bütün görüşmeler tamamlanmaktadır. Ayrıca en önemli toplantı, "worote" yani üçüncü ve son toplantıdır

2.6.2. Malinkeler’de Evlilik Şartları

2.6.2.1. Kız İsteme

Malinke ortamında sözlenme ortamı ve bu ortamda sürecin nasıl ilerlediği yukarıda kısaca açıklanmıştı. Bu süreçte gerçekleşen görüşmeler aynı zamanda genç kızı ailesinden isteme adımlarıdır. Bu toplantılarda yapılan konuşmaların içeriği, kıza ve ailesine verilen hediyeler burada anlatılacaktır.

⁹³Elisabeth Ranc, *La Parole dans le Mariage Malinke*, *Journal des Africanistes*, 1987, s.31-44

Malinkelerden biri olan Dao İbrahim⁹⁴, bununla ilgili şöyle bir açıklama yapmıştır:

“Bizde yani Malinkelerde kızı isteme, üç adımda ve üç toplantıyla gerçekleşir. İlk toplantıda erkek tarafından gelen delegasyon, on (10) kola meyvesi⁹⁵ ve nakit olarak 100fCFA (1.50TL) getirir. Selamlaşmadan sonra kızın ailesi ziyaretlerinin sebebini sorar.

Delegasyon: “Köyünüzde gecemizi tatlandıracak bir şey arıyoruz ama geldiğimizden beri henüz bulamadık” der.

Kız tarafı: Hangi şeyi arıyorsunuz da bulamıyorsunuz? Siz bizim misafirimizsiniz onu bulmanıza yardımcı olabiliriz şeklinde karşılık verir.

Delegasyon: “Köyünüzde çok sevdiğimiz ve onu oğlumuz almaya istediğimiz bir kız gördük” der.

Kız tarafı: “Bizim köy büyük ve burada bir sürü bekâr genç kız var. O zaman bize bahsettiğiniz kızın kim olduğunu söyleyin” diye sorar.

Delegasyon: “ Bahsettiğimiz kız filan aileden geliyor (ailenin adını söylerler)” yanıtını verir.

Kız tarafı: “O ailede bir sürü kız var, tam olarak hangisini istiyorsunuz?” diye sorar.

Delegasyon: “Adı (kızın adı), babası (babasının adı) ve annesi (anne adı) olan kızı istiyoruz” şeklinde bir açıklama yapar.

Kız tarafı: “Aile ile istişare edip en kısa sürede size geri döneceğiz” der.

Böylece delegasyon, hediyeleri (kola + para) bırakır ve eve döner. Kola ve para kızın amcasına verilir çünkü Malinkelerde kızın vasisi ve sorumlusu amcasıdır. Amcası, onu istediği zaman ve istediği kişiyle evlendirebilir. Amcası hediyeleri kabul ederse bu evliliğe rıza gösterdiği anlamına gelir, aksi halde evlilik gerçekleşmez.

Amca hediyeleri kabul ettiğinde ikinci bir görüşme için delegasyonu (erkek tarafını) çağırırlar. Bu görüşme sırasında delegasyon, yirmi (20) kola ve toplam 200fCFA (3TL) getirir. Kızın Ailesi delegasyona, kızın amcasının onların taleplerini kabul ettiğini söyler. Fakat aile büyük olduğu için ailenin diğer üyelerinin rızasının

⁹⁴Dao İbrahim malinke kabilesinden gelmektedir ve abidjan’da devlet lisesinde görev yapmaktadır.

⁹⁵Batı Afrika kültüründe kola cevizi çok değerlidir. Bir evliliğin gelişini duyurur: düğün, vaftiz. Kola fıstığının çok güçlü bir anlamı vardır, çünkü müstakbel damadın sevgilisinin ailesine onunla evlenme niyetini bildirmek için sunduğu meyvedir.

alınması da gerekmektedir. Delegasyon, diğerlerin rızasını alınması için de kola ve para bırakır.

Diğerlerinin de rızası olduğunda delegasyon worote adı verilen son bir toplantıya çağrılır. Bu aşama çok önemli ve belirleyici bir aşamadır; çünkü her şeyin netleştiği ve nihai kararın alındığı aşamadır. Worote sırasında, delegasyon otuz (30) kola, toplam 300Fcfa (5TL) ve tütün ile birlikte gelir. Worote gününde tüm aile üyeleri ve köyün yaşlıları hazır bulunur. Ve alışverişler başlayınca kızın tarafında bulunan sözcü, büyüklerin izniyle kızının kötü davranışlarından şaka anlamında bahseder.

Aslında bu şakalar; delegasyonun iyi veya kötü niyetini, istekli olup olmadıklarını keşfetmek için yapılır. “Evlenmek istediğiniz kızımız yemek yapmayı bilmiyor, bulaşık yıkamayı, çamaşır yıkamayı bilmiyor. Yalan söylüyor, hırsızlık yapıyor ve büyüklere saygı duymuyor” gibi şeyler söylerler. “Bütün bu kusurlarına rağmen kızımızla evlenmek ister misiniz?”

Erkek tarafı: “Evet, kızınızın bütün bu kusurlarına karşın kızınızı oğlumuz istiyoruz; çünkü insan mükemmel değil, hepimizin kusurları var. Onu, bu kusurlardan arındırmak için eğiteceğiz ve ona iyi bakacağız” der. Bu konuşmaların ardından delegasyon, bir süre toplantıdan çekilir ve kızın ailesi kendi aralarında istişare ederler. Bu istişare sırasında en büyük kola meyvesi ailenin en yaşlısına verilir. Ardından bu kolayı ikiye bölüp yemeye başlar ve diğerleri de aynısını yapar. Bu, ailenin evliliğe uygun olduğu ve hiç anlaşmazlık olmadığı anlamına gelir. Böylece nihai kararı delegasyona açıklayıp düğün tarihini verirler.

Şekil 6: Kola Ağacı ve Meyvesi

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.6.2.2. Çeyiz ve Mehir

Malinké toplumunda çeyiz şöyle oluşur:

- Henüz doğum yapmamış genç bir inek
- Kızın babasının tarlasında bir yıl çalışma
- 2 kg veya 3 kg kola + 1000Fcfa (15TL) veya 2000Fcfa (30TL) para

Altını çizmek lazım ki günümüzde zamanın ve toplumsal yaşamın değişmesiyle birlikte Malinkelerdeki çeyiz de bazı değişikliklere uğramıştır. Kayınpederin tarlasında hizmet ve genç bir ineğin kız tarafına verilmesi bugün artık gündemde değildir.

Bugün çeyiz şöyle oluşur:

- 20.000Fcfa (300TL) ile 50.000F⁹⁶cfa (750TL) veya daha fazla bir nakitin kız tarafına verilmesi. (Bu Türkiye'nin bazı yörelerindeki başlık parasına benzetilebilir)
- Kola gönderilmesi (bugün halen devam eden bir uygulamadır).
- Gelin için 4, 6, 8 desenli kumaş takım veya daha fazlası
- Babası için bir takım desenli kumaş
- Annesi için bir takım desenli kumaş
- 50.000fCFA (750TL) ile 100.000Fcfa (1500TL) veya daha fazla (Minankolosogon⁹⁷) arasında değişen para miktarı verilmesi (Nakit)
- Ayakkabı, seccade, tespih, eşarp ve Kur'an-ı Kerim vs...
- İki tavuk, iki kutu süt, yulaf lapası için 1 veya 2 kilo pirinç ve şeker⁹⁸ (gelinin gerdek gecesi için)

⁹⁶ Bu para, İslam'ın tavsiyelerine göre gelinin Mehiri olarak kabul edilir.

⁹⁷ Bu miktar, geline mutfak eşyaları almak için kullanılır.

⁹⁸Dao İbrahim, "Telefon Görüşmesi", 16.10.2021

Şekil 7: Düz ve Desenli Kumaş

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.6.2.3. Evlilik Merasimi

Malinké toplumunda düğünler genellikle çarşamba günleri öğleden sonra yapılır.

Malinkédiula'da ise perşembe günü yapılır. Düğün tarihi belirlendiğinde pazartesi sabahından itibaren genç kız, yaşlı bayanlar tarafından odasına yerleştirilir. Buna “Lassigui” (odaya yerleşmek) ve “Djabila” (kına yakma) denir. Onun yanında ona iyi bakmak için, zihinsel ve ahlaki olarak evliliğe onu hazırlamak için yaşlı bir kadın nöbet tutar. Bütün yiyecekleri ve içecekleri yaşlı bayan tarafından karşılanır. Kaldığı süre boyunca arkadaşları her gün yanına gelir ve saatlerce onun adına şarkı söylerler⁹⁹.

“Düğünün yapılacağı güne kadar yani çarşamba gününe kadar evde kalır.

Düğün günü erkekler bir camide veya düğün için düzenlenmiş bir mekânda toplanırlar. O gün, erkeğin ailesi 2 veya 3 kg kola getirir, bir kısmı yapraklarla birlikte konur ve beyaz iplerle bağlanır, geri kalanı ise mecliste bulunanlara paylaşılır. Düğün günü övgü günüdür. İki taraf da birbirini över.

Erkekler arasında nikâh kıyıldıktan sonra kadınlara yer açılır. Kadınlar gelinin onuruna bir dans töreni düzenler. Onu yıkarlar ve annelerden biri saçını örer. Sonra ona güzel bir elbise giydirirler ve başını sadece gelinlere mahsus yöresel bir kumaşla örterler. Yüzünü ise beyaz bir eşarp ile kapatırlar.

Gelinle şarkı söyleyip dans ederler. O şarkılar geline şu şekilde öğüt verir:

⁹⁹<https://topmariage.ci/le-mariage-en-pays-malinke/> Erişim tarihi, 28.05.2022

Kocasına nasıl bakmalı?

Kocasının anne ve babasına nasıl davranmalı?

Kocasının akrabalarına ve komşularına nasıl davranmalı?

Akşam tören sona erince gelini kocasının ailesine teslim etmek üzere bayan ve beylerden oluşan bir delegasyon yola çıkar. Oraya varıldığında delegasyonun en yaşlısı, gelini kocasının babasına veya amcasına verir ve ondan oğluna teslim etmesini ister. İki aile birbirlerine öğüt verir ve herkes kendi evine döner.

Düğünden dört gün sonra gelin kendi ailesine döner ama onunla birlikte kocasının ailesinden yaşlı bir adam da kızın yanında gider. Yaşlı adam elinde bir horozla kız evine yola çıkar. Gelinin ailesinin evinin önüne vardıklarında yaşlı adam horozu keser, geline verir ve ardından evine döner. Gelin tek başına evine girer.

O gün anneler onun saçlarını örer, sonra tüm aile üyelerinin çamaşırlarını yıkar. Çünkü onlara göre gelin, ailesiyle son günü geçirmektedir. Onun dışında artık kocasından habersiz onlara ziyarete gitmez.

Çamaşırları yıkadıktan sonra yaşlı adamın verdiği horozu hazırlar, horozu kendisi ve kocası dışında başka kimse yemez. Aynı gün öğleden sonra gelin, hazırlanan tavukla kocasının evine yalnız döner.

Malinkelerde damat, yılda en az bir kez kayınpederinin tarlasına gidip yardım etmek zorundadır. Bu, kayınpederine kızını kendisine verdiği için her zaman teşekkür etmenin bir yoludur. Ve eşinin ailesinde ölüm veya evlilik gibi mutlu veya mutsuz bir olay olduğunda damat, maddi ve manevi olarak imkânları ölçüsünde kızın ailesine destek verir¹⁰⁰.

¹⁰⁰Dao İbrahim, “*Telefon Görüşmesi*”, 16.10.2021

Şekil 8: Düğünde Gelin Fotoğrafları

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Şekil 9: Müzik Aletler

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.7. Baule Kabilesinin tanıtımı

Baule kabilesinde nikâh ile ilgili bilgi vermeden önce onların sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı hakkında durmak gerekmektedir

2.7.1. Baule Halkının Menşei ve Bulunduğu Bölge

1730'lu yıllarda Asanthe'nin tahta geçmesi Koumasi'de bir iç savaşın fitilini ateşlemiş ve sonunda en kötüsü olan Assabou; yanına destekçilerini, siyasi müttefiklerini, müvekkillerini ve onların tutsaklarını alarak Ashanti'den kaçmıştır¹⁰¹.

İki aday, karşı karşıya gelmişlerdir ve durum silahlı çatışmaya kadar gitmiştir. Her birinin zaten nispeten birleşik olan Akan topluluğunda desteği vardır. Aday olan Apokou Waré'nin grubu kazanmıştır. Rakip aday Assabou, çatışmalarda öldürülmüştür. Apokou Waré'nin birlikleri tarafından kovalanan "kraliçe anne" Abia Pokou, ölen adayın kız kardeşiyle, yönetimiyle ve tüm destekçileriyle birlikte Batı'ya kaçmışlardır.

Abassou'nun partizanları, Akan topluluğunun çeşitli krallıklarından gelebildiğinden heterojen bir gruptur ve Ashanti ana grubundan oluşturulmuş bir gruptur. Kazananların tehdidi, göçmenlerin büyük bir kısmını yola devam etmeye itmiştir.

Comoé'nin engeliyle karşılaşarak, kolay bir geçiş noktası bulmak için nehrin etrafından güneye doğru ilerlemişlerdir¹⁰².

Hepsi, onların göçerken ki maceralarını şöyle anlatmaktadır: Eski halkların unsurlarının olduğu bir bölgeye yaklaştıkları için yerel bir kâhin ile istişare etmişlerdir. Kâhin, suların ruhunu uzlaştırmak için bir çocuğun kurban edilmesini istemiş; kraliçe, tahtın küçük varisi olan kendi oğlunu kurban etmiştir.

Dolayısıyla onlar “Ba-a-wulé” kelimesinden gelen ve “çocuğu kurban edenler” anlamına gelmekte olan “ Baulé” olarak adlandırılmıştır. Bu kurbandan sonra bir kaya ortaya çıkmış ve kaçakların kuru zeminde geçmesini sağlamıştır¹⁰³.

Comoé'yi, 6. derece kuzey enleminin biraz altında geçtikten sonra takipçilerinin ulaşamayacaklarını hisseden Assabou, Achanti ülkesine benzeyen orman ve savana

¹⁰¹ Pierre Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux* ” ou *Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971, s.166

¹⁰² “*Royaume Baoule*”, *Wikipedia*, *Erişim Tarihi*, 28.05.2022

¹⁰³ M. Michel PESDAY, *Société d'Etudes pour le Développement Economique et Social*, Paris, 1967, s.32.

arasında uzanan ekolojik bir çevre arayışında kuzeye doğru yönelmiştir. Ama çok geçmeden ormanın kuzeye ve batıya uzandığını, sonra da güneybatıya yöneldiğini fark etmişlerdir. Tiassalé'nin etrafına ilerleyen savanla karşılaşmış ve tekrar kuzeye yönelmişlerdir.

O andan itibaren kıyıya doğru bir ticaret yolunun yeniden oluşturulması endişesi ortaya çıkmıştır. Assabou, orada üç grubu (Elomouè, Souamélé ve Ahua) kısmen arkalarını korumak için ama aynı zamanda da kıyıya erişimi olan lagün halklarıyla bir ticaret köprüsünü oluşturmak için bırakmıştır. Assabou ve partizanları, Tiébissou'ya yaklaşırken oraya ilk yerleşen halklarla karşılaşmışlardır.

Ancak o zaman, ittifak veya yıldırma yoluyla yavaş yavaş yerleşmeye ve kendilerini kabul ettirmeye çalışmışlardır. Buaké bölgesinin çeşitli gruplarına karşı siyasi üstünlüklerini ve köken çevrelerinin yapılarını yeniden üreten bir sosyal ve siyasi çevre oluşturmayı düşündüler¹⁰⁴

2.7.2. Baule Halkının Bulunduğu Bölge

Yaklaşık 35.000 km²'lik bir alanı kaplarlar. İkinci noktası, Ndouci'nin güneyinde 5 ° ve 6° kuzey enlemi arasında, tabanı 8 ° kuzey enlemine doğru olacak şekilde aşağı yukarı bir üçgen şekline sahiptir. Bandama'nın seyri, batı sınırını belirler; ancak kuzey kesimindeki bölge, Nzi'nin sol kıyısında geniş bir şekilde taşar ve doğuya doğru yaklaşık 4,1 ° batı boylamına kadar uzanır. Baulé etnik grubu, orman ve savan arasındaki bölgenin ortamında oluşmuştur¹⁰⁵

2.8. Baule Halkının Yapısı

2.8.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı

Aile geniş tiptedir ve tüm yakın akrabaları içermektedir. Üç tür akrabalık vardır: kan akrabalığı, ittifak akrabalığı ve evlat edinme yoluyla akrabalık.

¹⁰⁴Pierre, Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux* ” ou *Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971, s.166

¹⁰⁵Pierre, Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux* ” ou *Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971, s.165

Aile yapısı iki esastan oluşur, ilk önce aile birimi veya Awlo, soy veya Akpasua vardır. Aile birimi veya Awlo, Batı tipi çekirdek aile gibi çift, çocuklar ve ebeveynlerinden oluşur. Kadın, çocukların eğitiminden sorumludur ve evin hanımıdır.

Erkek, köyde ailesinin garantörüdür ve soyu temsil edendir. Soy, birkaç akraba aileden gelen üyelerle birlikte büyük bir akrabalık grubudur. Aile bağı erkekten (agnatik) geldiğinde ona "yasuaba" denir. Ama aile bağı kadın üzerinden ise (kognatik) "blaba" denir. Yasuaba ve blaba, ailenin tek bir reisinin otoritesini kabul ederler¹⁰⁶.

Baulé toplumunun örgütlenmesi, her zaman geniş aileye dayanır. Böylece bir "awlo" aile akrabalığı oluşturur. Aynı köyde birkaç aile varsa en zengin, en belagatli ya da en kurnaz adam ortak çıkar; meselelerini çözmek için soyluların konseyinde seçilir.

Siyasi birim köydür; ancak kralın popüler olmayan bir kararı ya da zorlama araçları dayatma gücü yoktur. Baulé toplumunun yapısı, soyların şeflerinden en zengin kişinin köy kralı olarak kabul edildiği bir yapıdır.

Aslında o kişi, zenginliği ve prestijiyile aile gruplarının bütünlüğünü koruyan güçlü bir adamdır. Bu krala, görevlerinde köyün en yüksek yetkililerini temsil eden soylular (zengin insanlar veya herkes tarafından takdir edilen kişiler) tarafından yardım edilir. Dolayısıyla şef, herhangi bir karar almadan tüm yönetici sınıfın istişaresine ve onayına tabidir.

Aslında krala, krallığın soy gruplarından veya temsilcilerinden oluşan bir "Uslu Adamlar Konseyi" yardım etmektedir. Ayrıca krala, grubun atasına soy bakımından en yakın olan kadın, annesi veya "kraliçe anne" veya "kraliyetin kraliçe annesi" olarak adlandırılan kız kardeşi tarafından yardım edilmektedir. Kral, başka bir bölgeye savaş için gittiğinde kraliçe onun yerini almaktaydı. Ayrıca kraliçe, krallığı iyi sürdürmek için krala tavsiyeler vermektedir ve evlilik, boşanma, miras konularında veto hakkına sahip olan tek kişidir.

Tahtın halefi için "Kraliçe Anne" ve "Uslu Adamların Konseyi" kusurlu veya açıkça aciz bir varisi ortadan kaldırabilir ve yerine en yetkin olanı seçebilirdi. Bu tür bir organizasyon, tüm krallıklarda olduğu kadar klanın, köyün ve soyun alt seviyelerinde de bulunuyordu¹⁰⁷.

¹⁰⁶Bk. Abonoua Rachel YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*, (Bouake: universite de Bouake, 2008), s.9

¹⁰⁷M. Michel PESLAY, *Société d'Etudes pour le Développement Economique et Social*, Paris, 1967, s.27.

2.8.2. Ekonomik ve Kùltür Yapısı

Baulé bölgesi içinde ve komşu halklar arasında ticaret her zaman çok aktifti. Kaya tuzu, kuzeyden tümü halinde goli köylere (Béoumi'nin kuzeyinde) geliyordu ve onlar parçalanarak güneydeki köylere satılıyordu. Yerel üretim nesnelere (özellikle ateşli silahlar), muhtemelen büyükbaş hayvanlar ve özellikle SAMORY'nin geçişi sırasında tutsakların satışı gibi birkaç ticari hareket oluyordu¹⁰⁸.

Batıdaki (gouro) halk ile ticaret; esas olarak demir çubuklar, büyük ağaç hasırları, arkalıklı ahşap koltuklar ve tutsaklardı. Güneyden gelen Alladian tuzuna ek olarak, Avrupa menşeli çeşitli mallar (demir çubuklar, ateşli silahlar, barut, kumaşlar, cam eşyalar vb.) geliyordu.

Doğu ile ticaret daha az aktif de olsa bu ürünler, malların çoğunu kapsıyordu. Aynı zamanda meta olan Baule menşeli anapara birimleri ağırlıklı olarak kumaş, altın ve gümüş eşyalardan oluşuyordu.

Gezici el sanatları; başta dokumacılar, boyacılar, kuyumcular, izabeciler (bilezikler ve bakır takılar) ve demirciler olmak üzere zanaatkârlar, kurak mevsimde üretmiş oldukları ürünlerin bir kısmı ile yola çıkıp köylere yerleşiyorlardı. Orada ürünlerini satarak müşterilerin yeni talepleri üzerinde çalışıyorlardı. Bazen zanaatkârların özellikle metal işçilerine eğitim vermeleri isteniyordu.

Baulé halkı her şeyden önce çiftçidir; kuşkusuz bazıları çok iyi zanaatkârlar, yetenekli tüccarlar, hatipler veya yargıçlar, mükemmel şifacılar ve ünlü kâhinler olabilir. Ancak onlar, tarımın gerektirdiği özeni ve özellikle de yam ekimi için gerekli zamanı vermektedirler. Diğer faaliyetleri iyi yapmalarına rağmen yam işleminin onlar için birinci ve en önemli faaliyettir¹⁰⁹.

2.8.3. Baule Toplumunda Kadının Yeri

Kadınlar, geleneksel Baoulé toplumunun merkezidir. Ebeveyn olarak insanlığın yeniden doğuşunu ve hayatta kalmasını sembolize eder. Eş olarak kadın, evin düzenleyici ve

¹⁰⁸P. ETIENNE, *Le fait Villageois Baoulé*, ORSTOM, Abidjan, 1963, s.64-65

¹⁰⁹ P. ETIENNE, *Le fait Villageois Baoulé*, ORSTOM, Abidjan, 1963, s.64-65

dengeleyici unsurdur. Bir anne olarak kadın, özellikle çocukların eğitiminde çok önemli bir rol oynamaktadır.

Kendini kırbaç ve gaddarlıkla özdeşleştiren adama kıyasla kadın; yumuşaklığı, anlayışı ve çocuk için bir sığınağı somutlaştırır. Toplumunu tehdit eden kötü büyülerden (“adjanou” dansı) korunmaya gelince çağrılan kişi kadındır. Kadın, gücün sembolüdür. Kadınlar, çeşitli görevleri ve çabaları (tarımsal, ev içi ve doğum işleri) nedeniyle geleneksel Baule toplumunda önemli kabul edilmektedir.

Sağduyulu ve erkeklerin yararına toplum önünde saklanmış, Baulé toplumunun ruhu olmaya devam etmektedirler. Tahtın gelmesi ve kadınlara da açık olması, kadın ve erkek arasındaki meşruiyetin Baulelerde çarpıcı bir göstergesidir¹¹⁰.

Bu toplumda erkekler, kadınlar üzerinde yeterince güce sahip değillerdir çünkü bu toplumun kadınları kontrol edilemezler ve kendi düşüncelerine göre hareket ederler. Elbette bu toplumda erkekleri kontrol edenler nasıl kadınlar değilse, kadınları da kontrol edenler erkekler değildir. Onlar aslında büyük bir özgürlükle dolaşırlar ve onları kontrol etmek son derece zordur¹¹¹

2.8.4. Baule’lerde Evlilik Sistemleri

2.8.4.1. Ergenlik Öncesi Nişanlanma

Geleneksel Baoulé toplumunda evlilik vaatleri, evlilikten daha önemlidir. Evlilik vaatleri, kızın nişanlısının isteğinin büyük bir kısmını temsil eder. Ancak bundan ilk yararlananlar kızın ebeveynleridir. Erkek, tüm hediyeler ve av hayvanı vermesinin dışında kızın ailesinin tarlasında hizmet etmektedir. Böylece kızın ailesi, onu layık bir “damat” olarak görecektir.

Ergenlik öncesi ilişki çok yavaş bir süreçtir ve genelde gebelik ile başlamaktadır. Yani kız hamile olduğunda evlilik kararını almaktadırlar. Ama bu süreç giderek daha az yaygın olmaktadır ve kız önemli ölçüde cinsel özgürlüğe sahiptir. Nişanlısı dışında birkaç cinsel erkek arkadaşı olabilir. Aralarındaki ilişki aşikâr olsa bile, cinsel ilişkisi ortakları arasında

¹¹⁰Abonoua Rachelle YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*, Bouake: universite de Bouake, 2008, s.13

¹¹¹Pierre, Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux*” ou *Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971. s.169

herhangi bir mecburiyet veya birinden diğere her hangi bir ekonomik veya ev içi hizmet mübadelesi yoktur¹¹².

Kız yeterince büyüdüğünde yani seks yapacak yaşa geldiğinde¹¹³, ebeveynleri damada geceleri kızını ziyaret edebileceğini söyler. O zaman damat, kız için bir tarla yapar ve kızındamada yemek hazırlaması istenir. Sebzeler ve ikincil gıda ürünlerini dikmesi, pamuğu taraması ve eğirmesi de istenmektedir. Başka bir deyişle, evliliğin gerektirdiği ekonomik ve ev içi ihtiyaçları karşılamaktadır.

Baulé halkları, diğere oranla israftan hoşlanmazlardı. Hemen hemen her yerde ergenlik öncesi nişanlanmalar hızla azalmıştır. Eğer vaat edilen kız ölürse ebeveynleri damadın evlilik masraflarını geri ödemek veya damada onun yerine başka bir kız vermek zorunda değildiler. Aynı şekilde eğer kız kaçarsa nişanlısına sadece şanssız olduğu söylenirdi

2.8.5. Evlilikte Baoulé Kadınları

Baulé kadını oldukça fazla cinsel özgürlüğe sahiptir ve özellikle gençken ve henüz evli veya nişanlı değillerse aynı anda birkaç ilişkileri olabilmektedir. Bu durumda hamile kalırsa çocuğun kimden olduğunu söylemesi gerekmektedir. Tabi ki, cinsel erkek arkadaşlarından onu en çok memnun eden veya en iyi sosyal duruma sahip olan biri suçlanacaktır.

Dolayısıyla ilgili kişinin babalık karinesiyle yakın ilişkiler sürdürdüğünü kabul etmekten başka şansı yoktur. Ek olarak bir koca, istemediği ya da sevmediği karısını evden kovamaz; fakat karısı kendi evden gitsin diye ona küfür edebilir, para vermeyebilir ve kıyafet almayabilir¹¹⁴.

Akan grubundaki çoğu kadın gibi Baulé kadını da özgürlüğün tadını çıkarır ve bu özgürlüğün sınırı yoktur. “Bir erkek kadından hoşlanmasa bile evlenmeye zorlanabilir;

¹¹²Abonoua Rachelle YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*, Bouake: universite de Bouake, 2008, s.14

¹¹³Bilelim ki bir genç kız cinsel ilişkiye girecek yaşa geldiğinde, yani ergenlik çağına geldiğinde annesi onu ritüel bir yıkama yapar. Bu yıkama, genç kızın arınmasına ve istediği kişiyle cinsel ilişkiye girmesine izin vermesi demektir. Kısacası, ona cinsiyeti saklamak için külotlu bir bez vererek, ona artık erkekler ile yatabileceğini söyler; eğer hamile kalırsa, çocuğunu bakacaklarını da söylemektedir. Öte yandan, genç kız bu yıkamayı yapmadıysa ve cinsel ilişkiye girdikten sonra hamile kaldıysa aileden men edilebilir.

¹¹⁴Abonoua Rachelle YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*, (Bouake: universite de Bouake, 2008), s.13

ama bir kız zorlanamaz” denmektedir. Ve hatta ergenlik öncesi nişan durumunda bile kızın rızası, ilişkinin tamamlanması için vazgeçilmez bir koşul olmaya devam etmektedir.

Kız kabul etmezse ve inatçı kalırsa erkek sonunda sıkılır ve terk eder. Bu durumda erkeğe kızın onu sevmediği ve şanssız olduğu söylenmektedir. Hâlihazırda yapmış olduğu masrafların (kayınvalidesinin saha çalışması, palmiye şarabı ve av hayvanı, getirdiği hediyeler) kendisine geri ödenmesini isteyebilir; ancak genellikle bunu yapmaz çünkü kendi adını kötüler ve başka bir kız bulamaz¹¹⁵.

2.8.6. Evlilik Türleri

2.8.6.1. Atovlé Evliliği veya Soyluların Evliliği

Atovle evliliği, önemli miktarda altın tozu transferini ve pahalı şenlikleri (inek, koyun, palmiye şarabı vb.) organize eden bir evliliktir. Çeyiz verdikten sonra karısının ailesi, onun ve soyunun tüm haklarından feragat etmektedir. Çünkü Baulélerde karının çocukları, onun erkek kardeşine aittir; onun kocasına ait değildir.

Kadının özgürlükleri kısıtlandığı için aile ziyaretine asla gidilemez. Kadın öldüğünde kocasının köyüne gömülür. Ama her şeyden önce atovlé, amcaların rehin verme yetkilerini ve yeğenler için miras alma olasılığını elinden almaktadır. Çünkü onlarda yeğenler amcaların varisidir¹¹⁶.

Bir erkek böyle bir evlilik yaparsa kendi çocukları üzerinde tüm hakları sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla Atovle evliliği sadece prestijli bir evlilik biçimi değildir (altın tozunun transferleri ve şenlikler, damadın ailesini olduğu kadar gelinin ailesini de onurlandırıyor), aynı zamanda kendi etrafında istikrarlı bir sosyal grup oluşturmaya da aracıdır. Ancak Atovle evliliği, eşin özgürlüğünün kısıtlanması ve miras yolunu değiştirmesinden dolayı ortadan kalkmıştır.

Bauléler, atovléyi yasaklayanların sömürgeciler olduğunu söyler. Fakat bu evlilik türünün ortadan kaldırılmasının nedenleri kuşkusuz çoktur. Bize göre nedeni, önemli iki şeyden olabilir: çeyiz maliyetinin yüksek olması ve öte yandan Samori Savaşı sırasında

¹¹⁵Abonoua Rachelle YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*, (Bouake: universite de Bouake, 2008), s.13

¹¹⁶Pierre Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux*” ou *Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971. s.172

Tagouana ve Djimini vs. tutsakların ve mültecilerin Baulé bölgelerinde çok fazla bulunması. Onlar, kadınlara daha fazla özgürlük sunmak için normal evliliğe dönmüşlerdir¹¹⁷.

2.8.7. Normal Evlilik

Normal evlilik, Baulé halkının sosyal yapısının tüm üyelerini ilgilendirmektedir. Bu tür evlilik çok daha basittir ve daha az hizmet gerektirir. Kadının ailesiyle bağları kopmaz. Bu evlilikte miras, ana soylu tipidir yani anne tarafından gelir. Evlilik, egzogami uygulamasına dayanır (eşler soylara ait olmalıdır). Çok evlilik de kabul edilir ve çok yaygındır. Kadın kocası ile yaşasa da yine kendi soyuna aittir. Çok eskiden tüm neslini bir soyda tutmak için aileler çocuğu, soyun kölelerinin bir oğlu veya kızı ile evlendirirdi.

Normal evlilik çok yavaş bir yürüyüştür ve gebelikle yolu açar. Çünkü evliliği zorunlu kılan tek şey hamileliktir.¹¹⁸

2.8.8. Baulé Kabilesinde Çeyiz

Muhatap İsmael Kouakou Benjamin¹¹⁹ ile yapılan telefon konuşmasında çeyiz hakkında bilgi edinebilmiştir. Nitekim erkek, genç kızın anne ve babasının rızasını¹²⁰ aldıktan sonra çeyiz listesini almak için amcasını veya ailesinden birisini müstakbel eşinin ailesine göndermektedir.

Ayrıca çeyizi oluşturan hediyeler aileden aileye farklılık gösterebilir; fakat muhatap, çeyizi genel olarak anlatmıştır. Çeyiz şunlardan oluşur:

- 4 veya 6 likör şişesi (Gin markasından)
- 3 takım geleneksel kumaş
- 4 takım modern kumaş yani desenli kumaş
- Bir Kırmızı kumaş (adet ve doğum sırasında kullanır)

¹¹⁷Abonoua Rachel YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*, (Bouake: universite de Bouake, 2008), s.13-16

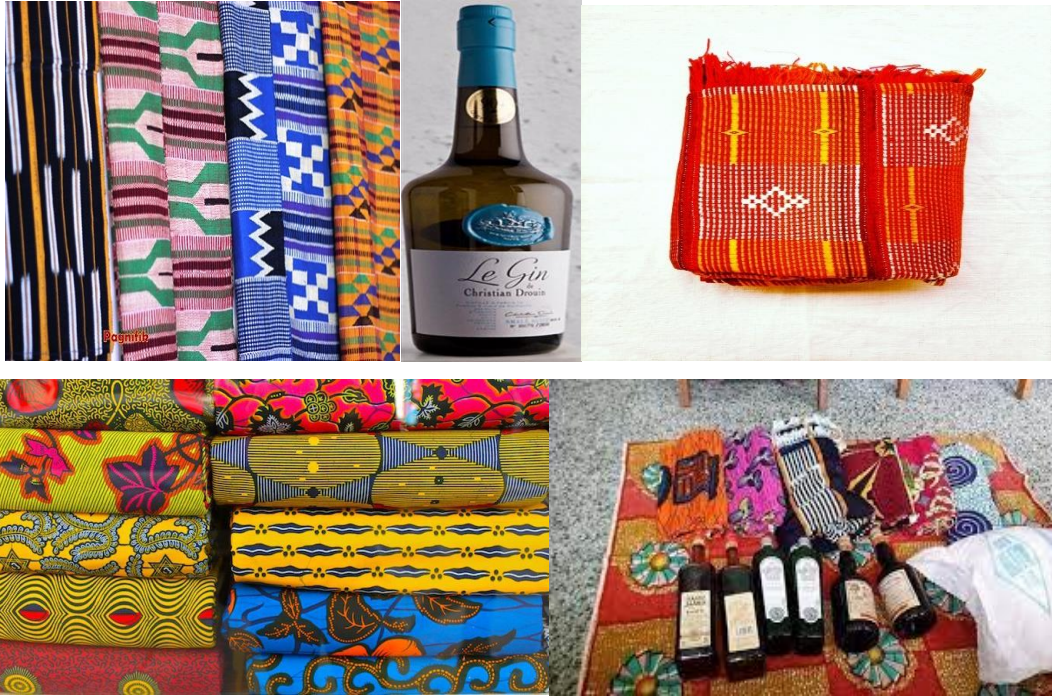
¹¹⁸Pierre Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux* ” ou *Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971, s.173

¹¹⁹İsmael Kouakou Benjamin Baule kabilesinden geliyor ve kiyafet ve ayakkabı mağaza sahibidir.

¹²⁰Bir erkek, bir kızla nişanını resmileştirmeye karar verdiğinde niyetini bildirmek ve elini istemek için bir, iki, üç veya dört şişe likörle ebeveynlerine gitmek zorundadır. Kızın Babası, talebini kabul ederse bir bardakta biraz likör koyar, biraz içer ve ataların korumasını bulmak için gerisini yere döker. Buna “libasyon” denir.

- Bir torba tuz (evlilik haberi ilan etmesi için tüm aile üyeleri, akrabalar ve köy üyeleriyle paylaşır)
- 50.000 Fcfa (750TL) ile 100.000 Fcfa (1500 TL) arasında değişen bir miktar para
- Maddi durumuna göre eşine ayakkabı ve mücevher

Bütün bunları topladıktan sonra amcası veya bir ailesinden birisi, birkaç kişi ile kızın ailesine hediyeler ile birlikte giderler. Hep birlikte düğün tarihi için karar verirler. Bilinmelidir ki Baulé kabilesinde kızın ebeveynleri erkeğin talebini kabul ettiğinde, çeyiz ödemedi veya düğün kıyılmadan kız erkekle kalabilir.

Şekil 10: Çeyiz Malzemeleri

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.8.9. Düğün Günü

Düğün; kutlama günü, iki aile arasında sevinç, mutluluk ve paylaşım günüdür. Gelinin ailesi, kocayı ve onun anne babasını karşılamak için evlerini dekore eder. Geline kadınlar tarafından yardım edilir. Onun makyajını, saçını yaparlar ve geleneksel kıyafetini giydirirler. Koca da karısı gibi aynı geleneksel kıyafeti giyer.

İki aile yerlerini aldıktan sonra gelin ve damat herkesin karşısında otururlar. Ondan sonra her iki tarafta da birbirine teşekkür eder. O gün çeşitli yemekler ve içecekler servis edilir ve herkes istediği gibi yer ve içer. Törenden sonra damat ve gelin eve gider ve herkes de kendi evine döner¹²¹.

Şekil 11: Düğün Gününde Fotoğraflar

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.9. Bete Halkının Tanıtımı

Bete kabilesinde nikâh ile ilgili bilgi vermeden önce onların sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı hakkında durmak gerekmektedir

2.9.1. Bété kabilesinin Menşei ve Bulunduğu Bölge

Wés ve Didas'tan oluşan Krous kültürel grubuna ait olan Betelerin göçünün nedenleri bilinmemektedir. Bu halk grubu, çok eski göç dalgalarının sonucudur. Bandama ve Sassandra'nın orta akışları arasındaki ormanlık alanlara yerleştirilen çeşitli Bété fraksiyonları, aynı ortak Kwa-tipi dilini konuşurken birçok kültürel varyasyonla işaretlenmiş bir nüfus oluşturmuştur.

Farklı etnik bileşenlerin çok farklı kökenleri olmalıdır. Bir veya daha fazla hareketli insan dalgası, muhtemelen o zamanlar seyrek nüfuslu olan ve daha sonra uygarlıklarının bazı karakteristik özelliklerini kopya alarak yerin arkaik sakinlerini emmiş olmalıdır¹²².

¹²¹İsmael Kouakou Benjamin. "Telefon Görüşmesi" 24.12.2021

¹²²Hortense BLE, *Les Bété de Cote d'ivoire entre Tradition et Modernité*, URACA, Paris, 2001, s.19

Ayrıca Jean Pierre DOZON'un araştırmasına göre Bété etnik grubu, tüm Krou halkları gibi Liberya'dan gelmektedir¹²³.

Bété halkı; klana ve orta soylar federasyonuna tekabül eden 93 kabileden oluşur. Bazı Beteler, yerli bir nüfusla karışmak ve başka bir etnik grup oluşturmak için Divo bölgesine göç etmiştir. Orada bulunan Dida halkına eklenmişlerdir.

Bugün Bété, Fildişi Sahili Krou grubunun en önemli halkıdır ve bulunduğu bölgede en önemli yeri almaktadır¹²⁴

2.9.2. Bété Halkının Bulunduğu Bölge

Beteler; Fildişi Sahili'nin orta-batısındaki Gagnoa, Ouaragahio, Soubré, Buyo, Issia, Saïoua, Daloa ve Guibéroua bölgelerinde yaşayan bir halktır¹²⁵. Ülkenin başkenti olarak tanınan Gagnoa şehri, Abidjan'a 400 km uzaklıktadır. Böylece Beteler; Daloa'nın Bétéleri, Soubré'nin Bétéleri ve Gagnoa'nın Bétéleri şeklinde ayırt edilmektedir.

Bütünü, hiçbir şekilde bir idari bölgeyi sınırlandırmaz. Soubré bölgesi, büyük güneybatı bölgesini oluştururken Daloa ve Gagnoa bölgeleri orta batı bölgesinin tüm güney bölümünü oluşturmaktadır¹²⁶. Bété halkı, köylerini nehirlerin yanına kurmuşlardır. Geleneksel dikdörtgen konutlar, kıl topraktan inşa edilmiştir¹²⁷

2.9.3. Bété Halkının Yapısı

2.9.3.1. Sosyal ve Siyaset Yapısı

Bu toplumda kral yoktur ve krallık sistemi daha önce hiç tanınmamıştır fakat şeflik vardır. Bu yöredeki şef veya lider kafasına göre emir vermez. Şef, ancak diğer soy başkanlarının ittifakı ile seçilmektedir. Bu nedenle toplumun başında, zor zamanlarda toplumu kurtarmak için belirli başarılar sergileyen, efsanevi cömertlik sergileyen ve tüm klan içinde iyi ahlaktan hoşlananlar (klan şefleri, savaş şefleri ve hatta hala fetişist olarak adlandırılan dini liderler) klan liderleri olarak seçilir.

¹²³J. Pierre Dozon, *La société Bété*, KARTHALA-ORSTOM, Paris, 1985, s.41-43

¹²⁴<https://fr.wikipedia.org/wiki/B%C3%A9t%C3%A9> , / Erişim tarihi, 18.11.2021

¹²⁵<https://fr.wikipedia.org/wiki/B%C3%A9t%C3%A9> , / Erişim tarihi, 18.11.2021

¹²⁶J. Pierre Dozon, *La société Bété*, KARTHALA-ORSTOM, Paris, 1985, s.25

¹²⁷Hortense BLE, *Les Bété de Cote d'ivoire entre Tradition et Modernité*, URACA, Paris, 2001, s.19

Her soyun başında, baba statüsüne sahip ailenin en büyüğü bulunur. Ailenin sosyal, ekonomik, siyasi ve dini sorunlarının çözümünden sorumludur. Siyasi organizasyonda köy konseyi bulunmakta ve eskiden aile konseyi olarak adlandırılmaktadır. O konseyin içine her ailelerin büyükleri, yani köyün bütün büyükleri dâhildir. Köyü topluca yönetirler. Özgür ve demokratik bir şekilde birlikte kararları verirler ve buna köy demokrasisi denir.

Bété toplumu, ataerkil bir toplumdur ve ataerkil bir yaşam alanına sahiptir. Çok evlilik yapabilirler. Ancak köylerinde tek evlilik çok yaygındır¹²⁸.

Kossu (ateş); içinde bulunan tüm aile üyelerini yani aynı topraktan elde edilen ürünlerle yaşayanları ve birbiriyle evlenmek yasaklanmış olan babasoylu bir ailenin temel birimini temsil eder. Kulübenin başında ortak araziye sahip olan ve onu küçük kardeşlerine, ihtiyaçlarına göre dağıtan bir patrik vardır. Patriğin oğulları ve yeğenleri, onun lehine çalışır ve karşılığında patrik onların ilk evliliklerini maddi olarak finanse etmek zorundadır. Patrik ile aynı evde yaşasınlar veya yaşamasınlar, kossouyu oluşturan geniş aile üyeleri onun sorumluluğundadır.

“Sou”, karı-koca ve çocukları oluşturulan en küçük aile hücresidir. Ve hepsi bir evde yaşarlar. Aynı kossunun üyeleri arasında, yani dört büyükanne ve büyükbabadan birinin kossusuna ait olan tüm kızlarla evlilik, erkek için yasaktır. Rahim amcasının kızı ile cinsel ilişki de yasaktır. Çapraz ve paralel kuzenlerle aşk olarak herhangi bir ilişki yasaktır. Bir erkek, ölen erkek kardeşinin dul eşiyle asla evlenemez (Levirat). Fakat onun çocuklarını alabilir¹²⁹.

Bété yöresinde en yakışıklı olan adamın “bagnon” olarak adlandırılması kültürü vardır. Bagnon kültürü, tüm Bété bölgelerinde mevcuttur. Her köyün kendine ait bir yakışıklı adamı (bagnon) vardır. Fiziksel ve ahlaki kriterlere göre “yakışıklı yarışması”nda seçilmektedir. Bu kişi ortamlarda model olarak görülür, saygı duyulur ve danışılır¹³⁰

2.9.3.2. Ekonomik ve Kültürel Yapısı

Gelenek olarak Bétéler, avlanarak (özellikle büyük fil avcılarıydılar), tüccarlara kola fıstığı toplayarak ve satarak yaşamışlardır. Eski Bétéler, oldukça tembel çiftçilerdir ama

¹²⁸Hortense BLE, *Les Bété de Cote d'ivoire entre Tradition et Modernité*, URACA, Paris, 2001, s.19

¹²⁹Hortense BLE, *Les Bété de Cote d'ivoire entre Tradition et Modernité*, URACA, Paris, 2001,s.19-20

¹³⁰ “Les Bete”, *Wikipedia*, Erişim Tarihi, 28.05.2022

büyük avcılardır. Balıkçılık kadınlar ve çocuklar tarafından uygulanmıştır. Taro ve fasulye ekimi baskındır. Pirinç, manyok, muz, yam, mısırdaki ekilen diğer gıda ürünleridir.

Bugün ekonomi, 1920 ile 1930 arasında tanıtılan kahve ve kakao gibi ihraç ürünlerine bağlıdır. Bütün ailenin her reisi, büyüklüğü 2 ila 2,5 hektar arasında değişen bir kahve ve kakao tarlasına sahiptir. Bu ticari mahsullerin yanında erkekler için balıkçılık, önemli bir ek gelir sağlar. Kadınlar pazarda sattıkları gıda ürünlerinden (pirinç, taro, manyok vb.) sorumludur. Bu şekilde elde edilen para tamamen kendilerine aittir. Kahve ve kakao konusunda kadınlar sadece hasat için müdahale ederler¹³¹

2.9.4. Bete Yöresinde Evlilik

Bétéler, eşlerini "mümkün olduğunca" arayacaktır ve genelleştirilmiş değiş tokuş pratiği yaparlar. Evlilikle ilgili sorun, para sorunudur. Gelenek olarak evlilik, parayı bir kız ile bir oğulun evliliği için gerekli ve ön koşul haline getirir ve harcamalar evlilik için tek fırsattır. İki değişim devresi görünür: birincisi kızların değişimi¹³², ikincisi ise çeyizlerin değişimidir.

Ayrıca Bété yöresinde erkeğin kız kardeşi, kardeşinin evliliği söz konusu olduğunda çok önemli bir rol oynamaktadır. Aslında erkeğin ablası, kardeşinin kontrolü altında olacak ve emirlerine uyuyacak bir eş aramaktadır. Dolayısıyla, kardeşinin evini ziyaret ettiği zaman hiç çalışmaz ve kraliçe gibi emirlerini geline (karıya) verir. Gelin de her şeyi tek başına yapar çünkü kız kardeşe itaat borçludur¹³³

2.9.5. Bété'lerde Nikâh Türleri

Bété yöresinde çeşitli evlilik türleri vardır:

2.9.5.1. Sevgi ve Aşk Evliliği

Birbirlerine âşık olan iki gencin arasında görülmektedir. Âşık olan erkek, niyetini babasına bildirir. O zaman da babası, kızın babasından resmi olarak kızını istemek için gerekli adımları atmaktadır.

¹³¹Hortense BLE, *Les Bété de Cote d'Ivoire entre Tradition et Modernité*, URACA, Paris, 2001, s.20-21

¹³² Bazı aileler çeyiz ödememek için kızlarını değiş tokuş ederlerdi.

¹³³ "Mariage Chez Les Bete", *Rezoivoire, Erişim tarihi, 28.05.2022*

Prensip olarak kabul edilirse genç adam, gelinin babası için bazı görevleri yerine getirecektir: düğün tarihi belirlenene kadar kayınpederin tarlasını temizlemek, palmiye şarabı çıkarmak gibi hizmetler yapmaktadır. Genç kızın babasının bunu reddetmesi durumunda kızın babasına kabul ettirmek için kız kaçırma olayı, erkeğin arkadaşları tarafından düzenlenmektedir¹³⁴.

Kaçırma olayı gerçekleştikten sonra iki sevgili, beraber üç gün geçirdikten sonra kızın ailesine haber verilir. Büyük bir sakınca yoksa (çünkü çoğu zaman reddetmenin amacı çeyiz yükseltmektir) iki aile; evlilik şartları, çeyiz miktarı ve beraberindeki aksesuarlar üzerinde anlaşmak için müzakerelere girmektedir

2.9.5.2. Anlaşmalı Nikâh

Bu tür evlilik, kızın rızası olmadan yapılmaktadır. Zengin ya da sadece varlıklı bir adama damat olarak sahip olmak isteyen birçok ebeveynin varlığı hala bulunmaktadır. Bazen sadece bir arkadaşı memnun etmek için arkadaşının yaşı ne olursa olsun, bazı ebeveynler genç kızlarını yetişkin bir erkekle evlendirmek için vermekten veya vaat etmekten çekinmezler. Eğer kızın yaşı çok küçük ise ergenlik yaşına kadar ona iyi bakmak, onu iyi bir eş ve iyi bir anne yapmak için söz konusu arkadaşının ilk eşlerine verirler¹³⁵

2.9.6. Bete'lerde Çeyiz

Çeyiz, damadın babası tarafından ödenir. Her iki tarafça müzakere edilen bir nakdi miktar ve aynı hediyelerden oluşmaktadır. Bu müzakerenin konuları; genç kızın belirli nitelikleri, güzelliği, işteki cesareti, taliplerinin sayısı, aynı zamanda ebeveynlerinin sosyal seviyesi ve kızın ihtiyaçları vb. ile ilgilidir.

Ayrıca çoğu durumda ödenen para, genç adamın kız kardeşlerinden birinin evliliği için ödenen çeyizden gelmektedir. Bu durumda gelin, o kız kardeşin himayesine girer. Acil ihtiyaçların olmaması durumunda çeyizi, resmi olarak gelinin amcası alır ve yeğenin vafiz babası olmaktadır. Herhangi bir durumda kızı korumak zorundadır.

Genel olarak çeyiz, şu şekilde oluşmaktadır:

¹³⁴Genç kızın anlaşması ile erkeğin arkadaşları tarafından düzenlenen bir uygulamadır. Kızın anne ve babasına aşklarının derecesini göstermek için, sevgilisiyle birlikte bir yerde saklanarak birkaç günü beraber geçirmektedirler.

¹³⁵"*Mariage Chez Les Bete*", *Rezoivoire, Erişim tarihi, 28.05.2022*

- Filin dişileri
- İşlenmiş Pamuk
- Demir parçaları (silah ve alet için)
- 1 adet geleneksel kumaş (kayınpeder için)
- 1 adet geleneksel kumaş (kaynana için)
- 2 ila 4 şişe likör
- 5 litre beyaz bandji (palmiye şarabı)
- 25.000 fCFA (400TL) veya daha fazla.

Günümüzde zamanın değişimi ve gelişimi, fillerin avlanmasının yasaklanmasıyla birlikte bazı eşyalar değiştirilmiştir. Dolayısıyla günümüzde çeyiz, şunlardan oluşur:

- 1 şişe likör (şişe yeşil rengi olan ve Gin markasından)
- 2 ila 4 şişe likör (isteğe bağlı)
- 1 adet geleneksel kumaş (kayınpeder için)
- 1 adet geleneksel kumaş (kaynana için)
- 1 demet muz (plantin muzunu)
- 1 keçi
- 1 paket bira
- 1 paket içecek
- 5 litre bandji şarabı (palmiyeden yapılır)
- 25.000fCFA (400 TL) nakit para veya daha fazlas

şekil 12: Filin Dişleri

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Şekil 13: Geleneksel Kumaş

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Şekil 14: Demir Parçası ve Bandji Şarabı

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Şekil 15: Bandji İşlemi

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.9.7. NikâhGünü

Düğün günü, neşe ve paylaşım günüdür. Her iki aile de tanıdıklarını ve akrabalarını davet etmektedir. Evlilik, genç kızın aile evinde kutlanır. Gelin, onun kız kardeşleri ve arkadaşları tarafından geleneksel kıyafetleriyle süslenir ve giydirilir. Erkek de karısı gibi geleneksel kıyafetler giyer.

İnsanlar yerlerine yerleştikten sonra gelin ve damat sırayla gelip yerleşirler. Böylece iki ailenin temsilcileri birbiri ardına sözleri alır ve birbirlerine teşekkür edip şakalaşırlar.

Konuşmalar ve teşekkürler bittikten sonra yemek ve dans sırası gelir. Fildişi Sahili’ndeBété halkının harika şarkıcılar ve dansçılar olduğu bilinmektedir. Düğün günü, akşama kadar yemek yenir; içecek ve şarap içilir ve dans ederler¹³⁶.

¹³⁶ “Le Mariage Chez Les Bete”, Operanews, Erişim Tarihi, 28.05.2022, “*Mariage Chez Les Bete*”, Rezoivoire, Erişim tarihi, 28.05.2022

Şekil 16: Düğün Fotorakları

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

BÖLÜM 3: FİLDİŞİ SAHİLİ KANUNUNA VE İSLAM HUKUKUNA GÖRE GELENEKSEL NİKÂH TAHLİLİ

Evlilik, aralarında evlilik engeli bulunmayan bir kadın ve erkeğin hayatlarını geçici olarak birleştirmelerini sağlayan bir evlilik sözleşmesi ve ilişkisidir. Evlilik, toplum için olduğu kadar ailenin kurulması için de önemli bir sözleşmedir.

Evlilik, insan neslinin devamına katkı sağlarken, ailenin temelini oluşturarak kadın ve erkeğin kendi samimiyetlerini ve paylaşım alanlarını oluşturmalarına olanak sağlayan tek meşru ilişkidir. Kutsal kitaplara göre evliliğin iki fonksyonu vardır.

Birincisi, doğuma meşruiyet kazandırmak ve neslin sağlıklı üremesini sağlamaktır. İkincisi, şehveti düzenlediği ve iffeti sağladığı için cinsel faaliyetleri meşrulaştırmanın tek yolu olmasıdır¹³⁷.

Fildişi Medeni Kanununa göre, "medeni nikâh" veya "belediye nikâhı" olarak bilinen geçerli bir evlilik sözleşmesi yasal olarak geçerli kabul edilir. Toplumumuzda resmi nikâhın yanı sıra dini nikâh ya da imam nikâh adı verilen bir evlilik daha kutlanmaktadır.

Evlilik için bir evlilik sözleşmesi yeterli olsa da, toplumumuzda bazı hassasiyetler ve gelenekler nedeniyle iki ayrı evlilik sözleşmesi gereklidir. Burada iki evlilik karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

3.1. Fildişi Sahili Kanununa Göre Nikâh

Fildişi Sahili medeni kanununda nikâh şartları ve hükümleri, çeyiz ve mehrin hükmü, geleneksel ve dini nikâhların hükmü ele alınacaktır.

3.1.1. Fildişi Kanununda Nikâh (Evlilik) tanımı

Fildişi kanununda evlilik şu şekilde tanımlanmaktadır:

”Evlilik, bir erkek ve bir kadının yakınlaşma niyetiyle evlenme memuru tarafından yapılan akittir.”¹³⁸

¹³⁷Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, s.2

¹³⁸26 HAZİRAN 2019 TARİHLİ KANUNUN ° 2019-570

Fildişi hukukuna göre medeni nikâh, evlenme ehliyetine sahip ve evlenmelerine kanunen engel olmayan bir erkek ve bir kadının müşterek talebini takiben ve âkıl ve bâliğ olan iki yetişkin şahit huzurunda ve evlenme memuru tarafından yapılan bir sözleşmedir. Fildişi Sahili Medeni Kanun’unda evliliği gerçekleştirmek, birkaç şarta dayanmaktadır. Bu şartlar tamamlanmadan herhangi bir nikâh kıyılmamaktadır. Bunlar: biyolojik, psikolojik ve ahlakî unsurlarıdır.

3.1.2. Nikâh Şartları

3.1.3. Nikâhın Asli koşulları

Bu koşullar evliliğin olmazsa olmazıdır: biyolojik unsurlar, psikolojik unsurlar ve ahlak unsurları.

Biyolojik unsurlar: Fildişi kanununa göre, söz konusu biyolojik unsurlar iki kısımda ele alınır:¹³⁹

- Cins ayrımı: Ergenlik yaşını dolduran bir erkek ve bir kadın arasında evlilik kıyılmaktadır. Dolayısıyla hemcinsler arası evlilik mümkün değildir.
- Evlilik yaşı: Fildişi Sahili Medeni Kanun’unda evliliğin kabul edilmesi için erkeklerin 20 yaşına, kadınların ise 18 yaşına ulaşması gerekmektedir. Dolayısıyla bu yaşlara ulaşmayan bir erkek ve bir kadın evlenmek isterlerse istisnai olarak ve ciddi nedenlerle Cumhuriyet savcısı tarafından o evliliğin gerçekleşip gerçekleşemeyeceğine dair bir hüküm verilebilmektedir.¹⁴⁰

Psikolojik unsur: Bu unsur, evlenecek erkek ve kadının rızasıdır. Rızanın varlığının tespiti için evlilik esnasında evlenme memuru tarafından her iki tarafa akde rızalarının olup olmadığı sorulur. Eğer iki taraftan birisi bu sorulara olumsuz cevap verirse evlenme memuru o nikâhı kıymaz ve onları geri gönderir. Dolayısıyla bu, bir kişinin zorla evlendirilmesine engel olmaktadır. Ek olarak, eğer evlenecek kadın ve erkek ergenlik çağına yahut evlilik yaşına ulaşmazsa icap ve kabul onların ailesinden gelmektedir.¹⁴¹

¹³⁹ LOI N° 2019-570, 26 Haziran 2019, Madde 1.

¹⁴⁰ LOI N° 2019-570, 26 Haziran 2019, Madde 2.

¹⁴¹ Anne-Marie H. Assi-Esso, *Précis de droit civil ivoirien: les personnes, la famille* (Abidjan: Librairie de droit ivoirien, 1997), 121.

Ancak küçüklerin evlendirilmesi yukarıda da belirttiğimiz gibi istisnai bir uygulama olup Cumhuriyet savcısının vereceği hükme bağlıdır.

Ahlak unsurları: Burada ahlak denilen şey, cinsiyet ilişkisi konusunda insanın nefesine ilişkin şeylerdir. Mesela çok evlilik (*teaddüd-i zevcât*) ve öz kardeşiyle evlenme meşru değildir. Böyle nikâh türleri Fildişi Sahili kanunlarına göre yasaktır. Medeni Kanun'da¹⁴² şöyle denilir: “Bir kimse, önceki evliliği sona ermeden yeni bir evlilik yapamaz”, “Henüz sona ermemiş bir ilk evlilik varsa, ikincisi geçersizdir.” Aksi halde çok eşle evlilik yapanlar kanunlar çerçevesinde cezalandırılır. Ceza hukukunda 390. Maddeye göre: ‘Çok evlilik yapan kişi, 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 50.000 Batı Afrika Frangı (CFA) ile 500.000 CFA arasında değişen nakit para cezasına çarptırılır.¹⁴³

3.1.4. Nikâhın Sıhhat Şartları

Evliliğin sıhhat şartları, evlilik öncesinde ve evlilik esnasında yapılması gereken şartlardır. Düğün gününden 10 gün önce evlenecek kişilerin resmi kayıt altına alınması, onların yukarıdaki şartlara (nikâhın asli şartlarına) uygun olmasının evlenme memuru tarafından kontrol edilerek kaydedilmesini sağlar. Ayrıca kayıt için gereken evraklar, medeni hukukun N° 800-83 numaralı 21. maddesinde açıklanmaktadır. Nikâh, zorunlu olarak belediyede kıyılmaktadır. Fakat istisnai durumlarda, cumhuriyet savcısının izniyle evlenecek olanların evinde ya da başka yerde de kıyılabilmektedir. Evlilik akdi sırasında gelin ve damadın talebi birlikte yapmaları ve şahsen bulunmaları şart koşulmuştur.

Bununla birlikte iki şahit (her taraftan birer tane) bulunması da şarttır. Fildişi Sahili kanununa göre nikâh akdi esnasında velilerin bulunması vacip değildir. Bunun yanında, evlenecek karı koca yerine bir vekil atanamaz ya da herhangi bir kişi evlenecek tarafları temsil edemez. Dolayısıyla nikâh akdi esnasında vekâlet yasaktır.

İki tarafın şahitleri hakkında, Fildişi kanunu cins ile ilgili herhangi bir fark koymamıştır. İsterlerse şahitlerin her ikisi kadın veya erkek olabilir. Müslüman, Hristiyan, ateist olmalarında da sakınca yoktur. Fakat onların ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmaları lazımdır.

¹⁴² Medeni Kanununun 2. ve 31. maddeleri (375-64).

¹⁴³ Code Civil 1 (Code Civil 1), *Droit des personnes et de la famille* (2020), 86-94.

3.1.5. Medeni Hukukta Mehir ve Çeyize Dair Hükümler

Fransız kanun yapıcıları, çeyizi kadının satışı olarak gördüğü için çeyizin kaldırılması hususunda bir kararname çıkarmıştır. Böylece kadın bir nesne olarak kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla; çeyiz, mehir ve onunla birlikte çeyizi içeren tüm hediyeler ve hizmetler yasaklanmıştır. Fildişi kanun yapıcıları da Fransız kanun yapıcıları ile aynı bakış açısıyla hareket ederek toplumsal bir gerçekliği göz ardı etmiş ve bunları yasaklamak için aynı kanunları uygulamıştır.

Fildişi Sahili'nde mehir ve çeyiz, şu kanun maddesi ile kaldırılmıştır: “Müstakbel eş üzerinde yetki sahibi olan kişinin yararına, müstakbel koca veya onun üzerinde yetki sahibi kişi tarafından geleneksel evliliğin gerçekleşmesini koşullandıran, maddi avantajların ödenmesinden oluşan çeyiz kurumu derhal kaldırılmaktadır.”¹⁴⁴

Fildişili kanun koyucu, çeyizi aşağılayıcı bir anlam veren "maddi avantajlar" olarak değerlendirerek ilgili yasağa cezalar eklemiştir. Aynı kanun 21. maddesinde şöyle demektedir:

“Altı aydan iki yıla kadar hapis ve alınan veya istenen şeylerin değerinin iki katı para cezası ile söz konusu para cezasının elli bin (50.000F) franktan az olmaması gerekmektedir. Önceki maddeyi ihlal eden herkes, evlilik gerçekleşmiş olsun veya olmasın:

- 1 Çeyiz için talep edilen veya onaylanan teklifler veya vaatler, çeyiz talebinde bulunan veya alan kimse;
- 2 Çeyiz tekliflerini veya vaatlerini kullanmış olan veya çeyiz ödemeye yönelik taleplere yol açmış olanlar cezalandırılır”.¹⁴⁵

Toplumsal uygulamaya bakıldığında ise Fildişi toplumunda çeyizin kaldırılması imkânsızdır. Kesin olan şu ki, bekârlar için çeyizsiz bir evlilik düşünülemez. Dumetz, Fildişi Sahili'nde 1964 yılında gerçekleştirilen reform sorununu ele alarak şu soruyu gündeme getirmiştir: “Bu yasak, geleneksel aile kurumlarını ezmiştir; ama halkın zihniyetlerini yeni politikalar altında yaşamak üzere oldukları noktaya dönüştürmeyi başarmış mıdır?”

¹⁴⁴ 7 Ekim 1964 tarihi ve 64-381 sayılı kanununun 20. maddesi

¹⁴⁵Code Civil 1, 258.

Bu soruya net bir şekilde cevap veriyor: “En temel dürüstlük, bu soruya olumsuz yanıt vermemizi gerektirir; insanların çoğunluğu yeni uygulamaları kabul etmiyor ve geleneksel kurumlar hala oldukça baskındır.¹⁴⁶ Şimdiye kadar hiç kimse, kayınvalidesine bir meblağ ödediği veya hediye ettiği için mahkûm edilmemiştir. Kız ailesinin taleplerini karşılamaktan daha güzel ve normal bir şey var mı? Bunu yapanlar veya vesile olanlar hapse mi atılıyor yoksa para cezası mı veriliyor? Bu ifade için kusura bakmayın ama bunu çok kaba ve anlamsız buluyorum. Dolayısıyla, Fildişili yasa koyucularının bu konuyu gerçekten incelemesinin ve bu yasayı yeniden düşünmeye başlamasının zamanı gelmiştir.

3.1.6. Fildişi Kanununda Geleneksel Nikâh ve Dini Nikâh’ın Hükümü

Bağımsızlıktan önce Fransız statüsüne sahip olmayan Fildişili vatandaşların evliliklerine (geleneksel, dini ve çok evlilik) izin verilirken, o statüye sahip olanlara verilmiyordu. Bağımsızlıktan sonra ve tam olarak 1964'te Fildişi yasa koyucuları, resmi nikâh dışındaki tüm evlilikleri ortadan kaldıran bir kararname çıkarmıştır. Buna göre; “Evlilik, sadece bir evlenme memuru tarafından kıyılır ve sadece bir evlenme memuru tarafından kıyılan bir evliliğin yasal etkileri vardır.”¹⁴⁷

Diğer evliliklere rağmen resmi evliliğin Fildişi Sahili Devleti tarafından tanınan tek evlilik akdi olduğunu vurgulamak önemlidir. Hükûmet; dini ve geleneksel nikâhla evlenen kişilerin yaşları, eş veya çocuk sayıları ne olursa olsun; resmi nikâh yapılmaması durumunda bu kişilerin medeni halini bekâr kabul etmektedir. Bütün bunlara rağmen Fildişi Sahili’nde bugüne kadar dini nikâh ve geleneksel evliliğin nüfusun çoğunluğu tarafından devam ettirildiği açıktır. Çünkü resmi evliliğin şartlarını Fransa kültürü belirlemiştir. Bu kültür ise Fildişi halkının kültür ve geleneklerine uygun değildir. Özellikle Müslümanlar, her zaman buna karşı durmuşlardır. Kamuda çalışanlar ve devlet memurları ise bazı avantajlardan (vefat durumunda ailelerin emeklilik maaşı ve tazminatlar) faydalanmak için resmi nikâh yapma eğilimindedirler.

¹⁴⁶İsabele Akouhaba Anani, *La dot dans le code des personnes et de la famille des pays d’Afrique occidentale Francophone cas du Benin, du Burkina faso, de la Cote d’ivoire et du Togo* (Copenhague: Danish Institute for Human Rights, 2008), 24.

¹⁴⁷7 Ekim 1964 tarih ve 64-381 sayılı kanunun 13 ve 14 maddeleri.

3.2. İslam Hukukuna Göre Nikâh

İslam hukukunda, nikâh rükünleri ve şartları, mehirsiz nikâh ve mehir olarak haram olan şey verilmesi hükmü, geleneksel ve medeni nikâh hükümleri hakkında bilgiler verilecektir.

3.2.1. Nikâhın Tanımı

Sözlük Anlamı: Zevc yahut nikâh kelimesi, yoldaş olan kişi anlamındadır. Aynı cinsten iki farklı cinsiyet kastedilirse bunların iki çift olduğu söylenir. Mesela farklı renklerden iki çift: siyah ve beyaz, insanlardan iki çift: erkek ve kadın gibi tarif edilmektedir.

Nikâh kelimesi, evlilik sözleşmesi ve cinsel ilişki anlamlarında kullanılabilir. Shawkani'ye göre evlilik, birleşme ve örtüşmedir (zamü vel cem'i)¹⁴⁸.

İbn Faris, nikâhı cinsel ilişki olarak tanımlamıştır ve akit anlamına gelebilmektedir¹⁴⁹.

İstilah anlamı: Nikâh kelimesi, fıkıh ıstılahında bir yandan cinsel birlikteliği, öte yandan kendi aralarında evlilik engeli bulunmayan bir erkek ve bir kadının hayatlarını süreklilik arz edecek şekilde birleştirmelerini sağlayan bir akdi ifade eder.¹⁵⁰

Maliki kitaplarında meşhur olanın tanım İbn Arefe'nin tanımıdır: evlilik, bir değer gerektirmeyen ve şahitlik gerektiren; Kur'an, sünnet veya icma tarafından yasaklanmayan, insanın sırf zevkine dayalı bir sözleşmedir¹⁵¹.

Hanefilerde nikâh, zevk elde etmeye kasıtlı olarak fayda sağlayan bir akittir¹⁵². Şafilere ise nikâh, nikâh ve benzeri kelimelerle cinsel ilişkinin yasallaştırılmasını içeren bir sözleşmedir¹⁵³. Evlilik, diğer ilahî dinlerde olduğu gibi İslam'da da kadın ve erkek arasında mahremiyet oluşmasını sağlayan ve neslin devamına katkı sağlamaya imkân veren yegâne meşru ilişki türü olarak görülmektedir.¹⁵⁴

¹⁴⁸İbn Mahmud, C. M. (2004), Zeva'cul- Urfi fi- Miza'nîl- İslam, Da'ru'l-kutub, Beyrut, s.12

¹⁴⁹Osman İbn Mekki, *Tavdîhu'l-ahkâm Şerhu Tuhfeti'l-hukkâm* (Tunus: Matba'a Tunusiyye, 1920), 2/2

¹⁵⁰Ebü'l-Fazl Mevdüddîn 'Abdullâh b. Maḥmûd b. Mevdûd el-Mevşîlî, *el-İhtiyâr li ta'alîli'l-Muhtâr* (Beyrut: Matba'atü'l-Halebî, 1937), 5.3.81.

¹⁵¹Abdullah ibn Tahir, *Müdevenetül-üsre fi itâri Mezhebil-Malikî*, Dârul Beydâ, Fas, 2005, s.26

¹⁵²Osman ibn Ali, *Tebyînül- hakâik şerhu kanzül-dakâik*, (kâhire: Darül kitâbül ilmiyye, 1896), 2/94

¹⁵³Ebü'l Hüsein Yahya İbn kairi, *El-Beyan Fi Mezhebil imam Şafi* (Beyrut: Dârul minhâc, 2000), 9/105

¹⁵⁴Fahrettin Atar, "Nikâh", *TDV İslam Ansiklopedisi* (Erişim 07 Mayıs 2022).

3.2.2. Nikâh Akdinin Rükünleri ve Şartları

Nikâh öncesi tarafların birbirlerini görmeleri ve tanınmaları ve evlilik için gerekli hazırlıkları yapmaları avantajlı görülse de bu adım evlilik sözleşmesinin bir parçası sayılmaz. Bir evlilik sözleşmesinin kurulabilmesi ve geçerli sayılabilmesi için belirli kural ve şartlara uyulması gerekir. Ayrıca, o rükün ve şartlar mezheplere göre farklılık göstermektedir.

3.2.3. Nikâh Akdinin Rükünleri

Rükün, bir şeyin kendisiyle var olmasıdır. Rükün, sözleşmenin niteliğini veya nelerden oluştuğunu gösteren kavramdır. Nikâhın rükünleri yerine getirilmezse o akdin olması kabul edilmez. Malikilere göre, nikâhın rükünleri dört tanedir. Bunlar koca, zevce, veli ve irade beyanıdır. Bazı Maliki müellifler, mehri nikâhın rükününden saymaktadırlar. Mehrin varlığı zorunludur, ancak nikâh yapılırken mehir belirlenmesi şart değildir. Aynı şekilde veli de nikâh akdinde olmazsa olmazdır. Bu rükünlerin eksikliği durumunda nikâh akdi kurulmuş sayılmaz.¹⁵⁵

Şafii mezhebinde nikâhın beş rükünü bulunmaktadır. Bunlar: koca, zevce, veli, iki adil şahit ve irade beyanıdır. İki şahit ve veli nikâhın rükününden sayılmış olup bunların yoklukları durumunda nikâh akdi batıl olur.¹⁵⁶

Hanefî mezhebinde ise evlenme akdinin tek rükünü vardır ki o da irade beyanıdır.¹⁵⁷ Akdin tarafları olan karı-koca ise doğrudan rükün olarak ele alınmamış, akdin kuruluş şartları kapsamında bunların ehliyetlerinden bahsedilmiştir. Diğer akitlerde olduğu gibi kadın da, erkek gibi akde taraf olabilir. Evlenme ehliyetine sahip olmayanlar ise belli şartlar altında velileri tarafından evlendirilebilirler. Akdin taraflarını rükün olarak kabul etmeyen

¹⁵⁵Ebû'l-Velîd Muhammed b. Aḥmed b. Ruşd, *el-Muḳaddimâtu'l-mumehhidât*, ed. Miḥammed Ḥaci (Beyrut: Dâru'l-Ġarbi'l-İslâmî, 1988), 1/468, 472; Osman İbn Mekkî, *Tavdîhu'l-ahkâm Şerhu Tuhfeti'l-hukkâm* (Tunus: Matba'a Tunusiyye, 1920), 2/14-20.

¹⁵⁶Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref Nevevî, *Minhâcu't-tâlibîn ve 'umdetu'l-muttaḳîn fi'l-fikh*, ed. Kâsım Aḥmed 'Avvaḍ (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2005), 1/204-210; Ömer İbn Raslân, *et-Tedrib fi'l-fikhi's-Şâfiî* (Riyad: Dâru'l-Kıbleteyn, 2012), 3/42.

¹⁵⁷Ebû'l-Ḥüseyn Aḥmed b. Ebî Bekr Muhammed b. Aḥmed - Kamil Miḥammed 'Avdiyye, *Muḥtaşaru'l-Ḳudûri* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997), 1/145; Mevşilî, *el-İḥtiyâr*, 5.3.82.

Hanefilerin dışındaki diğer mezhepler ise tarafları da akdin unsurlarından kabul ederler.¹⁵⁸

3.2.3.1. İrade Beyanı (Siga)

Siga: icap ve kabul sözleşmesinin ifade eden kelimedir. Nikâh veya tezvic kelimesinin bir türevi olmalıdır. Mesela, erkeğin “benimle veya filancayla evlen ” demesi gibi, vasi de ona “ ben onu seninle evlendirdim veya kabul ettim ” diyerek cevap vermesidir¹⁵⁹. İrade beyanı, açık bir şekilde ifade edilmeli ve yanlış anlaşılmalara izin verilmemelidir. Hibe üslubuyla, satış üslubuyla veya sadaka üslubuyla akit yapanlar vardı. Malik ve Ebu Hanife bunun caiz olduğunu söylemişlerdir. Şafi ise sadece "nikâhlama" veya "tezvic" kelimesi ile akit yapılması kanaatindedir¹⁶⁰. Böylece icap ve kabulün taraflarının üç olduğu anlaşılır: erkek, kadın ve kadının velisidir¹⁶¹. Fildişi Medeni Kanunu’nda, evlilik tarafından karı kocanın icap ve kabulü kontrol edilmektedir. Bir engel veya evlenecek olanların birinden reddetme hali görüldüğünde evlenme memuru akdi ret eder veya erteler¹⁶²

3.2.3.2. Veli

Nikâhta velayet iki velayettir; genel ve özel velayet. Genel velayet, evlenmekte hür olan Müslümanların din hakkı gereği birbirlerinin velisi olmalarıdır. Yüce Allah, şöyle buyurmuştur: (Mü'min erkek ve kadınlar birbirlerinin velisidirler)¹⁶³. Özel velayet ise nesep ve akrabalık velayetidir¹⁶⁴. Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: (Ve aralarında akrabalık bağı bulunanların bir kısmı diğerlerine daha lâyıktır)¹⁶⁵. Velinin velayetinin sahih olması için sekiz tane şart koşmuşlardır. Onlardan altısında (buluş, akıl, hürriyet,

¹⁵⁸Meryem Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı* (Atatürk Üniversitesi, 2011), 26-27.

¹⁵⁹Bkz. *El-Mühaz-zeb minel Fıkhul –Maliki*, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/26

¹⁶⁰Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994), 3/13.

¹⁶¹ Cemal ibn Muhammad, *Zevâcül-Örfi fî Mizânîl İslam*, Beyrut: Darül kütübül ilmiyye, 2004, s.53

¹⁶² Bkz. Code Civil 1, *Droit des personnes et de la famille* (2020), 91

¹⁶³ Tevbe süresi, 71

¹⁶⁴ Abi Umar Yusuf ibn Abdullah El-kürtübî, *El-Kâfi fî Fıkhü Ehlil Medîne*, Riyad: Maktebetül riyâdül hadîse, 1978, s.522

¹⁶⁵ Ahzâb süresi, 06

İslam, erkeklik, kendi sorumlusu olmak) cumhurun ittifakı bulunmaktadır ve diğer ikisinde (rüşd ve delalet) ihtilaf söz konusudur¹⁶⁶.

Malikilerde veli, nikâh geçerliliği konusunda rükünlerden biridir ve kadının tarafından bir şarttır. Dolayısıyla ne kendisi ne de başka bir kadın onu evlendiremez¹⁶⁷. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: (Velisiz nikâh olmaz)¹⁶⁸. Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf, bulûğ çağına erişmiş kadının tıpkı bâliğ erkek gibi velisinin aracılığına gerek olmaksızın evlenebileceği görüşündedir¹⁶⁹. Bu konuda Fildişi Sahili medeni kanunu, Hanefi mezhebi ile aynı görüşü paylaşmaktadır¹⁷⁰

3.2.3.3. Nikâh Şartları

Evlilik sözleşmesine bağlı dört tür koşul vardır. Sözleşmenin doğmasını sağlayan şartlara kuruluş şartları, onu geçerli kılan şartlara sıhhat şartları, başka bir hususa gerek kalmaksızın onu geçerli kılan şartlara nefaz şartları ve evliliğin devamını sağlayan iptal davasına izin vermeyen şartlara da lüzüm şartları denir.¹⁷¹

Kuruluş şartları, bir akdin varlığından söz edebilmek için aranan asgari şartlardır. Bunlardaki eksiklik akdin batıl olmasına yol açar. Kuruluş şartları arasında tarafların ehliyeti, meclis birliği, süresiz evlenme engelini bulunmaması ve irade beyanlarının şart içermemesi sayılabilir. Sıhhat şartları ise in'ikad eden akdin sahih bir şekilde doğabilmesi için gerekli şartlardır ve bunlardaki eksiklik akdin fesadına yol açar. Şahitler ve ilan, geçici evlenme engellerinin bulunmaması ve ikrahın bulunmaması bu şartlar arasında zikredilir. Tarafların veya velilerinin onaylarının alınması gereken durumlarda bunlardan izin alınmazsa akit mevkuf olur. Şayet böyle bir durum söz konusu değilse akit nâfiz olur ve hükümlerini doğurur. Akdin lüzumu ise bağlayıcılığını ifade eder ve kızın kendisine denk olmayan bir erkekle velisinin izni olmaksızın evlenmesi durumunda olduğu gibi akit lazım olmazsa velinin akdi bozma hakkı bulunur¹⁷²

¹⁶⁶Ebû'l-Velîd Muhammed b. Aşmed b. Ruşd, *el-Muqaddimâtu'l-mumehhidât*, ed. Mıhammed Hacı (Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988), 1/473

¹⁶⁷ Muhammad Sühkal El-macâcî, *El-Mühaz-zeb minel Fikhil –Maliki*, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/21

¹⁶⁸ Ebû Daûd, 2084

¹⁶⁹ATAR, F. (2007). Nikâh, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt: 112-117

¹⁷⁰Madde2, bkz. Code Civil 1,*Droit des personnes et de la famille* (2020), s.88

¹⁷¹Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı*, 33.

¹⁷²Nikâh akdindeki şartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Saffet Köse, "Aile Hukuku", *İslam Hukuku El Kitabı* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 444-459.

3.2.3.4. Mehir

Kadının mehri, Allah tarafından ona bir hediye olarak kocanın namusunu ve arzusunu takdir etmek ve ifade etmek için farz kılınmıştır ve bu, İslam'ın kadına saygısının ve iyi bakımının bir parçasıdır. Evlenecek olan erkeğin kadına evlenmeden önce veya evlilik sırasında belli bir miktar para veya mal verilmesi uygulamasının çeşitli din ve kültürlerde çok eski bir geçmişi vardır.¹⁷³

Sözlükte mehir (Mehir), "ücret" anlamına gelir. Bir fıkıh terimi olarak, evlilik sırasında ödenen para veya malları ifade eder ve bu uygulama, Sami kültüründe evlilik kurumunun en eski biçimleriyle bağlantılı olmalıdır¹⁷⁴. Başka tanımda Mehir, kocanın karısına vermesi zorunlu olduğu ve karısı üzerinde akit yapma hakkına sahip olduğu bir miktar paradır. Kuran'da ücür, fariza ve saduka (çoğulu sadukât) kelimeleri, Mehir anlamında ecrin'in çoğulu olarak kullanılmaktadır. Hadislerde mehir ve sadaka kavramlarına en çok bu anlamda rastlanmaktadır. Bazı durumlarda ukr kelimesi "Misil Mehir" anlamında da kullanılmıştır¹⁷⁵.

Kuran'da kendileriyle evlenen kadınlara mehir verilmesi gerektiği gösterilmiş (el-Bakara 2/236-237; en-Nisa 4/4, 24, 25; el-Maide 5/5) ve Mehir ile ilgili hadisler, fıkıh hükümlerde ayrıntılara yer verilmiştir. Ayrıca mehir miktarını evliliği zorlaştıracak şekilde abartmamak da tavsiye edilir.¹⁷⁶

Mehir miktarı konusunda cumhur fıkıhçılar, miktarında bir sınır bulunmadığını ittifak etmişlerdir. Fakat en düşük miktarı hakkında farklı farklı görüşler bulunmaktadır. Şafilere ve Hanbelilere dâhil olmak üzere bazı fıkıhçılar, en düşük Mehir miktarı olmadığı görüşündedir. Malikiler ve Hanefiler ise bir miktar koymaktadırlar.

Malikiler, ¼ çeyrek dinar kadar altın değeri veya 3 dirhem kadar gümüş değerini alt sınır kabul etmişlerdir. Hanefiler ise 10 dirhem kadar gümüş değerini alt sınır koymuşlardır¹⁷⁷.

İslam hukukunda nikâhın akdi öncesinde, sırasında veya sonrasında taraflar genellikle geline ödenecek mehir miktarı ve ödeme şekli konusunda anlaşma yapabilirler. Ancak iki

¹⁷³ Bkz. Cemal ibn Muhammad, *Zevâcül-Örfî fi Mizânîl İslam*, Beyrut: Darül kütübül ilmiyye, 2004, 59

¹⁷⁴ Mehmet AKIF AYDIN, *Mehir*, TDV İslam Ansiklopedisi (Erişim, 21.05.2022)

¹⁷⁵ Bk. Cemal ibn Muhammad, *Zevâcül-Örfî fi Mizânîl İslam*, Beyrut: Darül kütübül ilmiyye, 2004, 59-6

¹⁷⁶ Mehmet AKIF AYDIN, *Mehir*, TDV İslam Ansiklopedisi (Erişim, 21.05.2022)

¹⁷⁷ Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994), 3/37-57.

taraf anlaşarak onu kaldırılması durumunda yapılan anlaşma ile akit bozulur ve feshedilir. Çünkü mehir, kadının saf hakkıdır ve evliliğin geçerlilik şartıdır¹⁷⁸. Ayrıca fıkıhçılara göre mehir, evliliğin şartlarından değil sonuçlarından biridir. Dolayısıyla, nikâh sırasında mehir belirtilmemiş ve hata verilmeyeceği şart koyulmuş olsa da nikâh sahihtir¹⁷⁹. Ancak mehri nikâhın şartlarından biri olarak kabul eden Malikiler, bu şartla yapılan nikâhi geçerli saymazlar¹⁸⁰.

3.2.3.5. Şahitler

Şafii ve Hanbelilere göre şahitsiz nikâh batıldır ve "Şahitsiz nikâh olmaz" hadisini delil olarak kullanırlar¹⁸¹. Hanefi mezhebine göre, nikâhta şahit bulunması nikâh akdinin sıhhat şartlarından sayıldığından şahitsiz yapılan nikâh akdi geçersiz olur¹⁸².

Malikiler ise nikâh akdini yaparken iki şahidi bile yeterli görmezler ve şahitlerin yanında nikâhin ilan edilmesi gerektiğini söylerler. Şahitlerden sözleşmeyi gizli tutmaları istenirse sözleşme geçerli olmayacaktır¹⁸³. Malikiler, Şafilere ve Hanbelilere, nikâh sırasında iki şahidin de erkek olmasını şart koşturmaktadır¹⁸⁴. Çünkü onların âlimleri, evlilik akdini kısas olarak değerlendirdiler. Ama Hanefiler nikâh akdinde kadının şahitliğini kabul ederler fakat bir erkek ve iki kadın olması gerekir, yalnızca kadınların şahitliği yeterli olmaz.¹⁸⁵ Buluş çağına gelmemiş bir deli veya akıl hastası olan birinin nikâh akdinde şahitliğinin kabul edilmeyeceği konusunda İslâm hukukçuları arasında görüş birliği vardır. Çoğunluğun görüşüne göre evlilik sözleşmesinde kölelerin şahitliği kabul edilmez. Ancak Ahmed b. Hanbel, şahitlik yapacakların hürriyet şartının bulunmadığını ileri sürmektedir ve kölelerin de evlilikte şahitlik edebileceği kanaatinde¹⁸⁶. Cumhuriyet fukahaya göre, evlilik akdi sırasında şahitlik edeceklerin Müslüman olması zorunludur. Hanefi âlimleri ise evlenecek kadın Ehl-i Kitap'tan ise şahitlerin de Kitap Ehli'nden olabileceği

¹⁷⁸ Bkz. Muhammad Sükhâl El-macâcî, *El-Mühaz-zeb minel Fıkhul –Maliki*, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/29-30

¹⁷⁹ Sirâcüd-Din El-balkânî, *At-Tedrib fil fıkhı Şafî*, (Riyad: Darül kibleteyn, 2012), 3/124

¹⁸⁰ Mehmet AKIF AYDIN, *Mehir, TDV İslam Ansiklopedisi (Erişim, 21.05.2022)*,

¹⁸¹ Bkz. Sirâcüd-Din El-balkânî, *At-Tedrib fil fıkhı Şafî*, (Riyad: Darül kibleteyn, 2012), 3/83

¹⁸² Ebû Cafâr Ahmed ibn Muhammed At-Tahavî, *Muhtasar İhtilâfül Ülema*, (Beyrut: Dârül Başâirül İslamiyye, 1997), 2/251

¹⁸³ Bkz. Muhammad Sükhâl El-macâcî, *El-Mühaz-zeb minel Fıkhul –Maliki*, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/38-39

¹⁸⁴ Bkz. El-Mühaz-zeb minel Fıkhul –Maliki, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/39, *At-Tedrib fil fıkhı Şafî*, (Riyad: Darül kibleteyn, 2012), 3/83

¹⁸⁵ Osman ibn Ali Ez-Zeyleî, *Tebyînül-Hakâik Şerhü Kenzül-Dakâik*, (Mısır: Matba'tül kübre, 1895), 2/99

¹⁸⁶ ES-Seyyid Sâbik, *Fıkhüs-Sünne*, (Kahire: Darül hadis, 2004), 526

görüştüğüdürler¹⁸⁷. Ayrıca Fildişi Medeni Kanun'una baktığımızda sadece şahidin akıllı, temyiz ve reşid yetkisine sahip olması şartı vardır. Dolayısıyla akit esnasında sadece iki kadın şahit varsa veya şahitler gayrimüslim olsa bile nikâh geçerlidir¹⁸⁸

3.3. Nikâh Hükümü

Nikâhın hükümü konusunda herkes için sâbit ve genel-geçer bir belirleme yapmak söz konusu olmayıp bu durum insanlara göre farklılık gösterir. Cumhur fıkıhçılara göre nikâhın hükümü mendüptür. Ayrıca malikilere göre, nikâhın hükümü kişiden kişiye değişmektedir. Kimisine göre vacip, kimisine göre mekruh, kimisine göre müstehap, kimisine göre de haramdır¹⁸⁹

3.4. İslam Hukukunda Mehir Olarak Kullanılan Haram Olan Eşya Hükümü

Nikâhın şartları vardır, yerine getirildiği takdirde nikâh geçerlidir ve bu şartlar daha önce açıklanmıştır.

İçki, nikâhın sıhhatine zarar vermez; ancak Mehir olarak verirse adı bozulur ve kadın da mehir misil hak eder.

İbn Kudame, el-Muğni'de şöyle demiştir: Evlilik sırasında şarap ve domuz eti gibi yasaklanmış bir Mehir'i isimlendirirse bu geçersizdir ve nikâh, Ahmed'in belirttiği gibi geçerlidir ve mehir misil verilir. Bu görüş, Sevrî, Evzâî, Şâfiî ve ehl-i rey' âlimler de dâhil olmak üzere fakihlerin çoğunluğu tarafından da söylenmiştir¹⁹⁰.

Malikilere göre domuz eti, şarap ve var olmayan şeyler mehir olarak verilmesi caiz değildir. Nikâhtan sonra olduyorsa nikâh sabittir ama nikâhtan önce olduysa nikâh fasittir ve mehir misil verilir¹⁹¹.

¹⁸⁷ Bkz. ES-Seyyid Sâbik, *Fıkhus-Sünne*, (Kahire: Darül hadis, 2004), 526

¹⁸⁸ Bkz. Code Civil 1, *Droit des personnes et de la famille* (2020), s.88

¹⁸⁹ Bk. Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994), 3/7.

¹⁹⁰ Ebü Muhammed ibn Abdullah İbn Kudame, *El-Muğni*, (Riyad: Darül âlamil kutup, 1997), 10/34, İmam Muhammed ibn İdris Eş-Şafiî, *El-Um*, Darül vefa, 2001, 6/182

¹⁹¹ Bkz. *El-Mühaz-zeb minel Fıkhl –Maliki*, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/31, Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994), 3/51.

Şarap kesinlikle yasaktır. Kim onu içerse veya herhangi bir yardımla içmesine yardım ederse işte o lanetlidir. Bu, onu içmenin ve onu içmeye yardım etmenin büyük günahlar olduğuna işaret eder¹⁹²

3.5. Dînî Nikâh ile Resmî Nikâh Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Fildişi Sahili'nde dini nikâh ile medeni nikâh arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır

İslam hukukunda evliliğin bir sözleşme olmasının yanı sıra dini bir yönü de vardır. Evlilik, olağanüstü bir ibadet değildir. Evliliğin ibadet niteliği, yapıma şekli değildir. Dinin evlilikle ilgili amaçlarını gerçekleştirmeyi ve sürdürmeyi amaçlar. Nitekim nikâh akdinin dini bir yönü olması, hukuki gereklerini daha eksiksiz yerine getirmesidir. Nikâh akdinin dini bir yönü olduğu için sadece resmi nikâhın yeterli olmadığı algısı mevcuttur¹⁹³.

İslam hukukuna göre yapılan evlilik sözleşmesi; Ayet, hadis ve sünnet gibi İslam dininin kaynaklarına dayandırılrsa ve hatta bir ibadet olarak kabul edilse de, uygulama şekli itibariyle dini nikâhın türüne ait değildir. Zira dini nikâh türünde, nikâhın din adamı tarafından veya huzurunda yapılması zaruri olduğu gibi nikâhın dini bir yerde yapılması da esastır. Dolayısıyla hem İslam hukukuna göre yapılan nikâh, hem de medeni hukuka göre yapılan nikâh medeni nikâh biçimine uymaktadır¹⁹⁴.

Ayrıca evliliğe engeli olmayan kadın ve erkek arasında nikâh kıyılması, şahitlerin bulunması, tarafların teklif ve kabulü ve vasiyetleri bakımından iki evlilik arasında benzerlikler vardır. Kadın ve erkek arasındaki evlilik sonuçlarına göre sabit nafaka hükümleri, musaharaya riayet, nesil, iddet ve miras konularında da benzerlikler bulunmaktadır.

Resmi nikâh ile dini nikâh arasında farklılıklar da vardır. Evlilik; Kanunların herhangi bir dine dayanmadığı hukuk sistemlerinde sadece bir sözleşme olarak kabul edilirken İslam hukukunda bir sözleşme olmasının yanı sıra Allah'a daha yakın olan bir ibadet olarak

¹⁹²<https://www.islamweb.net/ar/fatwa/433618/> ,Erişim tarihi, 10.12.2021

¹⁹³ Bk. Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, s.6-11

¹⁹⁴ Bk. Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, s.6-11

kabul edilir. Evliliğe engel olarak süt hısımlığından kaynaklanan mahremiyet ve din farkı olsa da resmi nikâh geçerlidir, ancak bu durumlar İslam hukukuna göre geçersizdir. Evlat edinme ilişkisinde ise bunun tam tersi görülmektedir¹⁹⁵.

Ülkemizde dini nikâh, kayıtlı olmadığı gibi dini nikâh ile evlenenlerin boşanması da tescil edilmemektedir. Dini nikâh, resmi olarak tescil edilmediği ve hukuken geçerli sayılmadığı için medeni hukukta bir sonucu yoktur. Böyle bir evliliğin resmi nikâhtan önce gerçekleşmesi kanunen yasaklanmıştır ve medeni nikâhın geçerliliği dini nikâha bağlı değildir. Kayıt dışı dini nikâh akitleri, kanunen tanınmamakta ve taraflara ve üçüncü şahıslara mağduriyet yaşatmaktadır.

İslam hukukuna göre nikâh akdini akdetme ehliyetine sahip kadın ve erkek yerine onların vasileri veya vekilleri nikâh akdine taraf olabilir ve nikâh akdini taraflar adına ifa edebilirler. Fildişi Medeni Kanun'u ise gelin ve damadın birlikte başvurmalarını ve evlilik sözleşmesi sırasında şahsen bulunmalarını şart koşar¹⁹⁶.

İslam hukukuna göre evlilik akdinde şahitlik edecek olanlar için; Müslüman, akıllı, olgun, erkek ve hür olmanın şartları aranırken birden fazla şahit de gereklidir. İslam hukukçuları, Hanefiler hariç, nikâh şahitlerinin erkek olmasını gerekli görmektedirler. İslam hukukuna göre evlilik için iki şahit gerekir. Hanefiler, nikâh şahidi olarak iki erkeğin veya iki kadının bir erkekle olmasını yeterli görürler. Dolayısıyla iki kadının şahitliği ile yapılan evlilik geçerli değildir¹⁹⁷.

Medeni Kanun ise ayırt etme gücüne sahip iki yetişkin tanığın bulunmasının yeterli olduğunu düşünmektedir. İslam hukuku, evliliğe şahit olarak Müslüman olmayı ve en az bir erkek şahit bulundurmaya şart koşarken; Medeni hukukta sadece şahidin akıllı, temyiz ve reşid yetkisine sahip olması şartı vardır. Dolayısıyla evliliğe sadece iki kadın şahit varsa veya şahitler gayrimüslim ise klasik İslam hukuku anlayışında böyle bir evlilik geçerli olmayacaktır¹⁹⁸.

İslam hukukunun kadınlara verdiği mali haklardan biri de mehirdir. Mehir, evlilik akdinin kadın lehine olan sonuçlarından biridir. İslam hukukunda mehir uygulaması Fildişi

¹⁹⁵ Bk. Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, s.6-11

¹⁹⁶ Bk. Code Civil 1, *Droit des personnes et de la famille* (2020), 80

¹⁹⁷ Osman ibn Ali Ez-Zeyleî, *Tebyînül-Hakâik Şerhü Kenzül-Dakâik*, (Mısır: Matba'tül kübre, 1895), 2/99

¹⁹⁸ Bk. Code Civil 1, *Droit des personnes et de la famille* (2020), 94

Medeni Kanun tarafından yasaklanmıştır ve mehri uygulayanlar için birtakım cezalar koyulmuştur.

İslam hukukuna göre nafaka, evlilik akdi akdeden erkek tarafından yerine getirilir. Evlilik boyunca devam eden nafaka yükümlülüğü, boşanma durumunda erkek tarafından iddet döneminde yerine getirilir. Fildişi Medeni Kanun'u, kendi açısından kocanın yeni bir evliliğe kadar veya kadının evlilikten sonra hiçbir geliri yoksa eşlerden birinin ölümüne kadar nafaka ödemesine dayanmaktadır¹⁹⁹.

İslam hukuku tek evliliği teşvik etse de usul olarak çok eşliliği yasaklamamıştır. Ancak bazı karmaşık şartların dışında bir üst sınır koymuş ve en fazla dört kadınla evlenmesine izin vermiştir. Böyle nikâh türleri Fildişi Sahili kanunlarına göre yasaktır. Medeni Kanun'da²⁰⁰ şöyle denilir: “Bir kimse, önceki evliliği sona ermeden yeni bir evlilik yapamaz”, “Henüz sona ermemiş bir ilk evlilik varsa, ikincisi geçersizdir.” Aksi halde çok eşle evlilik yapanlar kanunlar çerçevesinde cezalandırılır. Ceza hukukunda 390.Maddeye göre: ‘Çok evlilik yapan kişi, 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 50.000 Batı Afrika Frangı (CFA) ile 500.000 CFA arasında değişen nakit para cezasına çarptırılır.²⁰¹

3.6. İslam Hukukunda Mehri Olmayan Bir Nikâh Hükümü

Öncelikle mehrin nikâh akdinden önce veya akit sırasında tespit edilmesi sünnettir. Evlilik akdinde mehrin şart olduğu konusunda fıkıhçılar arasında ittifak görüşleri bulunmamaktadır ve mehrin üst sınırı olmadığına ittifak etmişlerdir. Ancak alt sınırı ile ilgili aralarında ihtilaf söz konusudur²⁰².

Cumhur fıkıhçılar, mehrin nikâh akdinin rüknü veya şartı olmadığı, onun hükümlerinden olduğu görüşündedir. Buna göre mehr, sahih bir nikâh akdinin doğurduğu sonuçlardandır. Dolayısıyla mehr ister belirlenmemiş olsun, ister akit sırasında zikredilmemiş bulunsun, isterse de taraflar mehr verilmeyeceği hususunda ittifak etmiş olsunlar yine de akit sahihtir ve mehri gerekli kılar²⁰³. Üstelik kadın, ittifakla mehri yine

¹⁹⁹Bk. Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, s.6-11

²⁰⁰ Medeni Kanununun 2. ve 31. maddeleri (375-64).

²⁰¹Code Civil 1 (Code Civil 1), *Droit des personnes et de la famille* (2020), 86-94.

²⁰² Bk. Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994), 3/38.

²⁰³Bk. Cemal ibn Muhammad, *Zevâcül-Örfî fî Mîzânîl İslam*, (Beyrut: Darül kütübül ilmiyye, 2004), 66

de hak eder ve ona mehrin verilmesi vâcip olur. Bu hususta Mâlikî mezhebi ise mehri, nikâh akdinin şartlarından saymaktadır. Onlara göre evlilik, mehirsiz olmaz²⁰⁴.

Burada dikkat edilmesi gereken şey, Mâlikîler için nikâhta mehir şart olsa da nikâh akdi sırasında mehrin zikredilmesinin şart olmadığıdır. Şayet mehir, akit esnasında zikredilmediyse zifaf sırasında mutlaka söylenmesi gerekir. Zifaf gerçekleşmiş ise mehr-i misl kesinleşmiş olur. Buna göre mehirsiz kıyılmış olan nikâh, ittifakla geçerlidir. Çünkü nikâh akdi esnasında mehrin zikredilmemiş olması, karı ile kocanın bir araya gelerek meşru bir şekilde birlikte olmalarına engel teşkil etmez. Böyle mehirsiz olarak gerçekleşmiş nikâha “tefvîzü’n-nikâh” denilmiştir. Bu durumdaki kadına ise “müfevvisa” denilmektedir²⁰⁵.

Konuyla ilgili görüşlere bakıldığında Cumhur fıkıhçılar tarafından mehrin akitten önce tespit edilmemiş olmasıyla birlikte tarafların mehrin olmayacağı hususunda ittifak etmelerinin de tefvîz nikâhı kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Buna göre taraflar, mehirsiz nikâh için ortak bir karar almış olsalar dahi akit geçerlidir ve kadın yine de emsal mihre hak kazanır²⁰⁶

3.7. İslam Açısından Geleneksel Nikâh

3.7.1. Örf (Gelenek) Tanımı

Sözlükte “iyi olan, yadırganmayan, bilinen, tanınan, peş peşe gelen” anlamlarındaki **urf** kelimesinin Türkçe’deki söylenişi olan **örf**, birçok fikhî sonucun belirlenmesinde kendisine atıfta bulunulan belli nitelikteki sosyal davranış biçimlerini ve dildeki yerleşik kullanımları ifade eder²⁰⁷.

Cürcani şöyle tanımlamaktadır: “Örf, ruhların ve zihinlerin tanıklığıyla karar verdiği şeydir ve tabiatlar bunu kabulle kabul etmiştir”²⁰⁸.

Malikilerden bazıları, örfün iki sınırı olduğunu zikrederler: ilki Şeriat, yasaklamamış halde olan nefislerin bildiği her şeydir. İkincisi ise bilgelerin iyi şeyler olarak kabul ettiği

²⁰⁴Abi Umar Yusuf ibn Abdullah El-kürtübî, *El-Kâfi fi Fıkhı Ehlil Medîne*, Riyad: Maktebetül riyâdül hadîse, 1978, s.552

²⁰⁵Bk. Muhammad Sühâl El-macâcî, *El-Mühaz-zeb minel Fıkhil –Maliki*, (Şam: Dârül kalem, 2010), 2/30

²⁰⁶Bk. ES-Seyyid Sâbik, *Fıkhüs-Sünne*, (Kahire: Darül hadis, 2004), 582-583

²⁰⁷ İbrahim KÂFÎ DÖNMEZ, Örf, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, cilt: 34, s.87-93

²⁰⁸ Curcani, Mu’cemüt-Tarifât, Darul feziLet, Kehire, s.125

şeylerdir ve kanun koyucu onları onaylamıştır²⁰⁹. İbnü'l-Arabi, “bize göre örf, dinin esaslarından biridir ve deliller arasından delildir²¹⁰ şeklinde bir tanım yapmaktadır.

Bu tanımları birleştirdiğimizde örfü şu şekilde tanımlayabiliriz: Nefislerin yerleştiği, akılların şahit olduğu ve tabiatların kabul ettiği, şeriatın inkâr etmediği her şeydir

3.7.2. Kuran’da ve Sünnet’te Örfün Geçerliliği

Malikiler, örfün geçerliliğini Kur'an-ı Kerim, sünnet ve icmâ metinleriyle şu şekilde delil vermişlerdir: “Sen af yolunu tut, örfü (iyiliği) emret, cahillerden yüz çevir” (A’raf/199). Başka ayet kerimde:” Eğer çocuklarınızı (bir sütanneye) emzirtmek isterseniz, örfe uygun olarak vereceğiniz ücreti güzelce ödediğiniz takdirde size bir günah yoktur” (Bakara/233)

Hadisi şerifte Peygamberimiz Aleyhi selam şöyle demiştir: “Müslümanların iyi olarak gördükleri, Allah katında da iyidir ve onların kötü gördükleri, Allah katında da kötüdür.” (Müsned Ahmed, 3600, cit:6)

Delil noktası şudur ki, Nebevî metnin zahiri mânâsı, Müslümanların iyi gördüğü şeyin hayır olduğunu ve ümmetin batılda ittifak etmediğini gösterir.

Âlimler, İstisna akdi ve Mudaraba gibi insanların bildiği her akit veya işlemin meşruiyetini Müslümanların icmâına göre çıkarırlar ve bu, insanlar arasındaki sürekli etkileşime dayandığını ve bunun bir tasdiki olduğunu gösterir. Bu da örfün bir delil olduğunu gösterir²¹¹.

Örf ile ilgili dikkat edilmesi gereken şartlar:

- Örf, sabit veya devamlı olmalıdır,
- Örf, genel olmalıdır,
- Örf, Şeriat metinleriyle çelişmemelidir,
- Örf, aksi halde bir ifadeyle çelişmemelidir,
- Tedbiri oluştururken var olan örf ile çelişmemelidir.²¹²

Dört mezhebin esaslarında örf ve âdet yer almaktadır. Onun üzerinde delil olarak çeşitli konularda hükümler yer almıştır. Ve onlardan örfü en çok kullanan Maliki mezhebi ve

²⁰⁹ Muhammad yahya, Neylûs-sul-ala Mürtekal-vusul, Mekke, 1992, s.198

²¹⁰İbrahim Ali İblu, At-tahsi-sül bil-örfü ve eserühü fi-tevcihil-ahkâm, İndonesia: Tarbawy, 2020, s.4

²¹¹ Bk. Dr. Cibril el-basolî, kave'idül-fikhiyyet, cilt:4, s.480

²¹² Bk. Vizeratül-Avkâf- fi şûnil-islamiyye Mevsûgatül-Fikhiyye, Küveyt, 2009, cilt:,30, s. 53-59

Hanefi mezhebidir. Ebu Zehra göre Maliki mezhebi ve Hanefi mezhebi, kat'î bir metin olmadığı halde örfü dikkate alan ve onların fihkî esaslardan sayan mezheplerdir²¹³

3.7.3. Geleneksel Nikâh Tanımı

Malikilerde geleneksel nikâhı, İmam İbn Atiyye şöyle tanımlamaktadır: Şeriat yasaklamadığı takdirde insanların bildiği her şeydir²¹⁴.

Süleyman El-Ashqar şöyle tanımlamaktadır:” Mahkemede tescil edilmemiş, memur tarafından yapılmamış ve evlilik belgesi düzenlenmemiş bir nikâh sözleşmesidir”²¹⁵.

Hassan Hassan Mansur ise şöyle tanımlamaktadır:” Örf ve âdete göre hükümsüz kılınan ve yetkili kamu görevlisi tarafından düzenlenmesine müdahale edilmemiş bir evliliktir”²¹⁶.

İnsanlara örf ve âdetin tek bir anlamı olduğunu söyleyebiliriz. Söz gelimi İbn Âbidin şöyle demiştir: Örf ve âdet, kavram bakımından farklılık gösterse de tesadüf bakımından aynı anlama gelir²¹⁷.

Geleneksel nikâh, kanunun öngördüğü şart ve şartları yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın, örf veya âdet nispetinde yapılan evliliktir. Bu tür evlilik, kabileden kabileye farklılıklar gösterebilir, çünkü gelenek ve görenekler bir kabileden diğer kabileye farklılık göstermektedir.

3.7.4. Geleneksel Nikâhın Türleri ve Sebepleri

Geleneksel evliliğin iki türü vardır:

- Geçerli geleneksel nikâh: Sözleşmenin tamamlanması için yasal unsur ve koşulların bir kısmını veya tamamını yerine getiren, ancak yetkili makamlar tarafından resmen bağlı olmayan evliliktir.

²¹³Şeyh Muhammad Abdullah, *İ'mâlül Örfi Fil- Ahkâm Vel- Fetâwâ- Fil Mezhebil Maliki*, (Dubai: Dairatül şûnîl İslamiyye, 2009), 70

²¹⁴Şeyh Muhammad Abdullah, *İ'mâlül Örfi Fil- Ahkâm Vel- Fetâwâ- Fil Mezhebil Maliki*, (Dubai: Dairatül şûnîl İslamiyye, 2009), 21

²¹⁵ Umar Süleyman, *Ahkâmü-zevac fi dov-il- kitabi ve sünnet*, Ordun: Darun-nifas, 1997, s.177

²¹⁶ Hasan Hasan Mansur, *El-müit fi mesa'ilil-ahveli-şahsiyyet*,

²¹⁷ Bk. Resâ'il ibn âbidin, cilt:2, s.122

- Geçersiz geleneksel nikâh: şeriata dayanan ve şartların bir kısmının veya tamamının eksik olduğu veya şeriata aykırı olarak yapılan evliliktir²¹⁸.

Geleneksel nikâhın sebeplerine geldiğimizde, kişiyi bu evliliğe iten sebeplerdir ve bu nikâhın gerçeklerinden ve onu gerçekleştirenlerin şartlarından tespit ve tahminlerle bilinir ve sosyal sebepler veya mali sebepler olabilir. Erkeğe veya kadına veya her ikisine ilişkin sebepleri olabilmektedir. Ve o sebepler şunlardan olabilir:

3.7.4.1. Çok Evlilik Sorunu

Bazı erkekler çok evlilik konusunda dinin verdiği izni alarak başka bir kadınla evlenmek isterler, ancak sosyal koşullar onu engeller veya onun toplumunda çok evlilik, istenmeyen bir zihniyet olabilir. Ayrıca bazı sistem ve kanunlar erkeğe resmi bir belge ile önceki evliliği ve ilk eşi ile ilgili bilgileri kaydetmesini zorunlu kılmakta ikinci evliliğini ilk eşine bildirmesi gerekmekte ve erkek bundan memnun kalmamaktadır. Kanun, bu durumda kadına boşanma talebinde bulunma hakkı vermektedir. Bunun yanında bazı kanunlar, çok eşliliği başta engelleyip yapanları cezalandırmaktadır. Çok evliliği isteyen kişi aynı zamanda ailesini de korumak istemektedir. Bu sebeple ailevi sorunlara ya da yasal cezaya düşmemek için kendi saklayarak geleneksel evliliğine başvurmaktadır.²¹⁹

3.7.4.2. İşe alım sistemi

Bazı ülkelerde, bir erkeğin belirli bir yaşa geldiğinde ülkesi için askerlik hizmetini yerine getirmesi gereken bir askerlik sistemi vardır ve bu hizmet olmadan evlenmesine izin verilmez. Dolayısıyla bazı erkekler, o anda o hizmeti yerine getiremezler ve kendilerini yasal evlilikten muaf tutmak isterler. Bu yüzden, resmi nikâh yapmaktansa geleneksel nikâha başvururlar²²⁰.

3.7.4.3. Evlilik Yaşı

Bazı ebeveynlerin veya vasilerin isteğini karşılamak için küçükler, aralarında evlilik yapabilmektedir veya gelecekte aralarında evlilik artık mümkün olmayacak diye veya

²¹⁸Fâris Muhammad Imrân, *Zevâcül- Örfü ve Süverün ükrâ Liz-Zevâci Gayri-Şer'I*, (Kahire: Mecmû'atün-Neyli, 2001), 22

²¹⁹Ahmad ibn Yusuf, *Zevâcül-Urfi: hakikatuh ve ahkâmuhu ve eserühü*, Riyad: Darul âsime, 2005, s.85

²²⁰Kudûr Atâyallah, *Zevâcül Örfi –Beynal-Fıkhıl-İslamî vel-Kanûnil- Vad'i*, 2015, s.45

devletin evlilik için belirli bir yaş belirleyeceği düşüncesiyle evlenmek için geleneksel bir evliliği tercih edebilirler.

3.7.4.4. Geleneksel Evlilik Kolaylığı

Resmi evlilik, genellikle birkaç prosedür gerektirir ve karmaşık olabilir ve resmi makamların incelemeleri mutlak olabilir. Özellikle köylerde, kırsal alanlarda ve hayatın daha kolay olduğu uzak bölgelerde geleneksel evlilik, kolay ve pratik olduğu için ve resmi nikâhın uzun ve karmaşık prosedürlerinden dolayı insanlar bu nikâhı tercih etmektedirler²²¹

3.7.5. Geleneksel Nikâh Hükümü İslam Hukuku Açısından

Burada kastedilen şey, geleneksel nikâh ile ilgili fikhî açıdan onun geçerliliği ve geçersizliği veya caiz ve yasak olduğu şeklinde hükmün açıklamalarıdır.

Geleneksel evlilik, gelişmekte olan bir terimdir. Resmi belgeler önceki çağlarda yoktu. Daha ziyade bu devirde idarî hükümlerden ve medeni kanunlarından biri haline gelmiştir. Bu nedenle geleneksel evliliğinin hükmü konusunda çağdaş âlimlerin görüşleri şu şekilde farklılık göstermiştir:

Birinci açıklama: Geleneksel nikâh sahih Caizdir.

Bu görüşün savunucuları, esaslarını ve şartlarını yerine getiren ve resmi olarak belgelenmeyen bir töre evliliğinin, evlilik hükümleri, hakları ve yasal etkileri ile izin verilen ve resmi kaydın bulunmadığı geçerli bir şer'i evlilik olduğunu düşünmektedir. Bu, Şeyh Hassanein Makhluul\ Şeyh Salih bin Fevzan, Şeyh Abdullah bin Süleyman bin Manea, Şeyh Yusuf El-Karadavi gibi âlimlerinin çoğunun görüşüdür ve diğerlerinin sözlerinden anlaşılmaktadır.

Şeyh Hassanein Makhlouf şunları söylemiştir:” Evlilik akdi, esaslarını ve hukuki şartlarını yerine getiriyorsa eşler arasında birlikte yaşama caiz olur. Dolayısıyla resmi veya gayri resmi bir belge ile yazılı olarak ispat etmesi şer'i şartlar arasında değildir.”

Suudi Arabistan Krallığı Kıdemli Âlimler Konseyi üyesi olan Ekselansları Şeyh Dr. Salih bin Fawzan Al-Fawzan, Allah'tan başka kimsenin bilmediği geleneksel bir evlilikte bir

²²¹Ahmad ibn Yusuf, *Zevâcül-Urfî: hakikatuh ve ahkâmuhu ve eserühü*, (Riyad: Darul âsime, 2005), s.86-87

kızla evli bir adam hakkında soru sorulmuştur ve o şu şekilde cevap vermiştir:” Evlilik akdi şartlarını yerine getiriyorsa ve engelleri kaldırılmışsa geçerli bir evliliktir²²².”

İkinci açıklama: Geleneksel nikâh yasak ve haramdır

Geleneksel nikâh hakkında fetva veren bir grup âlim, onun haram ve yasak olduğu ve caiz olmadığı görüşleri bulunmaktadır. Özellikle bu zamanlarda fitne ve fuhuş çok olduğu için geleneksel nikâhın yasaklanması uygun görülmektedir. Bu görüşü savunanlar arasında Mısır Baş Müftüsü Dr. Nasr Farid Wasel ve Mısır'daki Ensar al-Sünnet Muhammediye grubunun genel başkanı Şeyh Muhammed Safvat Nureddin ve diğerleri yer almaktadır²²³.

3.8. İslam Hukuku Açısından Resmi veya Medeni Nikâh

Burada medeni nikâhın tanımını, âlimlerin tarafından onun hükmü ele alınacak.

3.8.1. Medeni Nikâhın Anlamı

Burada resmi nikâhın tanımını vermeden önce kanunun tanımını vermeyi uygun görüyoruz.

3.8.1.1. Kanunun Tanımı

Kanun kelimesinin kökeni hakkında, onu gerçek bir Arapça kelime olarak görenler ile onu yabancı bir yabancı kelime olarak görenler arasında farklı görüşler vardır. Bazı araştırmacılar bunun Arapça bir kelime ham maddesi ve şekli olduğunu söylemektedir. (birinci görüş)

Farklı bir görüş ise kanun kelimesinin kökeninin Roma, Farsça veya İbranice'ye kadar uzandığını söylemektedir. Yunan kökenli olduğunu düşünenler de vardır. Kanun kelimesinin Arapça'ya Süryanice üzerinden girdiğini ve kullanımının aslen cetvel anlamında olduğunu söylemişlerdir. Daha sonra kuralın anlamı haline geldi ve bugün Avrupa dillerinde kilise hukuku anlamında kullanılmaktadır.

Kanun kelimesi istilâh açısından: toplumdaki bireylerin davranışlarını düzenleyen, kamu otoritesinin sahip olduğu zorlama ve yükümlülüğe uymaya zorladığı kurallar bütünüdür.

²²² Ahmad ibn Yusuf, *Zevâcül-Urfî: hakikatuh ve ahkâmuhu ve eserühü*, Riyad: Darul âsime, 2005, s.40-42

²²³ Faris Muhammad İ'mran, *Zevâcül-Urfî ve süverün ukrah liz-zeâc gayri resmiyye*, Kehira: Mecmuatun-Neylil-arabiyye, 2001, s.51

Bazı durumlarda kanun, bahsettiğimiz genel anlamın dışında özel bir anlamı ifade etmek istenmektedir. Aile hukuku tarafından yönetilen aile bağları ve ticaret hukuku tarafından yönetilen iş bağları gibi belirli bir kuruluş için kamu otoritesi tarafından belirlenen bir dizi kural anlamına gelir. Ve buna hukuk sistemi denir. Kanun aynı zamanda yasa koyucunun bir konuyu düzenlemek için koyduğu şey mesela avukatlar kanunu veya tarım reformu kanunu anlamına da gelebilir²²⁴.

3.8.1.2. Medeni nikâh

Fransız Kanunu'nda şöyle tanımlanmaktadır: Evlilik, bir erkek ve bir kadın arasında neslinin devamı için ve karşılıklı yardımlaşma ile hayatın yüklerini taşımak ve ortak kaderi paylaşmak için birbirlerine yardım etmeleridir.

Ancak bu tanım, bazı fıkıhçılar tarafından evliliğin temel amacının çocuk sahibi olmak olduğunu kabul etmemesi nedeniyle eleştirmektedir. Fıkıhçı Bûdan nikâhı şu şekilde tanımlamaktadır:”Farklı cinsiyetten iki kişinin evlilik bayrağı altında ömür boyu birleştiği anlaşmadır²²⁵”.

Bunlara birlikte medeni nikâhın başka tanımları bulunmaktadır ve şunlardır:

Medeni evlilik, devletin veya nüfus kayıtlarına kayıtlı iki yetişkin arasında belediyede veya başka yerde evlilik memuru tarafından gerçekleşen yeni ortaya çıkan bir evlilik türüdür.

Medeni nikâh: iki taraf arasındaki dini, mezhep ve etnik farklılıkların ortadan kaldırılmasına dayanır ve evlilik sözleşmesi karı koca huzurunda yapılır²²⁶

3.8.2. Medeni Nikâh Hükmü

Âlimler, medeni nikâhın hükmü konusunda ihtilafa düşmüşler, bazıları onun geçersiz olduğunu söylemiş ve diğerler ise, ancak şeri' nikâhın rükünler ve şartlarının yerine getirilmesi şartıyla izin verildiğini söylemişlerdir. Şöyle açıklamalar bulunur:

Medeni nikâh batıl ve geçersizdir, çünkü ve cinsel münasebetlerin sona ermesi, miras, çocukların dâhil edilmesi vb. şeri' evliliğin şartlarından hiçbirini içermez. Buna ziyade

²²⁴ Bk. Ukâşe Râci', *El-müvêfakât vel-Furûk beynal kavâidül-fıkhı ve mebâdi-ul kânun*, Beyrut: Dârül ibn hazm, 2010, s. 62

²²⁵ Abdul Fatah Zafir, *Zevâcül-medeni dirâsetün-mükârene*, Beyrut: Dârün-nedvetül cadîde, 1994, s.83-84

²²⁶ <https://mqaall.com/civil-marriage-halal-haraam-islam/> erişim tarihi: 16.05.2022

bu evlilik İslam hukukuna ve hatta tüm ilahi kanunlara aykırı birçok hususu içinde barındırır. Suudi Arabistan Krallığı'ndaki Daimi Bilimsel Araştırma ve İfta Komitesi, medeni evlilik hakkında bir karar yayınlamıştır ve şöyle denmiştir:

“Hamd Allah'a, salat ve selam Peygamberimiz Muhammed'e, ailesine ve ashabına olsun. Suudi Arabistan Krallığı Bilimsel Araştırma ve İfta Daimi Komitesi, Lübnan'daki Yüksek İslam Şeriat Konseyi ve Lübnan Cumhuriyeti Baş müftü Hazretleri Şeyh Muhammed Raşid Kabbani başkanlığındaki Müftüler Konseyi tarafından yapılan açıklamaları değerlendirdi. Lübnan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan isteğe bağlı kişisel statü yasa tasarısının (medeni evlilik sistemi) reddedilmesini de içeriyordu. Çünkü bu proje İslam hukukuna ve aslında tüm semavi kanunlara aykırı birçok konuyu içermektedir. Müslüman bir kadının gayrimüslimle evlenmesi, sütkardeşlerin evlenmesine izin verilmesi, erkeğin boşanmasına izin verilmemesi, din farkı eşler arasında mirasa engel olmaması ve çok eşlilik yasak olması gibi konulardır. Dolayısıyla Suudi Arabistan Krallığı'ndaki Daimi İlim Araştırmaları ve İftar Komitesi, Lübnan'daki Yüksek İslam Şeriat Konseyi ve Müftüler Konseyi tarafından bu yasanın reddedilmesi ve geçersiz kılınmasıyla ilgili olarak yayınlanan kararı desteklemekte ve Müslümanları buna karşı uyarılmaktadır. İslam hukukuna aykırı bir kanun olduğu için cinsel birleşmenin sona ermesi, miras, çocukların dâhil edilmesi ve diğer şeyler gibi yasal evlilik hükümlerinin hiçbirini içermemektedir.²²⁷”

Şeyh/Muhammed Salih El-Müneccid'e, İslam'da resmi nikâhın caiz olup olmadığı sorulmuştur ve şu şekilde cevap vermiştir:

“İslam hukukunda nikâhın rükünleri ve şartları vardır, onlar tamamlandığında geçerli bir evliliktir. Nikâhın rükünlerinden teklif ve kabul bulunmaktadır. Teklif, kadının velisinin şunu demesidir: “Kızımı veya falancamı sana evlendiriyorum”. Kabul ise ötekinin: “Falancanın evlenmesini kabul ettim,” demesidir. Evliliğin şartları arasında eşlerin tayini, rızaları, vasi veya vekilinin sözleşme yapması ve iki adil Müslüman şahidin bulunması vardır. Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: (Velisiz nikâh olmaz) Ebu Davud (2085), Tirmizî (1101) ve İbn Mâce (1881) tarafından Ebû Musa el-Eş'ari'nin hadislerinden rivâyet edilmiş ve Al-bânî tarafından Sahih-i Tirmizî'de tasdik

²²⁷Bk. Ahmad ibn Yusuf, *Zevâcül-Urfî: hakikatuh ve ahkâmuhu ve eserühü*, Riyad: Darul âsime, 2005, s.114-115

edilmiştir. Bunun yanında, Beyhakî, İmran ve Aişe'den -Allah ondan râzı olsun- hadislerinden şöyle nakletmiştir: (Velisiz ve iki şahitsiz bir nikâh olmaz) El-Albani, Sahih-i Cami' No. (7557)'de onu sahih olarak değerlendirmiştir.

Bazı âlimler, nikâhın duyurusu edildiğinde şahitlerin hazır bulunmasının yerini alacağını söylemişlerdir. Dolayısıyla aile, mahkemede gerçekleşen medeni nikâhın belgelenmesi ve kayıt altına alınması, haklarının korunması, haksızlığı ve dolandırıcılığı önlenmesi amaçlı durumunda o nikâh geçerli bir nikâhtır. Dahası evlenme şartlarını taşımasa bile ve boşanma ve diğer hususlarda batıl sonuçları bulursa da gerçek bir nikâhtır

3.9. Fildişi Sahili'nde Geleneksel ve Resmi Nikâhlar Hakkında Din Adamlarının Görüşü

Genelde Batı Afrika'da ve özellikle Fildişi Sahili'nde Müslümanların çoğunluğu Maliki mezhebine mensuptur. Bunun yanında diğer mezheplerin müntesipleri de bulunmaktadır. Ayrıca COSIM (İmamlar Yüksek Konseyi), Fildişi hükümeti tarafından tanınan tek İslami kurumdur ve Maliki fihna göre hükümler vermektedir. Resmi nikâh meselesi Fildişili imamlar ve âlimler arasında tartışmalı bir meseledir.

Birtakım imam grupları, kategorik olarak resmi nikâha karşıdırlar. Onlara göre bu evlilik, İslam'ın gerektirdiği tüm şartları karşılamamaktadır. Mesela mehir ya da çeyiz meselesi, Müslüman ile gayrimüslim arasındaki evlilik ve miras gibi meseleler, bu gruptaki imamların problemli gördüğü konular arasında sayılabilir. Çoğunluğu oluşturan bir diğer grup imam ise bu evliliği yapmak isteyenlere izin verirler; fakat onlardan bazı şartlar talep ederler. Örneğin evlenecek kişilerin medeni nikâh yapmadan dini nikâh yapmaları gerekmektedir. Bu gruptaki ulemanın resmi nikâha onay vermelerinin altında maslahat düşüncesinin yattığı görülür. Nitekim bakanlıklarda, kamu hizmetlerinde, devlet kurumlarında, orduda vb. yerlerde çalışan Müslüman memurların, bazı avantajlardan yararlanabilmeleri ve vefat ettikten sonra ailelerinin emekli maaşından yararlanabilmeleri için resmi nikâh yapmaları gerekmektedir.

COSIM başta olmak üzere imamlarımızın çoğunluğu, resmi evliliğe izin vermektedir; ancak resmi nikâh yapmak isteyenlere önce dini nikâh yapmalarını şart koşarlar. Bunun

yanında, medeni nikâh yaparken mal ayrılığı rejimini seçmeleri gerekmektedir.²²⁸ Geleneksel nikâh ile ilgili günümüzde Malinké ve Senoufo gibi Müslüman inancına sahip tüm etnik gruplar, evliliklerini İslam'ın şartlarına göre kıymaktadırlar. Müslüman etnik gruplar dışında Baoulé ve Bété gibi Hristiyan veya animist olan etnik gruplar ve bazen bu etnik gruplardan olan kızlarla evlenen bazı Müslümanlar vardır. Âlimler, onlara Müslüman olanlarla evlenmelerini tavsiye ederler.²²⁹

Evlenecek erkeğin velileri-büyükleri, çeyizleri için kızlarının ailesine haram olan şeyleri helal olanlarla değiştirmek için pazarlık yapmalıdırlar. Ayrıca Hristiyanlar ile evlilik konusunda âlimlerimiz tarafından aykırı görüşler görülmektedir. Aslında İslam hukukuna göre, Hristiyan kızlarla evlenilmesinde bir mâni yoktur. Fakat bizim toplumumuzda onlarla nikâh yapan Müslümanların %90'ının çocukları Hristiyan olmuştur. Dolayısıyla âlimlerimiz, mümkün oldukça Müslüman gençlerin Hristiyanlarla evlenmesini uygun görmemektedir. İmamlar ve âlimlerimiz her zaman Müslümanlara ve özellikle Müslüman gençlere, Müslüman olan etnik gruplardan eşlerini seçmelerini tavsiye etmektedir. Buna rağmen Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında hala nikâhlar görülmektedir.

Biz de imamlarımız ve âlimlerimizle aynı doğrultuda hareket ederek resmi nikâhın ancak dini nikâhtan sonra yapılmasını uygun görüyoruz. Zira Fildişi Sahili halkının çoğunluğu Malikî mezhebine mensuptur ve Maliki mezhebinde nikâhta velinin bulunması gerekmektedir. Medeni kanunda ise kadının velisine herhangi bir görev verilmemiş; kadını nikâha doğrudan taraf olacağı ifade edilmiştir. Buna ek olarak, sadece medeni nikâh yapılabilir; ancak İslam şartlarına uyması gerekmektedir. Mesela erkek, kızın mehrini ödemeli; mal ayrılığı rejimini seçmelidir.

²²⁸ Düğünde kayıt memuru, gelin ve damattan seçtikleri rejimi alenen telaffuz etmelerini ister. Ya mal birliği rejimi ya da mal ayrılığı rejimi. İki eş arasında rejim konusunda bir anlaşmazlık çıkması durumunda, memur, ikisinin anlaşabilmesi için evliliği askıya alır. Mal birliği rejimi, birinin ölümünden sonra tüm mal varlığının diğerine ait olması anlamına gelir. Öte yandan, mal ayrılığı rejimi, eşlerin mallarının ayrılması anlamına gelir.

²²⁹Younouss Toure, *Droit civil, la famille :support de cours* (Abidjan: Université UMA, 2015), 16-24.

SONUÇ

Geçmişten bugüne kadar her toplumda nikâh, önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle dini bir yönü de olması sebebiyle Müslüman toplumlarda bu daha da önem kazanmaktadır. Fildişi Sahili'nde farklı farklı nikâh uygulamaları bulunmaktadır: resmi nikâh, dini nikâh ve geleneksel nikâh. Resmi nikâh, sömürgeci Fransa'nın koyduğu kanuna göre uygulanmaktadır. Dini nikâh, Müslümanlar için İslam hukukuna göre kıyılmakta ve Hristiyanlar için de kilise kanununa göre hareket edilmektedirler. Geleneksel nikâhta ise her kabile, kendi adetlerine göre hareket etmektedir. Halk, dini ve geleneksel nikâhları tercih etmesine rağmen devlet tarafından tek tanınan nikâh resmi nikâhtır. Zira insanların ne kadar çocukları olursa olsun, kaç yaşında olurlarsa olsunlar, resmi nikâh yapmazlarsa devlet tarafından bekâr olarak kabul edilmektedirler. Din adamları (Müslümanlar ve Hristiyanlar), kendi mensuplarına resmi nikâh yapmadan dini nikâh yapmalarını tavsiye etmektedirler.

Sonuç olarak tüm bilgilerden hareketle dilsel, dini ve kültürel olarak bu denli farklılıkların olduğu Fildişi Sahilinde, ülke toplumu için önemli bir yer tutan nikâh uygulamalarının dini ve geleneksel inanışlara göre gerçekleştiğini, hangi dine tabi olursa olsun resmi makamlarca zorunlu olan resmi nikâhın kanuni bir zorunluluk olduğunu söyleyebiliriz. Dini ve kültürel farklılıkların bölgeden bölgeye nikâh uygulamalarını etkilediği ve insanların geleneklerini yaşatmaya meyilli oldukları ve toplumsal aidiyetlerini kaybetmemek adına kendilerine ataları tarafından bırakılan inanışlara bağlı oldukları tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Abdullah ibn Tahir, *Müdevenetül-üsre fî itâri Mezhebil-Malikî*, Dârul Beydâ, Fas, 2005
Abdul Fatah Zafir, *Zevâcül-Medeni Dirâsetün-Mükârene*, Beyrut: Dârün-
nedvetül cadîde, 1994
- Abi Umar Yusuf ibn Abdullah El-kürtübî, *El-Kâfî fî Fıkhı Ehlil Medîne*, Riyad:
Maktebetül riyâdül hadîse, 1978
- Abonoua Rachelle YAO, *Valeurs Culturelles du Peuple Baoulé: culture et mariage*,
Bouake: universite de Bouake, 2008
- Ahmad ibn Yusuf, *Zevâcül-Urfî: hakikatuh ve ahkâmuhu ve eserühü*, Riyad: Darul
âsime, 2005
- Ahzâb süresi, 06
- Anne Marie H. Assi-Esso, *Précis de droit civil ivoirien: les personnes, la famille*,
Abidjan: Librairie de droit ivoirien, 1997.
- Ayşe KAVAK, *Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm
Stilleri*, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Ankara, 2018
- B. Holas, *Fondements Spirituels de la Vie Sociale Senoufo*, 1956
- Bakary Camara, *Evolution des Systemes Fonciers au Mali*, Université Gaston Berger,
Senegal, 2015
- Brahima Kouyate, *Alliances Interethniques et onomatiques chez les Malinke*, Bouake,
2009
- Camara Laye, *L'enfant Noir*, Paris: Plon, 1953
- Cecile Canut-Etienne Smith, E, *Pactes, alliances et plaisanteries*, Open Edition Journal,
2006
- Cemal ibn Muhammad, *Zevâcül-Örfî fî Mizânîl Islam*, Beyrut: Darül kütübül ilmiyye,
2004
- Chantal VLEI YORROBA, *Droit de La Famille et Realites Familiales*, Open Edition
Journal, 1997
- Claire, Jean Marie DUPRE, *Bolondo Le Village Senoufo*, Abidjan: ORSTOM, 1976.
- Code Civil 1, *Droit Des Personnes et de La Famille*, 2020
- Cornelia Bounang MFOUNGUE, *Le Mariage Africain Entre Tradition et Modernite*,
Fransa: Université Paul Valery, 2012
- Curcani, *Mu'cemüt-Tarifât*, Kehire: Darul fezilet, 1413.

- Dao İbrahim, “Telefon Görüşmesi”, 16.10.2021
- Dr. ALLOU Manizan, *Peuplement et Evolution de La Coted’ivoire*, Rev. Hist. Archeol. GODO GODO, No 24-2014
- Dr. Cibril el-basolî, *Kave’idül-Fıkhiyyet*, Riyad: Mektebetür-Rü-şd, 1997, 4/480
- Ducroquet H. Tillie vd., *L’agriculture de la coted’ivoire a la loupe*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.
- Ebû Cafar Ahmed ibn Muhammed At-Tahavî, *Muhtasar İhtilafül Ülema*, Beyrut: Dârül Başâirül İslamiyye, 1997, 2/251
- Ebû Daûd, 2084
- Ebû Zekeriyâ Yaḥyâ b. Şeref Nevevî, *Minhâcu’t-tâlibîn ve ‘umdetu’l-muttaḳîn fi’l-fikh*, ed. Kâsım Aḥmed ‘Avvaḍ, Beyrut: Dâru’l-Fikr, 2005, 1/204-210
- Ebû’l-Velîd Muḥammed b. Aḥmed b. Ruşd, *el-Muḳaddimâtu’l-mumehhidât*, ed. Miḥammed Ḥaci, Beyrut: Dâru’l-Ġarbi’l-İslâmî, 1988, 1/468, 472
- Ebû Muhammed ibn Abdullah İbn Kudame, *El-Muğni*, Riyad: Darül âlamil kutup, 1997, 10/34
- Ebû’l-Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmûd b. Mevdûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li ta’alili’l-Muḥtâr*, Beyrut: Matba’atül’-Halebî, 1937, 5/3/81
- Ebû’l-Hüseyn Aḥmed b. Ebî Bekr Muḥammed b. Aḥmed - Kamil Miḥammed ‘Avdiyye, *Muḥtaşaru’l-Ḳudûrî*, Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-‘İlmiyye, 1997, 1/145
- Ebül Hüsein Yahya İbn kairi, *El-Beyan Fi Mezhebil imam Şafi*, Beyrut: Dârül minhâc, 2000, 9/105
- Elisabeth Ranc, *La Parole dans le Mariage Malinke*, *Journal des Africanistes*, 1987, s.31-4
- El-Mühaz-zeb minel Fikhîl –Maliki*, Şam: Dârül kalem, 2010, 2/26
- ES-Seyyid Sâbik, *Fikhüs-Sünne*, Kahire: Darül hadis, 2004
- Fahrettin ATAR, *Nikâh*, TDV *İslam Ansiklopedisi*, Erişim Tarihi, 07 Mayıs 2022
- Fâris Muhammad Imrân, *Zevâcül- Örfü ve Süverün ükrâ Liz-Zevâci Gayri-Şer’I*, Kahire: Mecmû’atün-Neyli, 2001
- Fofana Mamadou, *la Dimension Educative d’une Mediation Culturelle: le N’goran chez les senoufo de Boundiali*, Abidjan: cocody üniversitesi, 2015
- Hortense BLE, *Les Bété de Cote d’ivoire entre Tradition et Modernité*, URACA, Paris, 2001

- <https://fr.ripleybelieves.com/religious-beliefs-in-ivory-coast-3357> / Erişim tarihi, 20.11.2021
- https://fr.wikipedia.org/wiki/C%C3%B4te_d%27Ivoire , / Erişim tarihi, 11.12.2021
- <https://mqaall.com/civil-marriage-halal-haraam-islam/> erişim tarihi:16.05.2022
- <https://rezoivoire.net/ivoire/patrimoine/759/lhistoire-de-la-cote-divoire.html> / Erişim tarihi, 17.11.2021
- <https://topmariage.ci/le-mariage-en-pays-malinke/> Erişim tarihi, 28.05.2022
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Toplum> , / Erişim tarihi, 11.12.2021
- https://www.gouv.ci/_actualite-article.php?recordID=13247 , / Erişim Tarihi, 12.04.2022
- https://www.herodote.net/10_mars_1893-evenement-18930310.php/ Erişim tarihi, 17.11.2021
- <https://www.islamweb.net/ar/fatwa/433618/> ,Erişim tarihi, 10.12.2021
- <https://www.scribd.com/document/422130703/culture-generale-cote-divoire-docx> , /Erişim tarihi, 18.11.2021
- <https://www.universalis.fr/encyclopedie/malinke/> , / Erişim tarihi, 21.11.2021
- İbn İbrahim Nuridin, *İşkâliyyetüz-Zevacül-Urfi*, Cezair: Mohammed Kıdır Üniversitesi, 2014
- İbrahim Ali İblu, *At-tahsi-sül bil-örfü ve eserühü fi-tevcihil-ahkâm*, İndonesia: Tarbawy, 2020
- İbrahim KÂFİ DÖNMEZ, *Örf, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul*, cilt: 34, s.87-93
- İmam Muhammed ibn İdris Eş-Şafi, *El-Um*, Darül vefa, 2001, 6/182
- İsabele Akouhaba Anani, *La Dot Dans Le Code Des Personnes et de La Famille Des Pays d'Afrique Occidentale Francophone Cas du Benin, du Burkina Faso, de la Cote d'Ivoire et du Togo*, Copenhagen: Danish Institute For Human Rights, 2008
- İsmael Kouakou Benjamin. *"Telefon Görüşmesi"* 24.12.2021
- J. Pierre Dozon, *La société Bété*, KARTHALA-ORSTOM, Paris, 1985
- J.M. AVENARD vd. *Le Milieu Naturel de la Coted'ivoire*, Paris: ORSTOM, Paris, 1971
- J.N. Loukou, *Le Multipartisme en Coted'ivoire*, Edition Neter, 1992

- KAMAN Paul, *Analyse des Vulnerabilites aux Catastrophes et des Capacites de Reponse en Coted'Ivoire*, 2013
- Ki- Zerbo, *Histoire de l'Afrique Noire d'hier a Demain*, Hatier, 1978.
- Kudûr Atâyallah, *Zevâcül Örfî –Beynal-Fıkhil-İslamî vel-Kanûnil- Vad'i*, 2015
- Lacina Coulibaly, *Medârisu'l-Arabiyye fi Sâhili'l-Âc*, Libya: Külliyyetü'ş-Şeria, 2007
- M. Louis ROUSSEL, *Region de Korhogo Etude Socio-Economique*, Paris, 1965
- M. Michel PESLAY, *Société d'Etudes pour le Développement Economique et Social*, Paris, 1967
- Marie Miran, *Vers Un Nouveau Proselytisme İslamique En Cote d'Ivoire: Une Revolution Discrete*, Paris: Ecole Des Hautes Etudes En Sciences Sociales, 2000
- Mehmet AKIF AYDIN, *Mehir, TDV İslam Ansiklopedisi, Erişim, 21.05.2022*
- Meryem Cangir Arı, *İslam Hukukuna Göre Nikâhta Aleniyet ve İlan Şartı*, Atatürk Üniversitesi: Erzurum, 2011
- Michel BEE, *La Christianisation de la Basse Cote d'ivoire, Outres Mer*, Revue d'histoire, 1975
- Muhammad Sükhal El-macâcî, *El-Mühaz-zeb minel Fıkhil –Maliki*, Şam: Dârül kalem, 2010, 2/21
- Muhammad yahya, *Neylûs-sul-ala Mürtekal-vusul*, Mekke, 1992
- Muhammed b. Ahmed İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1994, 3/13
- Muhammed ERİNÇ, *Dini Nikâh ve Resmi Nikâh Karşılaştırması ve Müftülere Nikâh Görevinin Verilmesi*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017
- Naffet Keita, *Contribution a Une Anthropologie du Pouvoir et de l'Integration nationale en Afrique*, Dakar, 1999
- Niagale Bakayoko-Fahiraman. R. Kone, *Les Malinke en Coted'ivoire*, Montreal: Centre Franco Paix, 2017
- Osman ibn Ali Ez-Zeyleî, *Tebyînül-Hakâik Şerhü Kenzül-Dakâik*, Mısır: Matba'tül kübre, 1895, 2/99
- Osman İbn Mekkî, *Tavdihu'l-ahkâm Şerhu Tuhfeti'l-hukkâm*, Tunus: Matba'a Tunusiyye, 1920, 2/2
- Ouattara siriki, “ *Telefon Görüşmesi*”, 12.09.2021
- Ömer İbn Raslân, *et-Tedrib fi'l-fikhi'ş-Şâfî*, Riyad: Dâru'l-Kibleteyn, 2012, 3/42

- P. ETIENNE, *Le fait Villageois Baoulé*, ORSTOM, Abidjan, 1963
- Pierre Mona ETIENNE, “ *A Qui Mieux Mieux*” *ou Le Mariage Chez Les Baoule*, O.R.S.T.O.M, 1971
- Resâ'il ibn âbidin, cilt:2
- Rum, 30/21
- Saffet Köse, “Aile Hukuku”, İslam Hukuku El Kitabı, Ankara: Grafiker Yayınları, 2012
- Sinali Coulibaly, *Les Paysans Senoufo Korhogo*, 1961
- Sirâcüd-Din El-balkânî, *At-Tedrib fil fıkhi Şafi*, Riyad: Darül kibleteyn, 2012, 3/124
- Süleyman NURİ DERE, *Nikâhta Mehir Akit İlişkisi*, Çukurova Üniversitesi: Adana, 2018
- Şeyh Muhammad Abdullah, *İ'mâlül Örfi Fil- Ahkâm Vel- Fetâwâ- Fil Mezhebil Maliki*, Dubai: Dairatül şûnil İslamiyye, 2009
- Ukâşe Râci', *El-müvêfakât vel-Furûk beynal kavâidül-fıkhi ve mebâdi-ul kânun*, Beyrut: Dârül ibn hazm, 2010
- Umar Süleyman, *Ahkamüz-zevac fi dov-il- kitabi ve sünnet*, Ordun: Darun-nifas, 1997
- Vizeratül-Avkâf- fi şûnil-islamiyye Mevsûgatül-Fikhiyye, Küveyt, 2009
- Vüsale GULİYEVA, *Caferi Fıkında Nikâh Hukuk*, Sakarya Üniversitesi, 2013
- Younouss Toure, *Droit Civil La Famille: Support de Cours*, Abidjan: Universite UMA, 2015

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Souleymane COULIBALY	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Üniversite Musulmane Africaine
Fakülte	İlahiyat
Bölümü	Şeriat ve Kanun
Makale ve Bildiriler	
1. Coulibaly. Souleymane. “Fildişi Sahili’nde Nikâh Merasimi”. Universal Journal Of Theology 7/1 (Haziran 2022): 1-18. (ERKEN GÖSTERİM)	